

ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΗΣ

71472

ΕΛΛΗΝΙΚΗ - ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑ 15 ΘΗΜΕΡΟΝ

ΑΠΟ ΤΑΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΧΝΙΚΑΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΟΥ "ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΟΥ,"

ΑΠΟ ΤΟΝ "ΜΠΑΎΡΟΝ,"
ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Η ΑΥΓΟΥΣΤΑ ΑΔΑ, Η ΜΟΝΗ ΚΥΡΗ ΤΟΥ ΜΠΑΎΡΟΝ

ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ ΤΟΥ 1835 ΠΑΝΤΡΕΥΤΗΚΕ ΤΟΝ
ΔΟΥΚΑ ΛΟΒΛΕΣ (LOVELACE) ΚΑΙ ΤΟ 1852 ΑΠΕ-
ΘΑΝΕ ΣΕ ΗΛΙΚΙΑ ΚΙ' ΑΥΤΗ 37 ΧΡΟΝΩΝ.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΝΤΙ ΔΡ. 18.—

Η
Ζ
Ω
Η
Κ
Α
Ι

Τ
Ο
Ε
Ρ
Γ
Ο
Τ
Ο
Υ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ
ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΟΥ,

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Α. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ

- 1) Τὰ Ἐξωτερικὰ Συναλλάγματα καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν πράξεις, ὑπὸ Ἐμμ. Μ. Χανδράκη (ἄδետον) Δρ. 50.—
 2) Περὶ Φαρμακευτικῶν ἐνδείξεων ὑπὸ Ἄπ. Παπαδοπούλου (ἄδետον) Δρ. 5.—
 3) Ἑρμηνεῖα τῶν Νόμων περὶ εἰσπράξεως δημοσίων ἐσόδων ὑπὸ Μιλτ. Α. Οἰκονομίδου (ἄδետον) Δρ. 25.—

Β. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑΙ

- 1) Ἀντίνοος, (μυθιστόρημα μετὰ πολλῶν εἰκόνων εἰς ἀρίστην ἐκδοσὶν δεμένον καλλιτεχνικῶς) ὑπὸ Β. Ε. Βεκιαρέλλη. Δρ. 18.—

- 2) Τὰ Τραγούδια τῆς Μιάρκας, (μετὰ 10 εἰκόνων ἐκ τοῦ Κινηματογράφου) ὑπὸ Jean Richerpin—Ν. Πετιμεζᾶ—Λαύρα (δεμένον) Δρ. 12.—
 3) Ἡ Ζωὴ καὶ τὸ Ἔργο τοῦ Μπάβρον, ὑπὸ Στέλιου Σπεράντσα, μετὰ πλείστων εἰκόνων, ἐπὶ ἀρίστου χάρτου καὶ με πλούσιον δέσιμον. Δρ. 18.—
 4) Αἱ Γυναῖκες τοῦ Μεγάλου Κόσμου ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου μετ' εἰκόνων καὶ με θαυμάσιο δέσιμον. Δρ. 12.—
 5) Ὅταν φεύγουν οἱ ὄρες, (βραβευμένη συλλογὴ ποιημάτων) ὑπὸ Στέλιου Σπεράντσα (δεμέν.) Δρ. 15.—
 6) Ἡ καρδιὰ μετὰ τὰ φέδια, (συλλογὴ ποιημάτων) ὑπὸ Ἀθ. Γ. Κυριαζῆ, (ἄδետον) Δρ. 15.—
 7) Παντογνώστης, τόμος πρῶτος χρυσόδετος Δρ. 50.—

ΛΙΑΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Τὸ Ἀπόπαιδο ὑπὸ Κ. Α. ΦΩΤΑΚΗ

ΟΛΑΙ ΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΑΣ

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΩΝ

ΟΛΑΙ ΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΑΣ

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΜΗΝΙΑΙΑΣ ΔΟΣΕΙΣ

με 5 δραχμὰς τὸν μῆνα ἀγοράζετε βιβλία δρ. 100.—
 » 10 » » » » » » 200.—
 x λ π. x λ π.

ΔΙΑ ΤΟ 1925 ἡ συνδρομὴ τοῦ «ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΟΥ» ὠρίσθη εἰς δρ. 60.—

Δεχόμεθα ἐγγραφὰς ἀπὸ σήμερον με δικαίωμα τοῦ συνδρομητοῦ νὰ πληρώνῃ τὴν συνδρομὴν κατὰ δόσεις.

Γράψατε : Ὅδὸς Ἱπποκράτους ἀριθ. 32 — Ἀθήνας.

ΠΑΝΟΓΝΩΣΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
 ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΤΗΝ 1 & 16 ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ—ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΙΩΑΝΝΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : 32 ΟΔΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 32

ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Ἀθήναι—Παρίσιον, 1—16 Δεκεμβρίου 1924

ΑΡΙΘ. 23-24 [71-72]

ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΟΣΑ.—Παριζιάνικα Κροκί.
 ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΤΡΙΑΔ.—Ἡ δύναμις τῆς ἀγωγῆς.
 FR. DUBRIC GODET.—Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς [Διασκευὴ Κ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ] (τέλος).
 VESPER.—Ἐπιές.—Πολεμικὰ Συμβούλια.—Στὰ κίτρινα κολοκύθια.—Στιοὺς μολυβδόσωληνες.—Ὁ κληροτόξ.
 ΦΛΙΑΡΟΥ ΧΑΡΗ.—Φιλολογικὸς καὶ Θεατρικὸς Καζαμίας τοῦ 1925.
 ΣΠ. Γ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ.—Ὁ Ἔρμος κήπος.
 ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΟΓΙΑΝΝΗ.—Γύμω στὸ καντέλι.
 ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΤΣΟΥΛΗ.—Σαὴν καταχνιά.
 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΚΥΡΟΥΣΗ.—Μπροστὰ στὸ ἔργο σπῆτι [Διήγημα].
 ΣΠΥΡΟΥ ΔΕΣΣΑΔΕΡΜΟΥ.—Ἐνας δυνατὸς [Διήγημα].
 Μ. Ν. ΚΟΡΝΑΡΟΥ.—Νοσταλγία [Κρητικὰ Διηγήματα].
 ΑΝΘΙΜΟΥ ΧΛΩΜΟΥ.—Ἐστερόγραφο.
 Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ.—Ὁ Σκύλλος. [Τέλος].
 Κ. Α. ΦΩΤΑΚΗ.—Κριτικὸι καὶ ἔργα.
 ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ.—Ἡ μεταφορὰ τῆς Πρωτευούσης.
 ΑΠΟ ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.—Ἐπιστήμαι—Τέχναι—Γράμματα—Εἰδήσεις—Περίεργα.
 ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ.—Οἱ Πόγκητες.—Κωνσταντῖνος Μ. Θεοτόκης.—Τὸ αἰώνιο θῆμα.—Μετὰ τὸ χορό.—Ὁ ψυχῆς καὶ ἡ ψυχὴ του.—Τὸ ἀγνωστο ἀριστούργημα.—Κλεισμένη ζωή.—Τὸ Ἀπόπαιδο.

ΠΑΡΙΣΙΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΑΡΙΖΙΑΝΙΚΑ ΚΡΟΚΙ

Ὁ Παρισινὸς μποσεμισμὸς ἄλλοτε καὶ τώρα.—Ἡδὴ καὶ ἔθιμα τοῦ καθημερινοῦ βίου.—Δὲν ὑπάρχουν ἀμάξια, πάστες, λουστροὶ, ξητιάνοι καὶ χρυσὰ δόντια.—Οἱ Γάλλοι εἶνε πολὺ οἰκονόμοι.—Ὁ Ἰλιγγὸς τῆς συγκοινωνίας.—Ἡ ἐφευρετικότης τῆς ρεκλάμας.—Ὅλος ὁ κόσμος διαβάζει.—Μὰ ματιὰ στὰ μπιστρό καὶ σὺς τριπιριές.—Ὁ πλουσιώτερος δρόμος τοῦ Παρισιοῦ.—Ἐνα περιεργὸ μαγαζὶ.—Ἡ ταβέρνα τοῦ Πανθέου.—Μπαίν—Μίξτ ζεστά.—Ἐπιδημία ἐλλήνων καστανάδων.—Ὁ Σηκουάνας ὑψοῦται ἐπικινδύνως.

ΠΑΡΙΣΙΟΙ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Ποιὰ καταγίδα τῆς ψυχῆς φουσαίει μεσ' στὸ Παρίσι!

Ἀπὸ τὸν στίχο αὐτὸν τοῦ Λαμαρτίνου κι' ὕστερα, χιλιάδες χιλιάδων ἄλλοι στίχοι ἐτραγοῦδῃσαν τὴν κυριαρχικὴ φυσιογνωμίαν τοῦ Παρισιοῦ, ποὺ εἶτε στὸν Ἰλιγγὸ τῶν ἐργαστασίων του ποὺ ἀφίνου τὴν μαύρη τους καπνιά στὰ μέγαλα καὶ στὰ μνημεῖα, εἶτε στὸ γλέντι τῆς αἰωνίας νεότητος, εἶτε στὸ κλάμμα τῆς ἀπατημένης μιντινέτας, εἶτε στὸν ψίθυρο τοῦ Σηκουάνα καὶ στὸ παράπονον τοῦ πένθιμου οὐρανοῦ του, πάντα κραταίει τὸ ξεχωριστὸ ἐκεῖνο στυλ ποὺ κανένας τόπος καὶ καμμιά ἐποχὴ δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὸ μιμηθῇ.

Μὰ τὴν ἀμίμητη αὐτὴ ποίησιν τοῦ παρισινοῦ περιβάλλον.

≡ ΤΟ 1925 ΕΓΓΡΑΦΗΤΕ ΟΛΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ≡

* ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 3 *

τος, πού καθένας κ' από μακρυά τὴν αἰσθάνθηκε, τὴν αἰώνια αὐτὴ πόλη ὅπου ὁ Μυσοῦ ἀπεθανάτισε τὴν Μιμί Πενσόν καὶ ὁ Βερανζέρος τὴ Λιζέττα, ὅπου ὁ Μπωντελαίρ ἐπιχοῦργησε τὴν νευρασθενική του ἀνία καὶ ὁ Βερλαίν τὴν μελαγχολικὴν εὐθυμία τῆς ἀθλιότητος, ὅπου ὁ Μυρζὲ ἐδημιούργησε τὴ Μυζέττα του κ' ἀπλώσε τὴν ἀθανασία τῆς ζωῆς τῶν Μποῆμ, ἤλθεν ὁ πόλεμος, «τὸ ἐμπόριον τῶν αἰμοσταγῶν σαρκῶν», καθὼς τὸν χαρακτηρίζει ὁ Βικτώρ Μαργκαριτ στὸ τελευταῖο του μυθιστόρημα, καὶ τὴν κατέβασε ἀπὸ τὸν αἰσιόδοξο Πήγγασό της στὸ πεζοδρόμιο τῆς μεταπολεμικῆς πραγματικότητος.

Le vieux Paris n'est plus! La forme d'une ville
Change plus vite, hélas! que le cœur d'un mortel...

Ἄστοί, μπουρζουᾶ, δεμένοι στὸν ἄξονα τῆς καθημερινότητος τῆς ζωῆς, πτωχοὶ Ἰξίωνες, ἔγιναν ἔλοι οἱ ἀφρόντιδες ποιητὰ μετὰ τις φαρδύες τους πελερίνες καὶ τὴν κοσμικὴν ἀμεριμνησία, οἱ μιντινέττες δὲν ἔχουν πεῖα τὴν αἰσθηματολογία τῆς Μιμί Πενσόν, οἱ Κολλίνοι δὲν ἔχουν πεῖα τὸ κουράγιο νὰ σχολοῦνται μετὰ τὴ μελέτη, ἀλλὰ γίνονται ὑπαλληλίσκοι πρακτικοὶ κ' ἀπαρατήρητοι, περνᾶν καισθύνουν δίπλα μας στὴ λήθη οἱ καθυστερημένοι χιμαρισταὶ κάποιος εὐγενικῆς ἰδεολογίας.

Τὸ Παρίσι δὲν εἶναι πεῖα παρὰ ἡ δαιμονία κοσμοπόλις, ὅπου ἄλλοι ἀγωνίζονται νὰ κερδίσουν τὸ χρῆμα κ' ἄλλοι νὰ τὸ σπαταλήσουν. Ἀγῶν, ἐφευρετικότης, θέλησις καταβάλλεται καὶ γιὰ τὰ δύο αὐτὰ ἀντίθετα πράγματα. Στὸ Παρίσι συναντᾶται ἡ πιδὸ οικονομικὴ κ' ἡ πιδὸ σπάταλη ζωῆ. Ἐμεῖς στὴν Ἑλλάδα, κάνουμε ἔλοι τοὺς ἀριστοκράτες (ὅρα καὶ τέιον... πρίντζ! τῆς μαντᾶ Μαριῶς). Ἄν εἴμαστε φτωχοὶ, θὰ μείνουμε νησιτικοὶ γιὰ νὰ δώσουμε ὅ,τι ἔχουμε κ' ὅ,τι δὲν ἔχουμε νὰ ντυθοῦμε, νὰ ἐπιδειχτοῦμε. Ἄν εἴμαστε πλούσιοι, δὲν ἔχουμε πού νὰ ξοδέψουμε τὸ χρῆμα μας γιὰ νὰ ζήσουμε τὴν μεγάλη ζωῆ. Ἄλλὰ ἐδῶ, ἕκαστος ἐφ' ᾧ ἐτάχθη. Καὶ μετὰ πέντε φράγκα περνᾶς τὴν ἡμέρα σου καὶ μετὰ δέκα καὶ μετὰ εἴκοσι καὶ μετὰ πενήντα, ἀλλὰ καὶ πενήντα χιλιάδες φράγκα μπορεῖς νὰ φᾶς σὲ μιὰν ἡμέρα εὐκολώτατα, ἀπλούστατα καὶ δίχως νὰ τὸ καταλάβῃς. Κάθε τόπος ἔχει καὶ τὰ ἔθιμά του. Πράγματα πού βλέπει κανεὶς ἐδῶ, δὲν τὰ βλέπει στὸν τόπο μας καὶ πράγματα πού ἔχουμε ἐμεῖς, λείπουν ἀπὸ δῶ. Μ' αὐτὸ δὲν θέλω νὰ παραβάλλω τοὺς δύο πολιτισμοὺς, κάθε ἄλλο. Ἄλλὰ ἐννοῶ κάτι μικρὰ ἀπαραίτητα πράγματα ἢ συνήθεια τῆς καθημερινῆς ζωῆς, πού δίνουν μιὰ ἰδιαίτερη χαρακτηριστικὴ γραμμὴ στὴν λεπτομέρεια τῆς ἀστικῆς ζωῆς. Τίς χαρακτηριστικώτερες ἐντυπώσεις τῆς διαφορᾶς αὐτῆς, θὰ σκιτσάρω μετὰ δύο γραμμῆς.

* *

Ὅποιος πρωτοῆρθη ἀπ' τὴν Ἀθήνα στὸ Παρίσι θὰ πᾶν στὸ πρῶτο κίσκι ἐφημερίδων γιὰ ν' ἀγοράσῃ βέβαια τὰ τσιγάρα του. Ἄλλὰ τσιγάρα δὲν ὑπάρχουν στὰ

κίσκια καὶ πρέπει νὰ περάσῃ πολὺς καιρὸς γιὰ νὰ μάθῃ κανεὶς νὰ ζητᾶ τσιγάρα ἀπὸ τὰ ὀρισμένα καταστήματα πού ἔχουν τὴν σχετικὴ ἄδεια.

Καὶ αὐτὸ μὲν εἶνε εὐκόλο. Ἄλλὰ τὸ νὰ μὴν ὑπάρχουν πάστες; ἢ Γαλλικὴ ζαχαροπλαστικὴ εἶνε νηπιώτης τὰ δὲ πρωτόγονα Παρισινὰ γλυκὰ δὲν ἔχουν... ζάχαρι. Ἄντι δὲ σιρόπι, τοὺς βάζουν ροῦμι. Ἄλλὰ οὐτε ζαχαροπλαστεῖα ὑπάρχουν σὺν τὰ δικὰ μας. Τὸ γλυκὸ σερβίρεται πάντοτε ὡς συμπληρωματικὸν τοῦ καφέ, τῆς μπύρας, τοῦ κρασιοῦ.

Στὸ Παρίσι δὲν ὑπάρχουν ἀμάξια.

Στὸ Παρίσι ἀκόμα δὲν βλέπει κανεὶς χρυσὰ δόντια, οὐτε γταντάδες. Ἄπ' ἐναντίας ὅμως, καρτσάκι γιὰ τὸ μωρὸ του ἔχει κ' ὁ μικρότερος μπουρζουᾶ. Τὸ ἀγοράζει μετὰ δόσεις 20 φρ. τὸν μῆνα. Βγαίνει ταχτικὰ μετὰ τὴ γυναικᾶ του καὶ μετὰ τὸ μωρὸ του στὸ καρτσάκι τὸ ὅποιον τραβᾶ ὁ ἴδιος. Στὸς δρόμους, στὰ πάρκα, στοὺς δημοσίους κήπους, τὸ θέαμα εἶνε ἀπὸ τὸ κοινότερα. Καὶ τὸ καρτσάκι τὸ τραβᾶει πάντοτε ὁ μπαμπᾶς μετὰ τὸ μπαστοῦνι του κρεμασμένο ἀπὸ τὸ δεξιὸν ἀντιβράχιον καὶ τὸ βλέμμα ἀπὸ τὰ Κρόσσια τῶν συννέφων ἐνῶ ἡ μαμὰ χαμογελάει στὸν μπεμπέ.

Ἀκόμα δὲν ὑπάρχουν στὸ Παρίσι στιλβωτήρια. Τὸ γεγονός μετὰ εἶχεν ἄλλοτε στενοχωρήσει, ὅταν πρωτοῆρθη. Ἄλλὰ ἔπειτα ἐνόησα τὸν λόγον. Τὰ στιλβωτήρια δὲν μποροῦν νὰ εὐδοκίμησουν στὸ Παρίσι διότι δὲν ὑπάρχει οὐτε λάσπη, οὐτε σκόνη. Θέλετε νὰ μάθετε καὶ πῶς γίνεται τὸ καθάρισμα τῶν δρόμων; Τὸ παρακαλοῦσθὲ κάθε πρωὶ βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Περνᾶ ἕνα εἶδος ἀεραντλίας πού ἀπορροφᾶ διὰ τοῦ ἀέρος σκόνη καὶ σκουπίδια. Καὶ ὕστερα ἀνοίγουν οἱ κρουνοὶ τοῦ νεροῦ. Ὅχι καταβρεχτήρια. Ἐπάνω στὰ πεζοδρόμια σὲ κάθε δέκα βήματα, εἶνε ἕνας τέτοιος κρουνός. Οἱ ὑπάλληλοι τῆς δημοτικῆς πολλοὶ κ' ὄχι ἀργόμισθοι—ἀνοίγουν μετὰ κλειδιά τοὺς τὸ νερὸ πού πλημμυρίζει τὰ ρεῖθρα καὶ τὸ σφουγγάρισμα γίνεται ὅπως καὶ σ' ἕνα παρκέτο. Συγχρόνως ἄλλη ὑπηρεσία καθαρίζει μετὰ λάδι καὶ πετρέλαιο τοὺς στύλους τῶν φαναριῶν—καὶ τῶν τράμ παρ' ὀλίγον νὰ ἔλεγα, ἀλλὰ τὰ τράμ δὲν ἔχουν στύλους διότι δὲν ἔχουν καὶ τουρλέδες. Πέρνουν τὸ ρεῦμα ἀπὸ μιὰ ράγια χωμένη μεταξὺ τῶν δύο γραμμῶν.—Ἔτσι τὸ Παρίσι εἶνε πάντοτε κατακάθαρο, φρεσκοθαμμένο. Λάμπει σὺν καινούργιο. Ἄν κάποτε χαλάσει κανένας δρόμος; μιὰ ταμπέλα ἀμέσως. Rue barrée. Ἐνα συνεργεῖο πού δουλεύει μέρα νύχτα καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἔλα ἐν τάξει. Διότι ἢ ἀναμόχλευσις, τὸ σκάψιμο, δὲν γίνεται μετὰ τὰ τσαπιά τῆς ὁδοῦ Πατησιῶν, ἀλλὰ μετὰ τρύπανα ἠλεκτρικά.

Δὲν ὑπάρχουν ἐπίσης στὸ Παρίσι λουστροί. Πολὺ καλά. Ἄλλὰ τότε πῶς γίνονται οἱ κομισσιόνας, τὰ μικροθελήματα, πῶς μεταφέρονται τὰ ραβασάκια μέσα στὶς ἱλιγγιώδεις ἀποστάσεις τοῦ Παρισιοῦ; Μετὰ τὰ ταχυδρομεῖον, τὸ ὅποιον δὲν σύρεται, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὸν ὀστεῶδη Μέντιον τῶν Ἑλλήν. ταχυδρομείων. Ἐνα γράμμα ταχυ-

δρομούμενον στὶς 8 τὸ πρωὶ ἀπὸ τὴν μιὰ ἄκρη τοῦ Παρισιοῦ φθάνει στὸν παραλήπτη, στὴν ἄλλη ἄκρη, πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ἐὰν δὲ εἶναι ἐπείγον, ἕνα pneumatique. Σὲ μιὰ ὥρα ἔχετε κ' ἀπάντησι. Ποιὸς λουστρος θὰ ἦταν τόσο ταχύς, ἀλλὰ καὶ τόσο φθηνός; Τὸ τελευταῖον τὸ τονίζω. Ὅλα κ' ἔλα. Ὁ Γάλλος εἶναι οἰκονόμος εἰς τὸ ἔπακρον. Κυνηγᾶει τὴν πεντάρα μετὰ τὸ τουφέκι. Δὲν ἐννοεῖ νὰ ξοδέψῃ τίποτε παραπάνω. Οὐτε λοῦσα, οὐτε πεταμένα λεφτά. Στὰ ρεστωρᾶν δὲν δίνει οὐτε πεντάρα παραπάνω ἀπὸ τὸ 10 %. Στὸ σιδηρόδρομο δὲ, στὰ μετρὰ καὶ στὰ ὠτομπύς, ταξιδεῖται πάντα μετὰ τὴν τελευταία θέση. Ἡ πρώτη θέσις εἶναι γιὰ τοὺς ξένους. Ὁ Γάλλος τὸ θεωρεῖ ἠλιθιότητα νὰ πᾶν στὴν α' θέσι. Κι' ἂν σ' ἕνα ὠτομπύς, εἶναι γεμάτη ἢ β' θέσις κ' εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ δώσῃ μιὰ δεκάρα διαφορὰ γιὰ νὰ πᾶν στὴν πρώτη, θὰ βλαστημάῃ ὅσπου νὰ κατέβῃ. Γι' αὐτὸ ἄμα σὰς ποῦνε πῶς ὁ τάδε Γάλλος ἔχει ἰδιόκτητον αὐτοκίνητον, νὰ τὸν ὑπολογίζετε πᾶνω ἀπὸ ἕνα ἑκατομμύριον φράγκα.

Στὸ Παρίσι ἐπίσης δὲν ὑπάρχει συνωστισμὸς παρὰ τὴν ἱλιγγιώδη πολυκοσμίαν. Σὲ ταμεῖο θεάτρου, σὲ τράμ καὶ σὲ παρόμοια μέρη γίνεται οὐρά, ἕνας πίσω ἀπ' τὸν ἄλλο μετὰ τὴν σειρά. Ὅχι δύο μαζύ. Ἄλλοίμονο! Ὁ παραβάτης λυντάρεται. Καὶ τὴν ἔχουν πάθει πολλοὶ Ρωμηοί. Στὰ τράμ δὲν παρατηροῦνται οἱ ἀπὸ ξύλου κρεμάμενον τοῦ 7 τῶν Ἀμπελοκήπων. Σταματᾶ τὸ τράμ σὲ μιὰ στάσι. Περιμένουν ἕκατὸ ν' ἀνεβοῦν. Ὑπάρχει μιὰ θέσις μόνο κενή. Ὁ εἰσπράκτωρ ζητεῖ τὸν ἀριθμὸ τῆς προτεραιότητος καὶ ἀνεβαίνει ἕνας. Οἱ 99 ἄλλοι περιμένουν χωρὶς διαμκτυρία. Τὸ τράμ εἶναι «complet» καὶ φεύγει.

Τὰ αὐτοκίνητα δὲν κόβουν. Οἱ μυριάδες τῶν αὐτοκινήτων πού διασταυροῦνται καθ' ἕλας τὰς διευθύνσεις, εἶναι τελείως ἀκίνδυνον. Μπορεῖς νὰ περάσῃς ἀνάμεσά τους ὅπως ἐπάνω στὸ πεζοδρόμιο. Δὲν εἶναι μόνο ἡ ταχύτης κανονισμένη, ἀλλὰ ἡ προσοχὴ κ' εὐσυνειδησία. Γιὰ νὰ περάσῃς ἐμπρὸς ἀπὸ ἕνα αὐτοκίνητο, ὁ σωφὲρ σοῦ κάνει τόπο, κ' ἄμα πέσης μπροστὰ στὶς ρόδες, σταματᾶ. Καὶ στὰ μεγάλα βουλεδάκια, κάθε λεπτὸ ὄλη ἢ κίνησις σταματᾶ μετὰ ἕνα κόκκινο λαμπτήρα μετὰ ἠλεκτρικὸν σημαντήρα. Σημαίνει, γράφεται ἢ λέξις Halte! σταματοῦν τὰ ὀχήματα, περνοῦν οἱ πεζοὶ καὶ ὁ agent de police δίδει τὸ σημεῖον τῆς ἐκκινήσεως καὶ τῆς κατευθύνσεως.

Ἐνα ἄλλο πρᾶγμα ἐπίσης γίνεται ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι σὲ μᾶς. Τὰ μουσεῖα αἰφνης τὴν Κυριακὴ εἶναι ἐλεύθερα. Τίς ἄλλες μέρες ἔχουν εἴσοδο. Τὰ θεάτρα κ' οἱ κινηματογράφοι τὴν Κυριακὴ ἔχουν τιμὲς ἐλαττωμένες. Καὶ ἐν γένει ὅποτε προμηγύεται κοσμοπλημμύρα αἱ τιμαὶ ἐλαττοῦνται.

Στὸ Παρίσι τὰ ζῶα εἶναι ἡμερα. Τὰ σπουργίτια καὶ περιστέρια κατεβαίνουν στὸν κήπο τοῦ Λουξεμβούργου καὶ πέρνουν ψίχουλα ἀπὸ τὴν παλάμη τῶν περιπατητῶν. Οἱ γάτες ἐπίσης εἶναι ἡμερες. Δὲν φεύγουν ἄμα τίς πλησιάσῃς. Τούναντίον μοιάζουν πολὺ μετὰ τίς Παρισινές, πού

εἶναι πρόθυμες πάντα ν' ἀκούσουν ὅποιον τίς σταματήσῃ καὶ ἔχουν εἰς τὴν ἄκρην τοῦ κανθοῦ τὴν ἐρώτησιν.

Ἄλλη μιὰ πληγὴ ἐπίσης λείπει. Οἱ ζητιᾶνοι!

Κάθε Γάλλος καὶ κάθε Γαλλίδα, ἀδιακρίτως τάξεως, εἶναι ἔλοι μορφωμένοι. Ὁλος ὁ κόσμος διαβάσει καὶ συγχρόνως ἔλοι ἐργάζονται. Οἱ Ἑλληνίδες—κατὰ τὸ πλεῖστον—οὐτε διαβάσουν, οὐτε ἐργάζονται. Πῶς γίνεται ἐδῶ αὐτὸ τὸ διπλοῦν θαῦμα; Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ ρίξετε μιὰ ματιὰ στὸ τράμ, στὸ metro, στὸ καφενεῖο, στὰ πάρκα, καὶ στὸ δρόμο ἀκόμα. Καθένας κρατᾶ ἕνα ἀνοιχτὸ βιβλίον καὶ διαβάσει. Κ' ἡ τελευταία μοδιστοῦλα, κ' ὁ τελευταῖος ἐργάτης. Ἐέχασα ὅτι ἡ μόδα ἀπαιτεῖ καὶ στὴν Ἀθήνα νὰ κρατοῦν ἕνα βιβλίον. Μετὰ τὴν διαφορὰ ὅτι τὰ φύλλα του εἶναι πάντα ἄκοπα καὶ τ' ἀλλάζουν μόλις λερώσῃ τὸ ἐξώφυλλον.

* *

Ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς διαφημίσεως εἶναι ἄλλο εἶδος ἱλιγγιώδους ἀναπτύξεως στὸ Παρίσι. Ὅλα τὰ μέσα ἔχουν χρησιμοποιηθῆ γιὰ τὴν ρεκλάμα: οἱ πάγκοι τοῦ metro, οἱ καράφες τῶν ἐστιατορίων, οἱ σπιρτιέρες τῶν καφενεῶν, τὰ περιθώρια τῶν γραμματοσήμων, δῶρα, διαγωνισμοί, λαχεῖα, ἐορτές, ἔλα γιὰ τὴν ρεκλάμα. Ἐσχάτως ἀνοίξε ἕνα μεγάλο κατάστημα, πού ποὐλᾶ κάλτσες ὑπὸ τοὺς ἡχους συμφωνικῆς ὀρχήστρας πού παίζει ὄλη μέρα. Ἄλλα καταστήματα σὰς προσφέρουν καφέ, λικέρ, γλυκὰ, ἀλλὰ κονσέρτα radio ἀπὸ τὸ Λονδίνον κ. ο. κ. Πρὸ ὀλίγου καιροῦ, τὰ μεγάλα ἐργοστάσια αὐτοκινήτων Citroën ἕκαμαν ἐναῆριον ρεκλάμα ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παρίσι μ' ἕνα ἀεροπλάνο, πού πετώντας ἐγράφε στὸ κενὸν διὰ πυκνοῦ ἀερίου τὸ ὄνομα τοῦ Citroën. Ἐκατοντάδες χιλιάδων τέτοιες ὑπογραφῆς ἐκάλυψαν ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὸν παρισινὸν δρόμον. Πλᾶϊ στὰ εἶδη αὐτὰ τῆς διαφημίσεως εἶναι ἡ ζωντανὴ ρεκλάμα: οἱ causeurs τῶν καφενεῶν, διαλαληταὶ, ἀδωνταδόροι καὶ ὅ,τι φαν:αθη κανεὶς, εἰς δὲ τὰ καταστήματα νεωτερισμῶν, τὰ περίφημα mannequins, πού λανσάρουν τὴν μόδα στὰ μεγαλύτερα κέντρα καὶ στὰς λουτροπόλεις. Ἄλλὰ ἐκεῖ πού ἡ ρεκλάμα φθάνει τὴ φαντασμαγορία εἶναι ἡ νύχτα. Τεράστιες φωτεινὲς πολυχρωμες ρεκλάμες φωτίζουν ἔλοι τὸ Παρίσι καὶ τοῦ δίνου τὴν πραγματικὴ ὄψιν τῆς φήμης του.

* *

Θὰ σὰς παρουσιάσω τώρα ἕνα πρωτότυπον κατάστημα. Πρωτότυπον δὲν εἶναι ἡ κυριολεξία, διότι ὑπάρχουν παρόμοια καὶ στὸ τελευταῖο χωριὸ τῆς Ἑλλάδος, ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως, εἶναι πρωτότυπον, διότι δὲν θὰ καταλάβετε ἀπὸ τὴν περιγραφὴν του περὶ τίνος πρόκειται.

Ἐνα μαγαζὶ λοιπόν, σὲ διάφορα μέρη τοῦ Παρισιοῦ μετὰ μιὰ ὥραία κρυστάλλινη προθήκη, ἢ ὅποια χωρίζεται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ καταστήματος μετὰ μιὰ κουρτίνα βελούδινη ἐπάνω σὲ κρικούς μπρούτζινους πού στραφτο-

κοπούν. Μέσα στη βιτρίνα μικρές φρουτιέρες κρυστάλλινες περιέχουν τὰ δείγματα τοῦ ἐμπορεύματος. Τί ἐμπόρευμα εἶναι αὐτό; Δὲν εἶναι οὔτε διαμάντια, οὔτε καρποί τῶν τροπικῶν χωρῶν. Εἶναι ἀπλούστατα... κάρβουνα! Μάλιστα. Διάφορα εἶδη καὶ ποιότητες. Ψιλὰ, χοντρά, γιὰ τὴν σόμπα, γιὰ τὸ μαγκάλι, γιὰ τὴν κουζίνα, μὲ τὴν τιμὴ τους τὸ καθένα σὲ μιὰ κομψὴ καρτελίτσα. Αὐτὸ λέγεται καρβουνιάρικο Παρισινό. Δὲν τὸ ἐμαντεύσατε δέδια.

*
**

Ἄς περάσωμεν ἀπ' τὰ καρβουνιάρικα εἰς τὴν ἀντίθετον ἄκρην. Ποῖος εἶνε ὁ πλουσιώτερος δρόμος τῶν Παρισίων; ἡ rue de la Paix, ἡ ὁποία εἶναι συνάμα καὶ ὁ μικρότερος δρόμος. Μικρὸς τὸ δέμας, ἀλλὰ μαχητὴς. Περιλαμβάνει τὰ μεγαλύτερα ἀδαμαντοπωλεῖα. Βιτρίνες μυθικῶς ἐκθαμβωτικῆς, ὄνειρώδους πλούτου. Μπριλλάντια ποῦ ζυγίζουσι 100 καράτια, παντατὶ μὲ διαμάντια μεγάλα σὺν καρύδια. Πλούτος δισεκατομμυρίων. Στὰ πεζοδρόμια τῆς Rue de la Paix κυκλοφοροῦν ὅλοι οἱ μυστικοὶ πράκτορες τῶν θησαυροφυλακίων αὐτῶν, ἐποπτεύοντες κάθε ὑποπτὴ κίνησι γύρω ἀπ' τὴν βιτρίνη. Στὸ ἴδιον μέρος βρίσκονται καὶ οἱ Τράπεζες. Στὴν ἐξοδὸ τῶν Τραπεζῶν θὰ συναντήσετε τὴν μεγάλην κοχότες. Μὴ σὰς σοκάρει ἡ παρατήρησις. Εἶναι κυρίες ἀξιοπρεπέστατες καὶ πολυτελέστατες. Ξέρουσι δὲ περισσότερον ψυχολογίαν ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς τῆς Σορβόννης. Διαγιγνώσκουσι τὴν ἐθνικότητά σας καὶ τὴν οικονομικὴν σας κατάστασι, ἂν εἰσπεράξατε χρήματα ἀπὸ τὴν Τράπεζα καὶ πόσα, καὶ ἐνεργοῦν ἀναλόγως. Δὲν πέφτουσι ἔξω ποτέ. Ἄν σταματήσετε σὲ μιὰ βιτρίνα ἀδαμαντοπωλείου, θὰ τις εἰρήνη δίπλα σας. Θὰ σὰς ζητήσουσι τὴν γνώμη σας γιὰ τὸ τάδε δαχτυλίδι, θὰ προτιμήσουσι τὸ γούστο σας καὶ εἶναι πρόθυμοι νὰ τὸ ἀποδείξουσι ἐμπράκτως, ἂν τὸ χαμόγελό τους σὰς σπρώξῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀδαμαντοπωλείου.

*
**

Ἄς κατεβῶμε καὶ πάλιν τὴν κλίμακα τῆς διαπασῶν γιὰ νὰ ποῦμε δυὸ λόγια γὰρ τῆς Triperies. Εἶνε τὰ Παρισινὰ πατσατζιδικά. Δὲν ἔχουσι τὸ couleur locale τῶν Ἑλληνικῶν τοιούτων, τοὺς λείπει ἐκείνη ἡ qui—generis βρώμα τὴν ὁποίαν τόσον εἶχε νυσταλήσει ὁ κ. Μελάς εἰς τὸ ἀνά τὴν Εὐρώπην ταξείδιόν του. Ἐν τούτοις προσφέρεται πατσᾶς καὶ ὑπάρχουσι χαριτωμέναι μικροὺλες οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τὸ ἐλάττωμα νὰ εἶνε ἄστεγες καὶ σὰς ἀπειλοῦν ὅτι θὰ κοιμηθοῦν στὸ πεζοδρόμιο τὸ βράδυ, ἂν δὲν τῆς φιλοξενήσατε εἰς τὸ ἀκίνητόν σας.

*
**

Τὰ μπιστρό. Τί εἶνε τὰ μπιστρό; ὀλόκληρο βιβλίον γεμάτο ἀπὸ ψυχολογικῆς παρατηρήσεως μπορεῖ νὰ γράψῃ

καθεὶς γιὰ τὴν κίνησίν του καὶ τὴ ζωὴν του. Πρῶτ' πρῶτ' ἰδίως εἶνε ἐκτικῶς ἐνδιαφέροντα. Προσφέρουσι γάλα, καφέ, σοκολάτα, μπόρα, τσάι, κρασί. Στὸ πόδι. Ἄπὸ κεῖ θὰ περάσουσι ὅλοι πρὶν πᾶν στὴ δουλειά τους. Ἡ μοδι-στρούλα, ὁ φοιτητὴς, ὁ υπάλληλος, ὁ ἐργάτης. Ἄλλοι βιαστικοί, ἄλλοι εὐθυμοὶ ἢ κακονοχιτιμένοι, ἢ σκεπτικοί. Τὸ μεσημέρι μοιράζουσι appetitifs καὶ τὸ βράδυ πλημμυρίζουσι ἀπὸ γκριζέτες καὶ ἀντηχοῦν ἀπὸ τοὺς ἤχους τῶν αὐτομάτων γραμμοφῶνων ποῦ ἐκτελοῦν τῆς τελευταίας χορευτικῆς κρεασιδῶν καὶ εἰδικῶς τὸ Hupa-Hupa, τὸν χορὸ ποῦ ξετρελλαίνει τὸ Παρίσι ἐφέτος. Ὅταν ἡ κίνησις ἀραιωθῇ μπορεῖς νὰ πάρῃς τὴν consommation σου τζάμπα, παίζωντας zanzibar, δηλαδὴ τὰ ζάρια, μὲ τὸν καταστηματοῦρχον.

*
**

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ μπιστρό, ἄς μιλήσωμε καὶ γιὰ ταβέρνας. Οἱ ταβέρνας, Γαλλιστὶ tavernes, δὲν ἔχουσι καμμίαν σχέσιν μὲ τὰ ἡμέτερα οἰνομαγειρεῖα. Καταστήματα πολυτελῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ζυθοκαφεστιατόρια μὲ μουσικὴν ἐκλεκτὴν, καθὼς ἡ Ταβέρνα τῆς ὁδοῦ Βουκουρεστίου, ὁ πρῶτην Λιχούδης. Στὴν Ταβέρνα τοῦ «Πανθέου» ποῦ βρίσκεται στὴν καρδιά τοῦ Καρτιέ—Λατιὲν μεταξὺ τοῦ κήπου τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τοῦ Πανθέου βλέπει κανεὶς στὰ ἀετώματα τοῦ ὑποστέγου τῆς εἰκόνας τῶν συγχρόνων διανοιῶν τῆς Εὐρώπης. Καὶ εἶνε μιὰ ἱκανοποίησις γιὰ τὸν Ἕλληνα θεατὴν, ὅταν, μέσα σὲ δέκα τέλειαις διεθνεῖς φυσιογνωμίαις ποῦ ὑπάρχουσι, ἀνακαλύψῃ καὶ τὸν Βενιζέλο μεταξὺ τοῦ στρατάρχου Φὸς καὶ τοῦ Κλεμανσώ. Τὸ ἐπίσημο Πάνθεον, ποῦ βρίσκεται εἰς ἀπόστασιν δύο βημάτων, δὲν τοὺς περιλαμβάνει, ἀλλὰ τὸ Πάνθεον τῆς κοινῆς γνώμης ποῦ τοὺς ἀνέθεσε εἰς τὸ ὑπερ-θυρον τῆς ὁμωνύμου ταβέρνας, τοὺς ἀναγνωρίζει καὶ τοὺς τιμᾷ.

*
**

Θέλετε νὰ πάρετε καὶ τὸ λουτρό σας τώρα; Καὶ πῶς ὄχι. Εἰς τὴν Ἀθήνα εἶνε τόσον σπάνια τὰ ἀχρεῖαστα! αὐτὰ ἰδρύματα. Προτιμᾶτε μπαίν—μίξτ; Μάλιστα φίλοι μου. Στὶς «piscines» ποῦ βρίσκονται σὲ πολλὰ σημεῖα τῶν Παρισίων κάνετε καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα μπαίν—μίξτ... ζεστά. Δίνετε ἕνα δίφραγκο, μπαίνετε, φορεῖτε τὸ μαγιό σας σὲ μιὰ καμπίνα καὶ πέφτετε μέσα εἰς μίαν μεγαλοπρεπῆ χαδοῦζαν μὲ ζεστὸ νερὸ ὅπου κολυμπᾶτε ὅσην ὥρα θέλετε μαζὺ μὲ χαριτωμέναι Παριζιανοῦλες, ἀλλὰ καὶ μὲ γρηῃς καὶ γέρους καμμιὰ φορά. Μὴ νομίσητε ὅτι πρόκειται περὶ κανενὸς ὑπόπτου σπόρτ ἀπ' αὐτὰ ποῦ ὑπάρχουσι στὰς μεγαλοπόλεις, κάθε ἄλλο. Εἶνε ἕνα χειμωνιάτικο κολύμπη καὶ τίποτε περισσότερο. Ἄλλως τε τὸ καλοκαίρι τὰ μπαίν—μίξτ γίνονται τελείως ἀσκανδαλίστως καὶ ἀδιαφόρως καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ Σηκουάνα, μεσ' στὸ Παρίσι.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Ἡ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Μπορεῖ νὰ μορφωθῇ ἄραγε ὁ ἄνθρωπος, μὲ ἄλλα λόγια μπορεῖ μὲ μιὰ συστηματικὴ, μελετημένη καὶ καθωρισμένη ἀγωγή νὰ γίνῃ κατὰ τὴν διάνοησιν καὶ τὴν ἠθικὴν κατεύθυνσιν ἀνώτερος ἀπ' ὅ,τι πλάστηκε ἀπὸ τὴ φύσιν;

Τὸ σοβαρὸ πρόβλημα αὐτὸ ἀπὸ τὰ πιὸ παλιὰ χρόνια ἔχει ἀπασχολήσει τὴ σκέψιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα τῶν πιὸ ἐξυψωμένων πνευμάτων, ποῦ λαχτάρα τῆς ζωῆς τους πιὸ σπουδαία στάθηκε τῆς ἀλήθειας ἢ ἔρευνα. Μὰ καὶ ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια δυὸ γνώμες ἔχουσι φανῆ.

Ἡ πρώτη εἶναι πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι μορφώσιμος καὶ πῶς ὁ φυσικὸς χαρακτήρας του καὶ τὸ «ἐκ γενετῆς» διανοητικὸν εἶναι τοῦ μπορεῖ νὰ ἐξυψωθῇ, τροποποιηθῇ, βελτιωθῇ. Ἡ δευτέρα ἐξεναντίας εἶναι πῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ καμμίαν παρέκκλισιν ἀπὸ τὸ δρόμο, ποῦ τοῦ ἔχει προδιαγράψῃ ἡ φύσις· γι' αὐτὸ καὶ εἶναι μάταιο πονία κάθε προσπάθεια νὰ μορφωθῇ.

Ἄς δοῦμε μ' ἀκριβείαν, ἀκολουθῶντας τὸν ἱστορικὸν δρόμο, ποῦ συστήνει σὲ κάθε τέτιου εἶδους μελέτη ὁ μεγάλος ἱστορικὸς Niebour, τί ἔλεγαν πρῶτα ἐκεῖνοι, ποῦ ἀρνήθησαν κάθε δύναμιν στὴν ἀγωγή.

Ὁ πιὸ ἐπίσημος ἀπ' ὅλους τοὺς ποιητὰς τῆς ἀρχαίας

*
**

Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲν καλά καὶ ἅγια. Ἀλλὰ ὁ χειμῶνας ἐνθρονισθεὶς ἤδη ὀριστικῶς, δὲν χωρατεύει καθόλου. Τὸ καλοριφέρ ἢ μᾶλλον ὁ θερμὸς ἀέρας ἤρχισε νὰ λειτουργῇ σ' ὅλα τὰ σπῆτια μέχρι βου πατώματος. Ἡ ὁμίχλη θαμπώνει τὴν γραμμὴν τῶν κτιρίων καὶ ὁ Σηκουάνας ἤρχισε πάλιν νὰ ὑψώνεται ἐπικινδύνως. Τὰ ἀντιπλημμυρικὰ συνεργεῖα ἐτοποθετήθησαν πυκνὰ εἰς τὴν διαδρομὴν του μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῆς περυσινῆς πλημμύρας. Ὁ Μάρνης ἤδη ἐπλημμύρισε καὶ ἐξεχύθηκε στοὺς δρόμους. Τὴν ὑπογραφήν δὲ εἰς ὅλο αὐτὸ τὸ χειμωνιάτικο τοπίον τὴν ἔθαλεν ὁ ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν ἐγκατασταθεὶς ἔξω ἀπὸ τὸ γωνιακὸν μπιστρό, καστανᾶς. Καστανᾶς; Μάλιστα. Καὶ ἂν θέλετε νὰ μάθετε τὴν ἐθνικότητά του, Ρωμηός. Ποῖος ἄλλος μπορεῖ νὰ παραβληθῇ μὲ τὸ δαιμόνιον του; Καὶ γιὰ νὰ συμπληρωθῇ τὸ Ρωμέικο, τὸν πρῶτον καστανᾶν ἐπηκολούθησε δευτέρος, τρίτος, ἕκτος, ἔβδομος. Ἐφτὰ καστανᾶδες Ρωμηοὶ ἐστήθησαν σὲ μιὰ ἐβδομάδα εἰς ἀκτῖνα 200 μέτρων, στὸ κάρτιε Λατέν. Φοβερὸς εἰς ἐφευρετικότητα ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνταγωνισμόν, ὁ ἀπόγονος τοῦ Ὀδυσσεύς. Καὶ ἀπόγονοι τοῦ Ὀδυσσεύς εἰς τὸ κάρτιε Λατέν ὑπάρχουσι τόσοι, ὅστε δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μιλήσῃ Ἑλληνικὰ χωρὶς νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι ὁ διπλανὸς του θὰ τὸν καταλάβῃ.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

Ἄττικῆς κωμῳδίας Ἀριστοφάνης (450—389) λέγει: «Δύσκολο ν' ἀπομακρυνθῇ κανεὶς ἀπὸ τὴ φύσιν του».

Ὁ περίφημος ποιητὴς τῆς νέας Ἀττικῆς κωμῳδίας Μένανδρος, ποῦ ἤκμασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰ. π.Χ. εἶπε τὸ περιλάλητο ἐκεῖνο: «Δὲν εἶναι εὐκόλο ν' ἀλλάξῃ κανεὶς τὴν κακὴν τοῦ φύσιν» («φύσιν πονηρὰν κ.τ.λ.»).

Ὁ γνωστὸς ἀπαισιόδοξος (pessimiste) Γερμανὸς φιλόσοφος Schopenhauer (1708—1860) ὑποστηρίζει ὅτι ἡ θέλησις (βούλησις), ποῦ ἀπ' αὐτὴν ἐξαρτᾶται τοῦ ἀνθρώπου ὁ χαρακτήρας, εἶναι πρωτογενὴτο ψυχικὸ φαινόμενο καὶ ὑπάρχει ἐξαρχῆς μορφωμένο τέλειον μέσα μας καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ὑποστῇ καμμίαν ἀλλοίωσιν ἢ μεταβολήν. Καὶ τὸ συμπέρασμα; Ὁ χαρακτήρας τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ εἶναι τὸ ἄπαντο τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως του, δὲν μπορεῖ καθόλου ν' ἀλλάξῃ· εἶναι ὅπως τὸ φάρμακον στὰ δόντια τῆς ὀχιάς. Μονάχα ὁ νοῦς, λέγει, ὅχι ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κάπως μορφώσιμη. Μὰ ἡ διάνοια ἂν συγκριθῇ μὲ τὴν βούλησιν εἶναι σὰ μιὰ τυχαία ἐμφάνισιν πρὸς οὐσία μ' ἄλλα λόγια ἡ διάνοια ἀποτελεῖ κάτι δευτερεύον, ἕνα ὄργανον ποῦ βρίσκεται στὴν ὑπηρεσία τῆς βούλησεως. Κ' εἶσι ὁ φυσικὰ καλὸς εἶναι ἀδύνατο νὰ διαφταρῇ μὲ τὰ κακὰ παραδείγματα ἢ τὴν αἰσχρὴν συμβουλήν· καὶ ἐξεναντίας τὸν κακὸν καμὴ ἠθικὴν διδασκαλίαν ἢ προτροπὴν δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀλλάξῃ καὶ νὰ τὸν κάνῃ προσωπικώτερον ἐνάρετον. Παραδείγματα γιὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης αὐτῆς ἀναφέρονται καὶ ἄλλα πολλά, ἀλλὰ κυρίως τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' (15ῃ ἑκατοντ.) καὶ τοῦ γιοῦ του Βοργία, ποῦ καὶ οἱ δυὸ εἶχανε μεγάλην ἀνάπτυξιν νοῦ, μὰ καὶ εἶτανε περιβόητοι γιὰ τὴν δολιότητα, ἀπανθρωπία καὶ ἀκολασία τους.

Τὴ δύναμιν τῆς ἀγωγῆς δὲν παραδέχονται καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς μοιραϊοδολίας ἢ τοῦ περὶ μὲνοσ (fatalismus). Τέτιαι ἔχουσι ὑπάρξει καὶ ὑπάρχουσι ἐξὸν ἀπὸ τοὺς Μωαμεθανοὺς πάρα—πολλοί, ποῦ ἀνήκουσι σὲ λαοὺς ἀρχαίους καὶ νέους τωρινούς. Αὐτοὶ πιστεύουσι ὅτι στὸν κόσμον βασιλεύουσι οἱ νόμοι τῆς Τύχης, οἱ ἀπαραβίαστοι καὶ αἰώνιοι. Τίποτα, λένε, δὲν ὑπάρχει ποῦ νὰ μπορῇ νὰ ἐπιδράσῃ σ' αὐτοὺς ἢ νὰ φέρῃ τὴν πιὸ μικρὴν μεταβολήν. Ἐκεῖνος ποῦ εὐνοήθηκε ἀπὸ τὴν Τύχην, ὁ ἀγαπημένος τῆς Μοῖρας, τραῦθ θριαμβευτικὰ τὸ δρόμον τῆς ἐπιτυχίας καὶ δόξας βλέποντας στὸ διάβα του μόνα τους νὰ πέφτουσι ὅλα τὰ ἐμπόδια, ποῦ τυχόν τοῦ παρουσιάζονται. «Κάλια μιὰ τρίχα Μοῖρα, παρὰ μυαλὸ καὶ πλοῦτα» ποῦ λέγει σχετικὰ λαϊκὸν μας λόγιον.

Ἐνάντια στὸ δυνατό τῆς ἀγωγῆς ἔχουσι κηρυχθῆ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς κληρονομικότητος, ποῦ γνωματεύουσι ὅτι τοῦ παιδιοῦ ἡ φύσις, καὶ μόνη αὐτή, ὀρίζει τὸ μέλλον του, ἀδιάφορον ἂν ἔλαβε τέτια ἢ τέτια ἀγωγή. Ἐτσι, οἱ σοφοὶ τῆς «Ἀνθρωπολογικῆς Ἐταιρείας» (Ecole anthropologique), ποῦ ἔδρυσεν στὸ Παρίσι κατὰ τὸ 1859 ὁ ἑκαυστὸς χειρουργὸς Broca καὶ ποῦ, κοντὰ στὰλλα, καταπαύσθηκε νὰ ἐξετάσῃ τὰ κρανία πολλῶν ἐγκληματιῶν, ἔφτασαν νὰ σχηματίσουν τὴν γνώμην, πῶς αὐ-

τοί οι έγκληματίες δέν κατήντησαν τέτοιοι και δέν παρακινήθησαν να διαπράξουν τά έγκλήματα, πού τους έχουν καταδικάσει, γιατί τάχα από παιδιά πήραν κακή ανατροφή, αλλά γιατί από τή φύση είταν προωρισμένοι σ' αυτό, όπως γίνεται φανερό από τήν ξεχωριστή κ' ιδιότυπη διάπλαση του κρανίου τους. Ο Maudsley στο έργο του «Le crime et la folie» παραδέχεται πώς τήν τύχη του καθενός προετοιμάζει πάντα ή ιδιοσυγκρασία κ' ή φύση του. Δυό άτομα, λέγει, πού έτυχε να λάβουν τήν ίδια διαπαιδαγώγηση συχνότατα ή, καλλίτερα, πάντα βλέπομε πώς παίρνουν στή ζωή και στή δράση δυό διαφορετικούς δρόμους.

Η λεγομένη «θετική Ιταλική σχολή» (scuola positiva Italiana) μ' επικεφαλής τόν εξακουστόν έγκληματολόγο Lombroso (πού, πρέπει να σημειώσουμε εδώ, όλα τά πορίσματα των επιστημονικών εργασιών του δέν είναι σήμερα άσπατά άπ' όλους τους επιστήμονες) παραδέχεται ότι τó άπαντο στήν εξέλιξη των ζωικών όντων, επομένως και του ανθρώπου, είναι ή κληρονομικότη, είτε ή άμεση (άπό τó γονιό στο παιδί) είτε ή άπομακρυσμένη, ό atavismus (άπό τó atavus=παππούς). Έτσι άρετές ή έλαττώματα των γονέων ή των προπατόρων επιβαρύνουν τά παιδιά, κ' όσα γεννιούνται άπό τά παιδιά, και μάλιστα τις περισσότερες φορές σε βαθμόν άνώτερο (πρβ. τó γραφικό λόγο, πού άπ' όλα τά στόματα άκούεται «άμαρτίαί γονέων παιδεύουσι τέκνα»). Κι' άλλοι, ως ό Ferrí, Jurati, Alimena κ.τ.λ. τά ίδια περίπου διαλαλούν με τά έργα τους.

Έγιναν μάλιστα και στατιστικές, πού ένισχύουν τις γνώμες αυτές. Ο Cassel λ.χ. γράφει πώς άπό τους ήλιθίους, πού έκαμε άκριδη εξέταση τής γενεαλογίας τους, είδε πώς 18 % χρεωστούσαν τή βλακεία τους στήν ύπερνευρικότητα των γονέων τους, 28 % στον άλκοολισμό, δηλ. στήν κατάχρηση ποτών με οινόπνευμα πού έκαναν οι γονείς ή οι πάπποι τους, 6 % στή συφιλίδα, 19 % σε σπασμούς, πού για διαφόρους λόγους τους έπιασαν κατά τά πρώτα χρόνια τής ζωής τους.

Ο T. Ribot (πού γενήθησε στα 1839) ό συγγραφέας των έξόχων μελετών τής πειραματικής ψυχολογίας Maladies de la volonté, Maladies de la mémoire κ.τ.λ. τονίζει τή δύναμη, όχι όμως και τήν παντοδυναμία τής κληρονομικότητας.

Τόσην έντύπωση έκαμαν στον κόσμο των λογίων, των διανοουμένων οι γνώμες των επιστημόνων αυτών για τή δύναμη τής κληρονομικότητας (πού μάλιστα, για μερικόν καιρόν, είχαν ύπερτιμηθή) ώστε και πολλοί άλλοι, κυρίως όμως δυό άπό τους πιό μεγάλους δημιουργικούς συγγραφείς του περασμένου αιώνας ό Zola και ό Ibsen στήριξαν όλη σχεδόν τή φιλολογική τους εργασία στήν κληρονομικότητα, πού ως θέση (thèse) κυριαρχεί στα περισσότερα έργα τους.

Ο Emile Zola, ό πιό μεγάλος ίσως μυθιστοριογράφος του ιθ' αϊ., ό άρχηγός στή φιλολογία τής φυσιοκρα-

τικής σχολής (naturalisme), στα μυθιστορήματά του τής μεγάλης σειράς Rougon—Macquart εξέτάζει τά κληρονομικά και τις μεγάλες συνέπειές τους στήν εξέλιξη τής οικογενείας αυτής με θαυμαστή δύναμη, πού μαρτυρεί τήν άσύγκριτη μεγαλοφυΐα του.

Ο περίφημος Νορβηγός δραματικός Ibsen, πού σά γιατρός είταν πρόθυμος ν' ασπάζεται κάθε καινούριαν άλήθεια, πού ή επιστημονική έρευνα ξεσκέπαζε κ' έφερνε στο φώς, και πού άγαπούσε να σκορπίζη στα δημιουργήματά του επιστημονικά ζητήματα και να προβάλλη πάντα επιστημονικά προβλήματα, φυσικό είναι πώς στή διαγραφή των πιό πολλών χαρακτήρων των δραμάτων του έχει εφαρμόσει όλα όσα γράφηκαν και διατυπώθηκαν με τó παραπάνω για τήν κληρονομικότητα.

Εδώ μας επιτρέπεται να παρατηρήσουμε πώς ή δημόδης φιλοσοφία του Έλλην. λαού, και του άρχαίου και του νέου, παραδέχεται κι' αυτή τήν κληρονομικότητα, όπως φανερόνεται άπό τις παροιμίες «κακού κόρακος κακόν ώδόν» (άρχαία), «ή κουφή κάμνει κουφίδια έντζαι (έν-και=και δέν) κίμνει περδικουδία» (Κύπρος) και «κατά μάνναν κατά κύρη, έκαμε και γυό Ζαφείρη» (νέαι). αλλά δε μπορεί να διακρίνη παντού και σε κάθε περίπτωση τή δύναμή τής, άφου τις περισσότερες φορές βλέπουμε πώς «τάγκάθι βγάλλει τριαντάφυλλο και τó τριαντάφυλλο άγκάθι».

Αυτά για κείνους, πού άρνούνται τή δύναμη τής άγωγής.

Άς δούμε τώρα τι λέν εκείνοι, πού φρονούν τάντίθετα.

Ο Μεγαρίτης έλεγειακός ποιητής Θεόγονος (540—470) λέγει: Οι κακοί δέν είναι άπό γεννησιμό τους κακοί: μά άπό τή συναναστροφή και τή φίλια τους με κακούς έμαθαν «έργα τε δειλά και έπη δύσφημα και ύδριν». Και, άκόμη' άπό τους καλούς θα μάθης καλά: αν όμως αναστρέψου με τους κακούς θα χάσης και τόν «έόντα σοι νόον».

Ο μεγάλος τής παλιās Ελλάδας φιλόσοφος Σωκράτης (468—399) άποφαίνεται πώς ή άρετή, έπειδή είναι γνώση («επιστήμη», «σοφία») μπορεί να διδαχθή: γι' αυτό κι' ό άνθρωπος με τή διδασκαλία μπορεί να μορφωθή και να ήθικοποιηθή. Έκείνος πού ξέρει τó καλό, τó κάνει. Κανένας θεληματικά δέν είναι φαύλος. Άπό τήν εξάπλωση του «ειδέναι», επομένως άπό τή διάδοση τής εκπαιδευσεως εξαρτάται ή ευτυχία κ' ή ευημερία τής πατρίδας.

Ο θεός Πλάτων (429—347) ό μαθητής του, πού και σ' άλλα μέρη, μά κυριώτατα στους «Νόμους» και στήν «Πολιτεία» εκθέτει τις παιδαγωγικές του γνώμες και τó μορφωτικό του σύστημα, παραδέχεται μεγάλην τή δύναμη τής άγωγής. Οι πιό καλά, λέγει, πλασμένες ψυχές, άμα τύχουν κακής παιδαγωγίας, γίνονται πάρα-πολύ κακές. «Τροφή γάρ και παιδευσις χρηστή

σφζομένη φύσει αγαθός έμποiei και αυ φύσει χρησται τοιαύτης παιδείας αντιλαμβανόμεναι έτι βελτίους των πρότερον φύονται εις τε τά άλλα και εις τó γεννάν όσπερ τοις άλλοις ζώοις». Πρέπει, προσθέτει, με τήν άγωγή να στήσουμε τήν άληθινή γνώση, τήν «επιστήμη» στή θέση όχι μονάχα τής άμάθειας μά και τής δοξασίας («δόξης»), πού βρίσκεται μεταξύ τής άμάθειας και τής επιστήμης. Κατ' αυτό τόν τρόπο θα καλύτερέψουμε τους τροφίμους μας. Η δύναμη κ' ή επιρροή του αισθητού κόσμου στον άνθρωπο είναι τόσο μεγάλη, ώστε αν άφειθη ό άνθρωπος στις δικές του ικανότητες μόνο και στή δική του φυσική αντίδραση, δε μπορεί να φθάση στήν άρετή: άπαιτείται λοιπόν κ' ή επιμέλεια τής πολιτείας για τήν άγωγή των ατόμων. Κατά τόν Πλάτωνα, ή άγωγή είναι ή μόρφωση χαρακτήρων ή μόρφωση, λέγει, του νοϋ ως τελευταίον τής σκοπό πρέπει να έχη τήν ήθική μόρφωση. Φρονει κι' αυτός, σύμφωνα με τó Σωκράτη, πώς ή άρετή είναι γνωση και γι' αυτό μπορεί να διδαχθή. Κι' άφου ή άγωγή είναι δυνατή πρέπει να εξαπλώνεται σ' όλους τους πολίτες και να επιδιώκη τήν ευτυχία όλης τής κοινωνίας κι' όχι του ατόμου μοναχά.

Ο Άριστοτέλης (δ' εκατ. π. Χ.), άπό τά Στάγειρα, ό πιό ρωμαλέος ίσως νοϋς τής παλιās Ελλάδας, πιστεύει, πώς πρώτο καθήκον τής πολιτείας πρέπει να είναι ή άγωγή και μόρφωση των νέων, κατά τις άπαιτήσεις τής άρετης. Άφου είναι, λέγει, μορφώσιμος ό άνθρωπος, για να γίνη αγαθός και σπουδαίος έχει ανάγκην άπό τρία πράματα: «τά τρία δε ταυτα έστι φύσις (=καλή φύση, καλές σωματικές και πνευματικές προδιαθέσεις), έθος (έθισμός ή εξάσκηση ως προς τήν άρετή): λόγος (διδασκαλία πού ν' άπορρέη άπό τή φρόνηση). Στή συνθήεια (έθος) δίνει μεγάλη σημασία, άφου παραδέχεται πώς «τó ήθος άπό του έθους έχει τήν επωνυμίαν, ήθική γάρ καλεϊται δια τó έθίξεσθαι».

Οι μεγάλοι τραγικοί αν και δίνουνε μεγάλη σημασία στο μοιραίο, μ' όλα ταυτα δέν άρνούνται και τή σημαντική δύναμη τής ανατροφής. «Τροφαί δ' αϊ παιδευόμεναι μέγα φέρου» εις τήν άρετήν» λέγει ό Εϋριπίδης.

Οι Στωϊκοί επρέσθευαν ότι ό άνθρωπος εταν γεννάται κανένα σωματικό ή ψυχικό πλεονέκτημα ή μειονέκτημα δε φέρνει και ότι ή ψυχή του μοιάζει μ' άσπρο χαρτί άγραφο, tabularasa (ή όπως λέγει ό Πλούταρχος «ώσπερ χαρτίον ενεργόν εις άπογραφήν, έφ' ου μία εκάστη των έννοιών άπογράφεται»). Όποτε πάνω τής μπορεί κανείς να γράψη ό, τι θέλει: αν κανείς, λένε, γράψη καλά, καλός θα γίνη κι' ό παιδευόμενος, αν κακά, κακός.

Κι' ό πιό μεγάλος πεζογράφος τής παλιās Ρώμης, ό Κικέρων (106—42 π. Χ.) πού αν και ακολουθή τήν εκλεκτική φιλοσοφία κλίνει μάλλον στή Στωϊκή, τήν ίδια άπεριόριστη δύναμη τής άγωγής παραδέχεται.

Ο Χριστιανισμός, παρά «τó δόγμα του προ-

πατορικού άμαρτήματος», δηλ. παρά τή δοξασία πώς ό άνθρωπος για τήν παρακοή των πρωτοπλάστων γεννιέται επιβαρυσμένος με τó προπατορικό άμάρτημα, δίνει γενικά μεγάλη σημασία στήν άγωγή και τήν παιδεία. Όχι μονάχα ή Παλαιά κ' ή Νέα Διαθήκη, μά κ' οι πατέρες τής Έκκλησίας και μάλιστα οι πιό μεγάλοι (Βασίλειος, Χρυσόστομος κ.τ.λ.) θεωρούν τήν άγωγή των παιδιών και των νέων ως τó πιό σημαντικό καθήκον, πού άπό τή φύση και τó θεό έχει επιβληθή στους γονείς, στους άρχοντες, στους ιερείς.

Ο γνωστός Ολλανδός φιλόλογος και φιλόσοφος Έρασμος (Desiderius Erasmus 1467—1536), ό πιό διάσημος άπό τους ανθρωπιστές (humaniste) τής Αναγέννησης, έγραψε: «Η φύση για να σου δωρήση παιδί θα πη πώς σου έδωσε ένα άκατέργαστο υλικό, πού ή διάπλασή του κρέμεται άπό έσένα: αν δείξης άμέλεια σ' αυτό, τó παιδί σου θαποδη κτήνος, αν του επιμεληθής, θα γίνη σχεδόν θεός». Με αυτον είναι σύμφωνοι ό Ιταλός φιλόσοφος Campanella στο έργο του «Η χώρα του ήλιου» και ό Γάλλος Καρτέσιος (Des Cartes) στο έργο του Discours de la methode, πού κ' οι δυό τους έχουν άκμάσει ένα αιώνα άργότερα.

Ο Άγγλος Locke (1632—1704), ό ιδρυτής στή φιλοσοφία του «νεωτέρου εμπειρισμού» άποδίδει κάθε δύναμη στήν άγωγή. «Άπό τους εκατόν ανθρώπους, λέγει, οι ένενήντα έγιναν με τήν άγωγή καλοί ή κακοί, ωφέλιμοι ή βλαβεροί στήν κοινωνία».

Ο έξοχος άπό τή Λειψία φιλόσοφος του ιζ' αϊ. Λεϊβνίτιος (Leibnitz) παραδέχεται άπεριόριστη τήν επίδραση τής άγωγής. «Με τήν άγωγή, λέγει, σε διάστημα πιό μικρό άπό εκατό χρόνια μπορώ ναλλάξω τó χαρακτήρα τής Εδρώπης. Δώσατέ μου τους νέους και ό αιώνας θα είναι δικός μου, θα μου άνήκη».

Ο Γάλλος Helvetius (1715—1771) στο έργο του De l'esprit διατείνεται πώς όλοι στον κόσμο οι άνθρωποι γεννιούνται οι ίδιοι ή διαφορετική άγωγή πού παίρνουν προκαλεί τις διαφορές των πνευμάτων και τή διάκριση πού ύπάρχει ανάμεσα στους ανθρώπους. Ποτέ δυό άτομα δε μποροϋν να λάβουν τήν ίδιαν άπολύτως άγωγή. Άπό τή φύση δόθηκαν σ' όλους ίσα δώρα, μά οι διαφορετικές συνθήκες τής μόρφωσης έκαναν διαφορετικά τά άτομα.

Ο Κάντιος (Kant, 1724—1804), κορυφαίος Γερμανός φιλόσοφος των νεωτέρων χρόνων, λέγει πώς ό άνθρωπος μόνον με τή σκόπιμη ήθική άγωγή μπορεί να γίνη άνθρωπος.

Ο Fichte (1762—1814), ό διάσημος μαθητής του Kant, ξεκινώντας άπό τήν αρχήν, ότι ό άνθρωπος άπό τή φύση γεννιέται καλός κι' ότι πάντα όρέγεται τó αγαθό, μά για να φθάση στήν τελειότητα έχει χρέος να μορφωθή με μιάν όρθή άγωγή, δογματίζεις: «Η τύχη κάθε λαού, ή άκμή κ' ή παρακμή του, είναι εξηρημένη άπό μόνη τήν άγωγή, πού θα τύχη ή νεολαία του.

Ο Turgot, οικονομολόγος τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣ' σ' ἓνα ὑπόμνημά του πρὸς τὸ βασιλεῖα τονίζει ὅτι μὲ τὴν ἀγωγὴν καὶ τὰ σχολεῖα οἱ ὑπὸ τὸν θά μάλιστα ἀξιόλογα κάθε τους ὑποχρέωση πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν κοινωνία καὶ τὰ καθήκοντά τους πρὸς τὸ Κράτος. Κι' ὁ Ἰταλὸς φιλόσοφος Ferrarì (1812—76), ὁ συγγραφέας τῆς «Ἱστορίας τῶν Ἰταλ. ἐπαναστάσεων» λέγει: «Ἡ ἀγωγή, ἂν ἐξετασθῇ ἀπὸ οικονομολογικῆ ἀποψη θάποδειχθῇ πὼς εἶναι πλούτος, ἀπὸ πολιτικῆν ἀποψη μιὰ δημοκρατία ὑγιῆς κ' ἐργατικῆ, ἀπὸ ἠθικῆν μιὰ πάλῃ ἐναντία στὴν ἐγκληματικότητα καὶ τὴ ζήτησιαν. Λαὸς ἀμαθῆς δὲ μὴ πορεῖ νὰ ἔχη οὔτε πολιτικὸν οὔτε στρατιωτικὸν μεγαλεῖο.

Ὁ Έρβαρτος Spencer, ὁ μεγάλος ἀγγλὸς φιλόσοφος καὶ φυσιολόγος, πού πέθανε πρὸ εἰκοσαετίας, στὸ περίφημο βιβλίον του «Περὶ ἀγωγῆς» πιστεύει στὴ μεγάλη τῆς δύναμη. Μὰ ἡ πνευματικῆ, λέγει, ἀγωγή πρέπει νὰ συμμορφώνεται πρὸς τὴ φυσικὴν ἐξέλιξη τῆς παιδικῆς κ' ἐφηβικῆς διανοίας. Ὅλες οἱ γνώσεις, πού παρέχονται στὰ παιδιά, πρέπει νὰ δίνονται μὲ μορφὴν εὐχάριστη καὶ νὰ εἶναι παρμένεις ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη, ἀφοῦ κ' οἱ ἐπιστημονικῆς γνώσεις εἶναι οἱ πῶς πολυτίμες ἀπ' ὅλες, γιατί ἔχουν ἀξία, πού δὲ πορεῖ νὰ τὴν ἀλλάξῃ ὁ καιρὸς κ' ἡ μόδα. Ἡ ἠθικῆ ἀγωγή δὲν πρέπει νὰ παραμερίζῃ, μὰ νὰ βοηθῇ τὸ ἔργο τῆς φύσεως καὶ νὰ παρέχεται μὲ μελετημένη αὐστηρότητα συνδυασμένη μὲ τρυφερὴ στοργή. Ἡ σωματικῆ τέλος ἀγωγή πρέπει νὰ κολοῦθῃ τοὺς νόμους τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς ὑγιεινῆς.

Στὶς γνώσεις αὐτῆς θεωροῦμε περιττὸ νὰ προσθέσουμε καὶ τῶν παιδαγωγῶν Rousseau, Κομηνίου, Wasedow, Πεσταλότσι, Έρβάρτου, Ziller, Rein κ.τ.λ. γιὰ νὰ μὴ μνημονεύσουμε τοὺς σημερινούς. Γιατὶ εἶναι αὐτονόητο, πὼς οἱ ἄνδρες αὐτοί, ἀφοῦ τὴ ζωὴ τους ὅλη ἀφιέρωσαν γιὰ τὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν, εἶναι πεπεισμένοι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον γιὰ τὰς ἐπισημειώματα ἀποτελέσματα πού πορεῖ αὐτὴ νὰ ἔχη.

**

Ἄν κάμουμε τώρα μιὰν ἀνασκόπηση τῶν γνωμῶν ἐκείνων, πού ὑποστηρίζουν τὴ δύναμη τῆς ἀγωγῆς, θὰ παρατηρήσουμε, ὅτι μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς τὴν παραδέχονται ἀπεριόριστη (Στωϊκοί, Έρασμος, Λόκκε, Έλθέτιος κ.τ.λ.), μερικοὶ ὑπὸ ὅρους (Πλάτων, Ἀριστοτέλης κ.τ.λ.). Μὰ ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη ἰδοῦ τι πρὸςθεύει ὡς ἀληθινὸ καὶ πού κατέληξε:

Ἰὸ πὼς δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ὑποτιμᾷ καὶ νὰ μὴ λογαριάζῃ τὴ δύναμη τῆς ἀγωγῆς. Γιατὶ βεβαιωμένον εἶναι ὅτι μπόρεσε ἀνθρώπους μὲ φύση πονηρῆ, μὲ περίωρισμένη διάνοια, μὲ σωματικῆ καχεξία, ἂν ὄχι ν' ἀλλάξῃ τελείως μὰ νὰ καλυτερέψῃ ἀρκετὰ καὶ νὰ προαγάγῃ ἐπαισθητῶς ἡ ἀγωγή. Παραδείγματα ὑπάρχουν ἀπειρα. Ὁ Δημοσθένης μὲ μιὰ σκόπιμη ἀγωγή κατώρθωσε νὰ ξερι-

ζώσῃ πάμπολα ἐλαττώματα πού ἀπὸ τὴ φύση εἶχε προικισθῇ. Οἱ Σπαρτιάτες στὴν ἀγωγὴν κυρίως χρεωστοῦσαν τὴν ἰδιαίτην χαρακτηριστικὴν τους φυσιογνωμία, ὡς λαοῦ πολεμικοῦ. Τὸ πῶς πολὺ ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἀμφίβολον εἶναι ἂν τὸ χρεωστῆι στὴν ἐξαιρετικῆ τῆς φύση παρὰ στὴν ἀγωγή, πού τῆρεν ἀπὸ τὸ δαιμόνιον Ἀριστοτέλη, κτλ. Ὁ K. Oppel λέγει. Ἐκεῖνος πού διατείνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἂν καὶ ἀπὸ χιλιάδες τώρα χρόνια παίρνουν ἀγωγή δὲν ἔχουν προσδεύσει, δείχνει ὅτι ἄγνοεὶ ὅλως δι' ὅλου τὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ. Τὴν δύναμη τῆς ἀγωγῆς πιστοποιεῖ καὶ τὸ φαινόμενον τῆς ὑποβολῆς.

Ὁ πὼς δὲν πρέπει νὰ ὑπεριτιμᾷ, νὰ λογαριάζῃ δηλ. περισσότερο ἀπ' ἔτι, πρέπει, νὰ θεωρῇ πανίσχυρη τὴ δύναμη τῆς ἀγωγῆς. Τὴ θεωρία τῶν Στωϊκῶν, τοῦ Λόκκε, τοῦ Έλθέτιου, πὼς ὅλων ἡ φύση εἶναι ἡ ἴδια καὶ πὼς ἡ ψυχὴ μας, ὅταν γεννηθῶμε εἶναι tabula rasa τὴν καταρρίπτει, ἡ ἐπιληψία, βλακεία, κ' ἡ κάθε εἶδος κληρονομικότη. Ὁ Rein εἶπε. «Ἐύκολα κανεὶς ὑπεριτιμᾷ τὴν δύναμη τῆς ἀγωγῆς ὅταν βλέπῃ πὼς ἔξοχα πνεύματα περιμένουν ἀπ' αὐτὴν τὰ πάντα· μὰ τοῦ καθημερινοῦ βίου ἡ πραγματικότης μᾶς ἀνακαλεῖ στὴ μετριότητα. Χωρὶς ἀμφιβολία ὁ γύρω κόσμος κ' ἡ φύση ἐπιδρῶν περισσότερο στὸν τράφημό μας, παρ' ὅσον καυχίεται ἡ ἀγωγή πὼς πορεῖ νὰ ἐπιδράσῃ «κατὰ μέσον ὅρον».

Ὁ πὼς ἡ ἀγωγή δὲν ἔχει τὴν ἴδια δύναμη σ' ὅλους, πού μετέχουν αὐτῆς (π. χ. Πλάτων, Ένοφῶν — Ἀλκιβιάδης, κ' οἱ τρεῖς μαθητῆς τοῦ Σωκράτη). Τοῦτο παρατηρεῖ κι' ὁ Πλάτων πού λέγει πὼς ἡ ἀγωγή πορεῖ νὰ δείξῃ ἕλῃν τῆς τῆς δύναμη, ὅταν ἀπευθύνεται σὲ φύση καλή. «Ἄνθρωπος παιδεύεται μὲν ὀρθῆς τυχῶν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς θεοῦ, ἡμερώτατόν τε ζῶν γίγνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφῆν ἀγριώτατον, ὅποσα φύει γῆ». Ἐπίσης ὁ Πλούταρχος, πού λέγει ὅτι «φύσις ἀνευ μαθήσεως τυφλόν, μάθησις δ' ἀνευ φύσεως ἄλλυπός», ὁ Κικέρων, Γαληνός κ. τ. λ. Ὁ Th. Ribot παρατηρεῖ. Ἐὰν κανεὶς φαντασθῇ τὴ διαβάθμιση τῆς ἐξυπνάδας ὡς γραμμῆ, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὴ βλακεία, συναντᾷ στὸ μέσο τὴν μετριότητα τοῦ νοῦ καὶ τελειώνει στὴ μεγαλοφυΐα, θὰ δῇ πὼς ἡ ἀγωγή στὰ δυὸ ἄκρα καμμιὰν ἐπίδραση δὲν ἔξασκεῖ, μὰ στὸ μέσο πολὺ μεγάλη· δηλ. ἡ ἀγωγή τὸν ἡλίθιο καὶ τὸν μεγαλοφυῆ ἀφίνει ἀμετάβλητον, τὸ δὲ μέτριο πνεῦμα ἐξυψώνει πολὺ. Μὰ νομίζω πὼς ὁ Ribot δὲν ἔχει δικίον σὰν παραδέχεται τὴν ἀδυναμία τῆς ἀγωγῆς νὰ ἐπιδράσῃ στοὺς μεγαλοφυεῖς, γιατί ἡ πείρα μαρτυρεῖ πὼς πολλὰς μεγαλοφυΐες πού δὲν ἐμορφώθησαν ἐχάθησαν. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει κι' ὁ Ἀριστοτέλης κι' ὁ Πλούταρχος. Ὅστε εἴμαστε πῶς κοντὰ στὴν ἀλήθεια, ἂν παραδεχθῶμε πὼς: Ἡ ἀγωγή ἔχει μεγάλῃν ἐπιρροὴν στοὺς μετριοῦς, πῶς μικρὴν στοὺς μεγαλοφυεῖς κι' ἐλαχίστην στοὺς θλάκες.

Μέγαρο

MIX. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

FRÉDÉRIC GODET

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Κατὰ διασκευὴν ὑπὸ Κ. Μεταλληνοῦ.

(Συνέχεια καὶ τέλος)

II. Ἡ Ἀνάστασις.— Ὁ αἱματηρὸς θάνατος τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἀποκάλυψις τῆς καταδικῆς τὴν ὅποιαν ἐξήγγειλεν ὁ Θεὸς κατὰ τῆς ἁμαρτίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν ὁ Θεὸς ἐξηκολούθει νὰ ἐπικυρῶνῃ αἰωνίως ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ τὴν καταδικαστικὴν ταύτην κρίσιν κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος θὰ ἔπρεπε νὰ μείνῃ αἰωνίως ἐν τῇ καταστάσει τοῦ θανάτου ὁ Ἰησοῦς, τὸ πρόσωπον ἐν τῷ ὅποιῳ ἀντιπροσωπεύθη ἡ ἀνθρωπότης καὶ καταδικάσθη. Αἰωνίως οὕτως τῆς καταδικῆς, αἰωνίως θὰ ἐκρατεῖτο ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ εἰρκτῇ τοῦ θανάτου.

Ἡ ἐκ νεκρῶν ἔμωσις Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ, ἦν ἐνήργησεν ὁ Θεός, καταστρέψασα τὸν θάνατον, ἐν τῷ ὅποιῳ συνεκεφαλαιοῦτο ἡ καταδικῆ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἀπελευθερώσασα τὸν Ἰησοῦν, ἀντιπρόσωπον τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ αἰωνίου θανάτου, ἡ ἀνάστασις αὐτὴ ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ Θεὸς ἔπαυσε καταδικάζων τὴν ἀνθρωπότητα, ἔπαυσε καταλογίζων εἰς βῆρος αὐτῆς ἐνοχλήν καὶ ἐχορήγησε συγγνώμην καὶ χάριν εἰς τὴν ἁμαρτιαν αὐτῆς.

Ἐὰν λοιπὸν ἐν τῷ ἐσταυρωμένῳ Χριστῷ θεωρῶμεν τὴν ἀνθρωπότητα καταδικασμένην, εἶναι ἐξ ἴσου ἀληθὲς ὅτι ἐν τῷ ἀναστάντι Χριστῷ θεωρῶμεν τὴν ἀνθρωπότητα ἡθωωμένην. Ἀφοῦ ἡμεῖς εἴμεθα ἐκεῖνοι οἵτινες ἀπεθάνομεν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, ἐνοχοί, πὼς δὲν θὰ εἴμεθα ἡμεῖς ἐπίσης οἵτινες ἀνιστάμεθα ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἁθῶοι; Τοιαύτη εἶναι ἡ πλοκή ἡ σχηματισθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ μεταξὺ τῆς τύχης ἡμῶν καὶ τῆς ἰδικῆς του: ἀφ' ἐνός, ἡ κατάστασις καταδικῆς ἦτις ἐδάρυεν ἐφ' ἡμᾶς ἔσχεν ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐγένετο καταδικῆ ἰδικῆ του ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἀφ' ἑτέρου, ἡ ἔνδοξος καὶ αἰώνιος ζωὴ, ἦτις ἦτο ἀποκλειστικῶς κατάστασις τοῦ Ἰησοῦ, μεταβιβάζεται ἐν τοῖς πιστοῖς καὶ καθίσταται ἡ ἀρχὴ τῆς ἰδικῆς μας ζωῆς ἐν τῇ αἰωνιότητι. Ὁ ἀναστὰς Ἰησοῦς προσωποῖε λοιπὸν τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀνορθωθείσαν ἀνθρωπότητα.

Εἰς ἄνθρωπος, ὁ Ἀδάμ, παρέδωκε τὸ σκήπτρον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θανάτου· εἰς ἄνθρωπος, ὁ Ἰησοῦς, ἀπέσπασε τοῦτο ἀπ' αὐτοῦ.(1)

III. Ἡ Ἀνάληψις. Μέχρι τῆς μεταμορφώσεως αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἀνυψωθῆ κατὰ βαθμίδας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην τελειότητα. Ἀπὸ τῆς μεταμορφώσεως εἶχεν ἀφιερῶθῃ ὀλόκληρος εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ ἐκπεσόντος ἀνθρώπου. Ἐπιτελεσθέντος τοῦ διπλοῦ τούτου

ἔργου, ὅποια τις ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ στέψις τῆς ὑπάρξεως ἐκεῖνης; Τὸ γεγονός τῆς μεταμορφώσεως μᾶς ἔδωκεν ἡδὴ προαίσθησιν τινὰ περὶ τούτου. Ἡ οὐρανία μεταμόρφωσις ἡ ὅποια ἤρχισε νὰ ἐνεργῆται ἐν αὐτῷ ἐπ' τοῦ ὄρους ἀναλαμβάνεται ἐκ νέου τὴν διακοπεῖσαν πορείαν τῆς καὶ τελειοῦται. Ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἀρνήθῃ νὰ εἰσέλθῃ ἐν τῇ δόξῃ, ἐφ' ὅσον χρόνον δὲν εἶχεν ἀνοίξει εἰς ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ τὴν εἰσοδὸν πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποσον μεγαλοφύχως εἶχεν ἀρνήθῃ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς μεταμορφώσεως ὁ Θεὸς ἀποδίδει τοῦτο εἰς αὐτὸν διὰ τῆς εἰς οὐρανὸν ἀναλήψεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν. Δὲν ἔχομεν ἐδῶ τὸν ὑπέρτατον νόμον τοῦ ἠθικοῦ κόσμου καθ' ὃν τὸ δίδόναι τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν εἶναι τὸ μέσον τοῦ ἐπανευρίσκειν αὐτήν;(2)

Δύο οὐράνιοι ἀπεσταλμένοι, — εἶναι ἄρα γε οἱ ἴδιοι οἱ καὶ ἐν τῇ μεταμορφώσει; — κατέρχονται ἐκ νέου εἰς προὑπᾶντησιν αὐτοῦ. Ἡ μυστηριώδης νεφέλη ἐμφανίζεται ἐπίσης τὴν φορὰν δὲ ταύτην ἡ νεφέλη ἀνοίγεται διὰ νὰ τὸν περικλείσῃ καὶ τὸν ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν ἰδικῶν του. Διότι ἡ ἀπολύτρωσις τῆς ἀνθρωπότητος ἔχει ἤδη συντελεσθῆ, καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος μήπως ἡ θύρα τοῦ οὐρανοῦ ἦτις ἀνοίγει διὰ νὰ δεχθῇ τὸν Λυτρωτὴν, κλεισθῇ ἐκ νέου ἀφοῦ ὑπερβῇ οὕτως τὸ κατώφλιον αὐτῆς. Ἡ θύρα μένει τοῦ λοιποῦ ἀνοικτῆ διὰ πάντα ὅστις ἀποδέχεται τὴν μεσιτείαν αὐτοῦ, ὅπως ἔμεινε ἀνοικτῆ καὶ διὰ νὰ δεχθῇ αὐτὸν τὸν ἴδιον Ἰησοῦν.

Διὰ τῆς εἰς οὐρανὸν ἀναλήψεως ὑψώθη ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς ἀγιότητος εἰς τὴν δόξαν, διὰ νὰ δύναται νὰ ἐργάζηται ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς δόξης ἐκεῖνης ὅπως ἀνυψώσῃ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἀδελφοὺς του.(3) Ἡ ἀνάληψις εἶναι τὸ βραβεῖον τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἀνυψώσεως, τῆς πολυμύθου καὶ ἡρωικῆς, διὰ τῆς ὁποίας ὑψώθη ὁ πρῶτος, ὁ μόνος, ἀπὸ τῆς ἀθωότητος εἰς τὴν ἀγιότητα. Ἡ ἀναμαρτησία τῆς ὁποίας ἦτο κάτοχος προήχθη νῦν εἰς παντογνωσίαν.(4) Ἀντὶ τῆς ἐξ ἀποστάσεως ἐνεργείας τὴν ὅποιαν οὕτως ἐξήσκει, περιεβλήθη νῦν τὴν πανταχοῦ παρουσίαν.(5) Ἡ δύναμις τὴν ὅποιαν ἐξήσκει διὰ τῆς προσευχῆς, μετατρέπεται εἰς παντοδυναμίαν τῆς ὁποίας εἶναι πραγματικῶς κάτοχος.(6)

Ἄλλ' ἐν τῇ ἐνδόξῳ ταύτῃ μεταμορφώσει τῆς ὁποίας ἀπολαύει ὁ Ἰησοῦς, δὲν ἀποβάλλει οὐδὲν τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ φύσιν. Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ θνήσκοντος πρωτομάρτυρος Στεφάνου ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίζεται ὡς ἄνθρωπος: «Βλέπω τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν δεξιᾷ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ».(7) Ὁ Ἰησοῦς αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχεν ἀποδώσει προηγουμένως τὴν ὀνομασίαν Υἱὸς ἀνθρώπου εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἀπήλαυν

(1) Ματθ. Γ', 39.

(2) Ἰωάν. ΙΖ', 1.

(3) Ἰωάν. ΙΔ', 18.

(4) Ματθ. ΚΗ', 20.

(5) Ματθ. ΚΗ', 13.

(6) Πράξ. Ζ', 56.

(1) Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδάμ, ὁ θάνατος, δι' ἀνθρώπου ἐπίσης, τοῦ Ἰησοῦ, ἀνάστασις νεκρῶν, Α' Κορ. ΙΕ', 21.

αυτός της δόξης του ουρανού. Θά ιδήτε τον Υιόν του ανθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν της δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ ουρανοῦ». (1)

Ἴδου λοιπὸν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀνυψωθείσα ἐν τῷ κανονικῷ αὐτῆς ἀντιπροσώπῳ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς θείας ζωῆς, καὶ καταστάσα τὸ ὄργανον τῆς υπερτάτης διανοίας καὶ τῆς υπερτάτης θελήσεως, τοῦ Θεοῦ. Ἴδου ἡ ἄδυστος μεταξὺ τοῦ πεπερασμένου καὶ τοῦ ἀπείρου πληρωθείσα ἐν ἐνὶ μέλει τῆς ἡμετέρας φυλῆς. Ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη δὲν θά ἐπρεπεν ἡ ἀνύψωσις αὐτῆ τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶναι ἡ τελευταία λέξις τοῦ προγράμματος αὐτοῦ; Ἀνώτερον σχέδιον τούτου δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συλληφθῆ. Χαμηλότερον τέρμα τούτου ἠθέλεν ἀφήσει, φαίνεται, ἔλλειμμά τι εἰς τὴν ἐκχείρισιν τῆς θείας ἀγάπης.

Ἐχομεν λοιπὸν τὸ δικαίωμα νὰ συμπεράνωμεν λέγοντες: Ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρξε γνήσιος ἄνθρωπος, καὶ ὁ γνήσιος οὗτος ἄνθρωπος ὑπῆρξε ὁ ἰδεώδης ἄνθρωπος. Ἀπὸ τῆς φάντης μέχρι τοῦ σταυροῦ, ἀπὸ τοῦ σταυροῦ μέχρι τοῦ ἐπουρανοῦ θρόνου, τὸ θέαμα τῆς ζωῆς αὐτοῦ μᾶς ἀποσπᾷ τὴν κραυγὴν ἐκείνην, ἣν αὐτὸς ὁ Πιλάτος, προφέρων πρῶτος, δὲν ἐνόει καθ' ὄλον τὸ βάθος: «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος!» Ὁ ἄνθρωπος πραγματοποιῶν τὴν κανονικὴν αὐτοῦ ἐξέλιξιν ὁ ἄνθρωπος ὑποκύπτων ἐν τῷ θανάτῳ ὑπὸ τὸ δῶρος τῆς καταδίκης τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ ἀμαρτία ὁ ἄνθρωπος ἀνακτῶν μετὰ λαμπρότητος τὴν προτέραν αὐτοῦ ζωὴν ὁ ἄνθρωπος ἀνυψούμενος τέλος εἰς ὄλον τὸ ὕψος τοῦ ἐν οὐρανοῖς προορισμοῦ αὐτοῦ: «Κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ».

Πῶς νὰ παραδεχθῶμεν καὶ διὰ μίαν μόνην στιγμήν, ἠθέλωμεν ἐν τέλει ἐρωτήσῃ, ὅτι πᾶσαι αἱ σημεῖα αὐτῆς ἀς προηγουμένως ἐμελετήσαμεν, εἶναι ἀπλῶς ἐφευρέσεις ἀνθρώπων, ἐπινοήσεις πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ἰδέας «Υἱοῦ ἀνθρώπου», ἧς ἰδέα συγκρατοῦσα τὰς σημεῖα ταύτας, καθὼς ὁ σκελετὸς συγκρατεῖ τοὺς μυῶνας, ἀπαρτίζει δι' αὐτῶν σύνολον τοσοῦτον ἀρμενικόν; Τί λοιπὸν! αἱ τοσοῦτον ἀπλαῖ καὶ τοσοῦτον ἀγναὶ ἐκείναι περιγραφαὶ περὶ τῆς παιδικῆς καὶ τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ, αἱ λεπτομερεῖς ἐκείναι ἀφηγήσεις περὶ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς μεταμορφώσεως, τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως θά ἦσαν ἀπλοῦν τι σκηνοθέτημα τῆς ἐννοίας ἐκείνης περὶ τοῦ τελείου ἀνθρώπου, ἧς προβάλλει, καθὼς εἶδομεν, ἀπὸ τοῦ βάθους ὄλων τῶν γεγονότων μετὰ τὴν ἐνάργειαν καὶ θαυμασὴν ἀλληλουχίαν καὶ ἐν τούτοις τόσον ὀλίγον ὑπολογισμένη! Ὡ! ὁποῖαν τιμὴν ἠθέλον ἀπονεύμει εἰς τοὺς ἀποστόλους ἐκείνους καὶ εἰς τοὺς πρῶτους ἐκείνους χριστιανούς, τοὺς ὁποῖους ἐξ ἄλλου μᾶς παριστῶσι τοσοῦτον περιωρισμένους καὶ στενοὺς εἰς τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν, ὅταν ἠθέλον ὑποθέσει ὅτι ἠδυνήθησαν νὰ συλλάβωσιν οὗτοι τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἰδέαν, τὴν εὐρεῖαν τὴν ὑπέροχον καὶ νὰ χρωματίσωσι ταύτην μετὰ τὴν αὐτῆν

(1) Ματθ. ΚΖ' 44. Ἰωάν. Ε', 27—28.

φυσικότητα καὶ ἱκανότητα ἐν τῇ σειρά ἐκείνῃ τῶν ἀφηγήσεων τῆς ἐπινοήσεως αὐτῶν! Οὐχί, ἡ ἰδέα περὶ τοῦ Ἰδεώδους Ἀνθρώπου κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ, ὁποῖαν μορφώνομεν ταύτην ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν ἐκ τῆς μελέτης τῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰησοῦ, δὲν εἶναι ἡ μήτηρ ἧς ἐγέννησε τὰ γεγονότα ταῦτα, ἀλλ' ἡ θυγάτηρ ἧς γεννᾶται ἐξ αὐτῶν. Μία σκέψις ἀναμφιβόλως διεκάνονισε τὴν θαυμασίαν ταύτην σειράν τῶν γεγονότων ἀλλ' ἡ σκέψις αὕτη δὲν εἶναι ἀνθρωπίνη. Ἡ σκέψις αὕτη εἶναι σκέψις τοῦ Θεοῦ, ὅστις συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ἱστορίας, τοῦ Θεοῦ ὅστις ἠθέλησε πρὸ πάσης αἰωνιότητος τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν δόξαν τοῦ ἀνθρώπου. «Σοφία Θεοῦ ἀποκεκρυμμένη ἐν μυστηρίῳ, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν». (1)

II

Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Παράλλῃως ὁμοῦ πρὸς τὴν σειράν ταύτην τῶν γεγονότων, αἵτινα ἐμελετήσαμεν προηγουμένως, καὶ τὰ ὁποῖα ἡ ἐννοία περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου συναρμολογεῖ ἀδιασπᾶστος εἰς ἐνιαῖον σύνολον κατὰ τρόπον τοσοῦτον θαυμασίον, συναντῶμεν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις σειράν στοιχείων ὅπως διαφόρων τῶν προηγουμένων, ὀλιγωτέρων κατ' ἀριθμὸν καὶ ὀλιγώτερον προσχόντων ἴσως, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἔτι περισσότερον ἐκπληκτικῶν. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ὄλων τῶν σημείων ἐξ ὧν προδίδεται, ὅτι ἐκεῖνος ὅστις ἐπραγματοποίησε τοσοῦτον πιστῶς ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου, ἔχει καταγωγὴν ὑπεράνθρωπον.

Εἶναι δυνατόν νὰ θεωρήσῃ τις μετὰ προσοχῆς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ, ὁποῖον ἀπεικονίζεται ὑπὸ τοῦ ἀφελούς καὶ ἀμερολήπτου χρωστήρος τῶν Ἐθαγγελιστῶν, χωρὶς νὰ μείνῃ ἐκπληκτικὸς διὰ τὸν ἀπόλυτον μοναδικὸν χαρακτήρα τῆς σχέσεως, ἣν ὁ ἄνθρωπος οὗτος διετήρησε μετὰ τοῦ Θεοῦ καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς ὑπάρξεώς του; Ὁ Θεὸς εἶχεν εὐρεῖ ἐπὶ τῆς γῆς, πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ, ὑπηρέτας πιστοὺς, ὄργανα ἀφωσιωμένα. Οὗτοι ἦσαν ὁ Ἀβραάμ, ὁ φίλος τοῦ Θεοῦ ὁ Μωϋσῆς, ὅστις ὠμίλει μετὰ τοῦ Θεοῦ ὡς φίλος πρὸς φίλον ὁ Ἠλίας, ὅστις ἴστατο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ὁποῖον κατέτρωγεν ὁ ζῆλος διὰ τὴν δόξαν του. Ὅπόση ὁμοῦ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς σχέσεως τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σχέσεως τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ Πατρὸς του! Ἡδὲ, εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν, ὅταν παρουσιάζεται διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν του εὐρισκόμενον ἐν τῇ πατρικῇ του οἰκίᾳ. Τοσοῦτον θεωρεῖ τὸν ναὸν ὡς πατρικὴν του εἰσίαν ἐπὶ τῆς γῆς, ὥστε φαίνεται εἰς αὐτὸν ἀκατάληπτον τὸ πῶς συνέβη νὰ ζητήσωσιν αὐτὸν οἱ γονεῖς του, ἔστω καὶ

1) Α'. Κορ. Β', 7.

πρὸς στιγμήν, ἀλλαχοῦ. Ὁ σεβασμὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰεχωβά, καίτοι ἦτο πολὺ βαθύς, βαθύτερος ἐκείνου, ἐν εἶχον οἱ ἄνδρες οὗς ἀνεφέραμεν, δὲν εἶναι πλέον μόνον σεβασμὸς ἐνὸς δούλου, ἐνὸς λάτρευτος εἶναι ὁ σεβασμὸς ἐνὸς υἱοῦ, ὅστις ἀγαπᾷ τὸν Πατέρα αὐτοῦ καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὸν φιλοστόργως ἀνταγαπώμενον.

Ἡ ἐμπιστοσύνη αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ἔχει σταθερῶς τὸν χαρακτήρα υἱικῆς τρυφερότητος καὶ υἱικῆς ἐπαναπαύσεως. Ὁ Ἀβραάμ ἔχει τὰς ἡμέρας τῆς λιποψυχίας αὐτοῦ, ὁ Μωϋσῆς τὰς στιγμὰς τῆς πικρίας αὐτοῦ καὶ μάλιστα τῶν γογγυσμῶν του, ὁ Ἠλίας τὰς ὥρας τοῦ ἰδικοῦ θελήματος, καθ' ὅς διολισθαίνει πρὸ τοῦ κινδύνου καὶ βαδίζει κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς καρδίας του. Ὅταν ὁ τελευταῖος οὗτος ἐκτελεῖ τὸ μεγαλύτερον τῶν θαυμάτων αὐτοῦ, τὴν ἀνάστασιν τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας, κάμνει τοῦτο μετὰ μεγάλης φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ἐντάσεως, ἧς δεικνύει ὄλον τὸ μέγεθος τῆς προσπάθειας, διὰ τῆς ὁποίας κατορθώνει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένην θείαν συνδρομήν. (1) Ἐν τῷ Ἰησοῦ τὸ πᾶν εἶναι γλυκὺ, ἠρεμον, φυσικόν. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου σπουδαιότερου ἀκόμη τοῦ τοῦ Ἠλίας, τῆς ἀναστάσεως δηλαδή τοῦ ἀπὸ τετραήμερου νεκροῦ Λαζάρου, ἀναφωνεῖ μετὰ βεβαιότητα γαλήνιος: «Πάτερ, γινώρισθι ὅτι πάντοτε μοῦ ἀκούεις». Βραδύτερον, ὅταν βλέπῃ ἑαυτὸν ἐγκαταλειπόμενον ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν του καὶ μέλλοντα νὰ συλληφθῆ ὑπὸ τῶν διωκτῶν του, δὲν κλονίζεται οὐδαμῶς αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἔτι μᾶλλον στενωῶς ἠγνωμένον μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ λέγει: «Δὲν εἶμαι μόνος, διότι ὁ Πατὴρ εἶναι μετ' ἐμοῦ».

Ἐχομεν ἐνταῦθα μοναδικὸν χαρακτηριστικόν, ὅπερ διακρίνει τὴν εὐσεβείαν τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς εὐσεβείας παντὸς ἄλλου ἀνθρώπου. Ἐπίσης ἡ λατρεία αὐτοῦ διαφέρει πάσης ἄλλης λατρείας, προγενεστέρας ἢ μεταγενεστέρας. Οὕτως ὁ Ἰησοῦς οὐδέποτε χαρακτηρίζεται μετὰ τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν τῶν σχέσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Πατρὸς του καὶ τὴν σχετίαν τῶν μαθητῶν του μετὰ τοῦ Θεοῦ. Δὲν λέγει: ὁ Πατὴρ ἡμῶν, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁμιλῶν περὶ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῶν μαθητῶν του λέγει: «Ὁ Πατὴρ μου καὶ ὁ Πατὴρ σας, ὁ Θεὸς μου καὶ ὁ Θεὸς σας». (2) Ἐάν, ἐν τῇ Κυριακῇ προσευχῇ μεταχειρίζεται τὴν ἔκφρασιν: Πάτερ ἡμῶν, τοῦτο κάμνει ἀφοῦ προηγουμένως εἶπεν: «Ὅταν σεῖς προσεύχεσθε, λέγετε» (3) ἐξαιρεῖ λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τῆς τοιαύτης προσφωνήσεως, τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἰς πρῶτον πρόσωπον, πρὸς χρῆσιν παρ' αὐτῶν.

* *

Μελετήσαντες τὰ γεγονότα ταῦτα τῆς ζωῆς του, μεταβαίνομεν νῦν εἰς θετικὰς διακηρύξεις αὐτοῦ τοῦ ἰδίου περὶ τοῦ προσώπου ἑαυτοῦ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν ὀνομάζει τὸν Θεὸν

1) Α' Βασ. ΙΖ', 19—22.

2) Ἰωάν. Κ', 17.

3) Ματθ. ς', 9.

Πατέρα, ἐν τῇ ἀπολύτῃ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως, ὀνομάζει ἑαυτὸν Υἱὸν μετὰ ἐννοίαν οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀπόλυτον καὶ ἀποκλειστικὴν. «Οὐδεὶς γινώσκει τὸν Υἱὸν εἰμὴ ὁ Πατὴρ, οὐδὲ τὸν Πατέρα τις ἐπιγνώσκει εἰμὴ ὁ Υἱὸς καὶ [ὅς] ὃ ἂν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι» (1). Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν: «Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ὁ Υἱὸς, εἰμὴ ὁ Πατὴρ μόνος» (2). Διὰ τῶν διακηρύξεων τούτων ἀποδίδει εἰς ἑαυτὸν σχέσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ φύσεως μοναδικῆς καὶ ἀνεξερυνήτου εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην διάνοιαν ὁμιλῶν περὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Πατρὸς, ἣν θά δώσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, δὲν λέγει ἀπολύτως τίποτε περὶ ἀποκαλύψεως τοῦ μυστηρίου ὅπερ περιβάλλει τὴν ὑπαρξίν τοῦ Υἱοῦ. Ὅπως αὐτὸς ὁ Θεός, ἔχει καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ οἵτινες θά ἀπαρτίσωσι τὴν συνοδείαν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνδόξου ἐπανόδου αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς (3). Καθ' ὄλην τὴν παρούσαν οἰκονομίαν, τὸ ὄνομα ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς πρέπει νὰ δοξολογῆται καὶ ὁμολογῆται διὰ τὸ στόματος τῶν πιστῶν καὶ τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐγκαινισθείσαν νέαν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἴδου ἡ διατύπωσις τῆς ἀποκαλύψεως ἧς ἀντικαθιστᾷ τὸ λοιπὸν τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰεχωβά, δοθείσαν εἰς τὸν Μωϋσῆν διὰ τὸν λαὸν Ἰσραήλ (4). Τὸ νὰ δώσωμεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω χωρίοις εἰς τὴν λέξιν Υἱὸς τὴν ἐννοίαν τοῦ Μεσσία [προσδοκωμένου βασιλέως πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ Ἰσραήλ] εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον. Ἄς δοκιμάσωμεν νὰ κάμωμεν τὴν ἀντικατάστασιν ταύτην, καὶ θά ἀντιληφθῶμεν τὸ ἄτοπον τῆς δῆθεν συνωνυμίας: «Οὐδεὶς ἐπιγνώσκει τὸν Μεσσία εἰμὴ ὁ Πατὴρ, οὐδὲ τὸν Πατέρα εἰμὴ ὁ Μεσσίας!...» «Βαπτίζετε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, τοῦ Μεσσία καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος!» Τοιαῦτα ἐκφράσεις θά εἶχον σημασίαν μόνον ἐὰν ἠθέλωμεν συμφωνήσῃ νὰ προσδώσωμεν εἰς τὴν λέξιν Μεσσίας τὴν ἐννοίαν ὄντος θεοῦ.

Ἄς προσθέσωμεν ἐν εἰσέτι χαρακτηριστικόν: Ὁ λαὸς ἐχαιρέτιζε συχνάκις τὸν Ἰησοῦν μετὰ τὴν προσφώνησιν Υἱὸ τοῦ Δαβὶδ. Ὁ Ἰησοῦς λαμβάνει ἐκ τούτου ἀφορμὴν νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς Φαρισαίους, πῶς συμβαίνει, ὥστε ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ 110ῳ ψαλμῷ, ἀγόμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος, νὰ προσαγορεύει τὸν ἀναμενόμενον Μεσσία Κύριον αὐτοῦ, ἐνῶ ἡ Ἰσραηλιτικὴ διδασκαλία φέρει αὐτὸν ὡς Υἱὸν τοῦ Δαβὶδ (5). Ἐπειτα ἀφίνει αὐτοὺς ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἐρωτήματος τούτου ὅπερ ἔπρεπε νὰ τοὺς δηγῆσῃ εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς ὑπερανθρώπου καταγωγῆς του. Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἔχει πρᾶγματι μίαν μόνον δυνατὴν λύσιν, τὴν ἐξῆς: Ὡς πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ ὑπαρξίν, ὁ Ἰη-

(1) Ματθ. ΙΑ', 27. Λουκ. Γ', 22.

(2) Μάρκ. ΙΓ', 32.

(3) Ματθ. ΙΓ', 41. ΙϚ', 27.

(4) Ματθ. ΚΗ', 19. Παράβαλε Ἐξέδ. Γ', 14, 15 καὶ ς', 2.

(5) Ματθ. ΚΒ', 42 καὶ ἐξῆς.

σοδς είναι υἱός [ἀπόγονος] τοῦ Δαβὶδ· ὑπάρχει ἕως ἐν τῷ Ἰησοῦ ὑπαρξίς ἀνωτέρα, ἢ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, δυνάμει τῆς ὁποίας εἶναι εὗτος Κύριος τοῦ προπάτορος αὐτοῦ. Διὰ τούτου ἀναιρεῖ ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐπι βλασφημίᾳ κατηγορίαν δι' ἧς θὰ ζητήσῃ μετ' ἄλλας ἡμέρας νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του.

Ἀπέναντι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ μονοθεϊσμοῦ, τοσοῦτον ζηλωτοῦ τῶν ἀμεταβιβάστων δικαιωμάτων τοῦ Ἰεχωῦᾶ, τοιοῦτος τρόπος τοῦ ὁμιλεῖν περὶ ἑαυτοῦ, ἐκ μέρους Ἰουδαίου τοσοῦτον εὐσεβοῦς ὅσον ὁ Ἰησοῦς, θὰ ἦτο τελεῖαι ἀνεξήγητος, ἐὰν ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε τὴν σαφῆ συνείδησιν τῆς ἀνωτέρας αὐτοῦ φύσεως. Τὴν κλειδα τῶν παραδόξων τούτων ἐκφράσεων θὰ ἀνεύρωμεν θετικῶς εἰς ἄλλας διακηρύξεις τοῦ Ἰησοῦ περὶ τοῦ προσώπου ἑαυτοῦ· ἐν αὐταῖς θὰ ἀποκαλυφθῇ εἰς ἡμᾶς σαφῶς ἡ ἀγνωστος ὄψις τῆς ὑπάρξεως τῆς μυστηριώδους ταύτης προσωπικότητος.

Ἡμέραν τινὰ οἱ Ἰουδαῖοι, σκανδαλισθέντες ὑπὸ τῶν ἐκφράσεων τοιοῦτου εἶδους, ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅτε εὗτος ῥίπτει πρὸς αὐτοὺς μίαν δικήρυξιν ὑπερβαίνουσαν πᾶν ὅ,τι εἶχεν εἶπει ἕως τότε πρὸς αὐτούς, καὶ ἦτις, ἐὰν δὲν ἦτο ἀπὸ θείας ἐπόψεως ἀληθῆς, δὲν θὰ ἦτο μόνον ψευδής, ἀλλ' ἐσχάτης ἀφροσύνης· εἶπε πρὸς αὐτούς: «Προτοῦ ὑπάρξῃ ὁ Ἀβραάμ, ΕΓΩ ὙΠΑΡΧΩ (1)». Μίαν ἄλλην ἡμέραν, μέγα μέρος τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, δυσφορήσαντες διὰ τινὰ διδασκαλίαν του, ἀποκόπτονται ἀπ' αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰησοῦς, ὠθῶν τὸ παράδοξον εἰς τὰ ἔσχατα, ἐνφ' ἑσυχρόνως δίδει τὴν λύσιν αὐτοῦ, ἐρωτᾷ τοὺς μαθητὰς τούτους μετὰ τὰς ἐξῆς λέξεις: «Τὶ θὰ εἴπητε τότε ὅταν ἴδῃτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ἐκεῖ ἔνθα ἦτο προηγουμένως;» (2) Κατὰ τὴν κρίσιν, τέλος, ὥραν, καθ' ἣν προετοιμάζεται ὅπως ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, προσεύχεται περὶ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῶν μαθητῶν του, ἐκφραζόμενος ὡς ἐξῆς: «Δόξα σὸν με σὺ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῷ διὰ τῆς δόξης ἣν εἶχον προτοῦ ὑπάρξῃ ὁ κόσμος παρὰ σοί... Πάτερ, θέλω εἶναι ὅπως εἶμι ἐγὼ, εὐρίσκωνται καὶ οἱ ἄνθρωποι οὗς ἔδωκάς μοι, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν, ἣν δέδωκάς μοι, διότι ἠγάπησάς με πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου» (3).

Τὶ εἶναι ἡ δόξα αὕτη, ἢ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰησοῦς ζητεῖ νὰ δοθῇ πάλιν εἰς αὐτόν; Τὶ εἶναι ἡ ὑπαρξίς του ἐκείνη ἢ προγενεστέρα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἀβραάμ; Τὶ εἶναι ἡ ἀνάβασίς του ἐκείνη εἰς τόπον ἀνώτερον, ὅπουθεν κατήλθεν; Εἰς πάντα τὰ ἐρωτήματα ταῦτα μία μόνη ἀπάντησις ὑπάρχει: Ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρχεν αἰωνίως τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης τοῦ Πατρὸς. Προτοῦ ἔλθῃ νὰ ζῆσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ὡς ἄνθρωπος, ἀπήλαυεν ὡς Υἱὸς ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Πα-

τρὸς τοῦ πλοῦτου τῆς θείας ὑπάρξεως. (1) Ἰδοὺ τὸ μυστήριον, ἀγνωστον εἰς τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον ὑπηνίστατο ὁ Ἰησοῦς ὅταν ἔλεγε: «Οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Υἱόν, εἰμὶ ὁ Πατήρ» (2).

Ἦδη ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ εἶχε γίνεαι λόγος περὶ προσωπικότητος τινός, εἰς ἣν ὁ Ἰεχωῦᾶ ἀνέθετε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν βουλῶν αὐτοῦ, ὡς πρὸς τὸν λαὸν Ἰσραὴλ. Τὴν προσωπικότητα ταύτην ὠνόμαζεν ὁ Ἰεχωῦᾶ μετὰ τὰς ἐξῆς ὀνόματα: Ὁ Ἀγγελός μου, ὁ Ἀγγελος τῆς παρουσίας μου, ὁ Ἀγγελος τῆς διαθήκης, ὁ Κύριος, ἡ Παρουσία μου, καὶ ἔλεγε περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Μωϋσῆν: «Τὸ ὄνομά μου εἶναι ἐν αὐτῷ» (3) ἐκφρασιν ἣτις δηλοῖ οὐχὶ ἀπλοῦν τινὰ ἄγγελον ἢ ὑπηρέτην, ἀλλὰ τὸν θεματοφύλακα τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, τὸν κάτοχον τῆς πλήρους καὶ ἀνελλιπούς γνώσεως τοῦ Ἰεχωῦᾶ.

Ὁ Ἰησοῦς ἔσχε μετὰ βεβαιότητα ἄμεσον τὴν συνείδησιν ὅτι εἶναι ὁ αἰώνιος ἐκεῖνος Υἱός. Διερευνῶν τὰ βῆθη τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀνεκάλυπτε πέραν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἱστορίας του, οὐχὶ τὸ χάος τοῦ μηδενός, ὅπερ συναντῶμεν ἡμεῖς ὅταν φθάσωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν παιδικῶν μας ἀναμνήσεων, ἀλλὰ τὸν πλοῦτον τῆς θείας ζωῆς καὶ τῆς θείας δόξης, ἧς ἦτο κάτοχος αἰωνίως. Δι' αὐτόν, ἢ γέννησις δὲν ὑπῆρξεν ἢ μετάδοσις ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας εἰς τὴν ὑπαρξιν, ἀλλ' ἢ διέλευσις ἐκ τοῦ θείου πλοῦτου εἰς τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἐξάρτησιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. «Ἐξῆλθον ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον», ἔλεγε, καθ' ἣν στιγμὴν ἐφθασεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου του, καί, ὡς συνέπειαν βλας φυσικῆς, προσέθετε: «Πάλιν ἀφῆμι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα» (4).

Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη. Πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος, ὁ Θεὸς ἠγάπα. Εἶχεν αἰωνίως παρ' ἑαυτῷ ὁ Θεὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης του, τὸ ὃν ὅπερ πραγματοποιεῖ πᾶν ὅ,τι ἡ διάνοια αὐτοῦ συλλαμβάνει ὡς ἀληθῆσαν, πᾶν ὅ,τι ἡ καρδία αὐτοῦ ἀγαπᾷ ὡς κάλλος, πᾶν ὅ,τι ἢ θέλῃσι αὐτοῦ μελετᾷ ὡς ἀγαθότητα· ἠγάπα ὁ Θεὸς τὸ ὃν ὅπερ ἦτο τὸ ἰδεῶδες αὐτοῦ, — οὐχὶ ἰδεῶδες ὅμοιον πρὸς τὸ σύνθετον παρ' ἀνθρώποις ἰδεῶδες, ὅπερ εἶναι τὸ ἀντικείμενον ἀνεφίχτου πόθου, μία καθαρὰ ἰδέα, — ἀλλ' ἠγάπα ὁ Θεὸς ἰδεῶδες ἀντάξιον ἑαυτοῦ, τὸ ἀπαύγασμα τῆς τελειότητος αὐτοῦ, ἐξ ἴσου πραγματικὸν ὅσον αὐτὸς ὁ Θεός, ὁμοίωμα τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅλον ἔβλεπεν ἑαυτὸν ὁ Θεὸς ἐν τῷ αἰωνίῳ κατόπτρῳ τοῦ πνεύματός του, πρόσωπον ζῶν, αἰώνιον ὡς ὁ Θεός. Τὸ ἰδεῶδες τοῦτο ἦτο ὁ Υἱὸς τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, τὸ ἀπαύγασμα τῆς οὐσίας του, ἢ ἐξωτερίκευσις τῆς σκέψεώς του, ὁ Λόγος.

Ἰδοὺ τὸ θεῖον πρόσωπον μετὰ τὸ ὁποῖον ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἠρθάνθη ἑαυτὸν ἐν μόνον καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Εὐκόλως ἐννοεῖται νῦν, πῶς, ἐν συνείδησει ταυτότητος τοῦ ἑαυτοῦ του μετὰ τὸν προαιώνιον Υἱόν, ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ,

1) Ἰωάν. Α', 18.

2) Ματθ. ΙΑ', 27.

3) Ἐξόδου ΚΓ', 21· ΛΓ', 14· Ἦσ. ΕΓ', 9· Μαλαχ. Γ', 1.

4) Ἰωάν. ΙΓ', 28.

αὐτὸς ὁ γεννηθεὶς τῷ 750 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης: «Προτοῦ ὑπάρξῃ ὁ Ἀβραάμ, ἐγὼ ὑπάρχω» (1).

* *

Ἦθελέ τις νῦν διερωτηθῆ πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐφθασεν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ μυστηρίου τούτου τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ. Ὁ Renan, ἀναχωρῶν ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὑπάρχει ἀπλῶς ἀπατάτη ἐκ μέρους τοῦ Ἰησοῦ, διέθεσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνύψωσε μόνος του τὸν ἑαυτὸν του βραβυθμιαῶς· ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐπεισε τὸν ἑαυτὸν του ὅτι ἦτο κεκλημένος νὰ διαδραματίσῃ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Μεσίου [προσδοκώμενου βασιλέως, ὅπως ἀνορθώσῃ τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος]. Κατόπιν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, παρασυρόμενος καὶ ὁ ἴδιος ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἢ παρουσία του προεκάλεε παρὰ τοῖς ὁπαδοῖς του, ἐφαντάσθη ὅτι εἶναι ἐμφάνισις θεία...

Ἡ ἐξήγησις αὕτη ὄχι μόνον εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν ἰδέαν ἣν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σχηματίσωμεν περὶ τοῦ Ἰησοῦ, — ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ ἀγνότης, ἡ ταπεινοφροσύνη αὐτοῦ, ἡ πραότης του, ἢ τελεία ἀγάπη του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του, — ἀλλ' ἢ ἐξήγησις αὕτη προσκρούει ἀκόμη ἐπὶ γεγονότος θετικοῦ, τὸ ὁποῖον διαπιστώνουσι πάντα τὰ κείμενα ἡμῶν, χωρὶς τὸ ἐλάχιστον ἔγχος προθέσεως ἢ ὑπολογισμοῦ. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐφθασεν, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Renan, εἰς τὴν συνείδησιν ἑαυτοῦ ὡς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ἔσχε συνείδησιν περὶ ἑαυτοῦ ὡς Ἰσραηλίτου Μεσίου· ἀλλὰ τούναντιον, ἀνεγώρισεν ἑαυτὸν ὡς τὸν Μεσσίαν, διότι πρῶτον ἐγνώρισεν ἑαυτὸν ὡς Υἱόν, ἐν σχέσει μετὰ τὸν Θεόν.

Ἰδοὺ αἱ ἀποδείξεις:

Εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν, ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἢ Μαρία ἀνεύρισκε τοῦτον ἐν τῷ ναῷ, δίδει πρὸς αὐτὴν μίαν ἀπάντησιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὐδὲ ἔγχος πεποιθήσεως, μᾶλλον ἢ ἦτο ἔνσυνειδήτου, εὐρίσκομεν ἐδρευούσης ἐν τῷ Ἰησοῦ, περὶ ἀξιώματος αὐτοῦ ὡς Μεσίου· ἢ ἀπάντησις, ἣν αὐτὸς ἔδωκεν, εἶναι ἐκφρασις καθαρῶς θρησκευτικῆς συνείδησεως, ἀφορώσης τὴν μοναδικὴν σχέσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ, σχέσιν Υἱοῦ: «Δὲν ἐγνώριζετε ὅτι πρέπει νὰ λαμβάνω μέρος εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Πατρὸς μου;» Ἡ λέξις αὕτη τοῦ Πατρὸς μου, ἀναμφιβόλως δὲν περιέχει ἀκόμη, ἐν τῇ σκέψει τοῦ παιδίου, τὴν ἐπίγνωσιν περὶ τῆς προϋπάρξεως αὐτοῦ· κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην πρόκειται ἀπλῶς περὶ ἠθικῆς σχέσεως μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ

Θεοῦ. Τὸ παιδίον δὲν κινεῖται ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς θεολογικῆς γνώσεως, ἀλλ' ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ ἐνδομύχου συναισθήματος. Ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ ἀνωτέρω διακήρυξις εἶναι ἱκανὴ νὰ μᾶς πληρώσῃ θαυμασμοῦ καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην ἀπόλυτον εἰς τὴν συνείδησιν, ἣν ἔχει περὶ ἑαυτοῦ τὸ δωδεκαετὴς παιδίον, ὅπερ ὁμιλεῖ τοιοῦτοτρόπως.

Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ, ἢ ἀποκάλυψις ἣτις ἐδόθη αὐτῷ παρὰ τοῦ Πατρὸς, δὲν εἶναι οὐδὲ τότε τοιαύτη: «Σὺ εἶσαι ὁ ἐπηγγελμένος Μεσσίας,» (ὁ προσδοκώμενος βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ), ὅπως ἀφεύκτως θὰ συνέβαινε ἐὰν ὁ νεαρὸς Ναζωραῖος δραματικῶς ἦτο πλῆγνιον τοῦ γενναίου πατριωτισμοῦ του. Ἀλλ' ὁ Θεὸς λέγει πρὸς αὐτόν: «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, τὸ πρόσωπον τῆς στοργῆς μου». Ἐχομεν ἐνταῦθα ἐν εἰσέτι γεγονότος ἐνδομύχου ζωῆς, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Ἰησοῦς ἀποκτᾷ συνείδησιν τῆς προσωπικῆς σχέσεως τῆς ἀπολύτως μοναδικῆς, ἣτις ἐνώσει αὐτὸν πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις τῷ ὁμιλεῖ τοιοῦτοτρόπως, οὐχὶ δὲ λογικῶς πεποίθησιν περὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ μεσσιανικῆς ἀποστολῆς, τὴν ὁποίαν καλεῖται νὰ διαδραματίσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου. Ἡ πεποίθησις περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ προκύπτει ἐν αὐτῷ ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς προσφάτου πείρας αὐτοῦ περὶ τῆς μοναδικῆς σχέσεώς του μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ τελευταία ὅμως αὕτη σχέσις, ἢ τῆς Υἱότητος, εἶναι τὸ θεμελιώδες καὶ ἀρχικὸν γεγονός τὸ προσδιορίσαν τὴν ἀνάπτυσιν τῆς προσωπικῆς του συνείδησεως.

Ἡ μελέτη τῆς πρώτης πράξεως τοῦ Ἰησοῦ, ὡς Μεσίου, μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὸ ἴδιον ἐξαγόμενον. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς, ἀναβὰς εἰς Ἱερουσόλυμα κατὰ τὸ πρῶτον, μετὰ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, Πάσχα, ἐκδιώκῃ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας, δὲν κινεῖται, καθ' ἣν ὥραν ἐκτελεῖ τὴν πρᾶξιν ἐκείνην ἀγιότητος, ἀπὸ τὴν συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς του, ὡς Μεσίου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ υἱικὸν αἰσθημά του. Ἡ καρδία του ὡς Υἱοῦ, πληττεῖται βαθέως καθ' ἣν ὥραν βλέπει οὗτος τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς του βεβηλούμενον: «Μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου!» ἀναφωνεῖ ὁ Ἰησοῦς. Δὲν θὰ ὁμιλεῖ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐὰν ἐκυριάρχει ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἢ συνείδησις Μεσίου (ἀνορθωτοῦ βασιλέως)· τὸ υἱικὸν συναίσθημα ἦτο ἐκεῖνο ὅπερ ὥπλιζε τὴν χεῖρα του.

Ἐπίσης οἱ νεαροὶ Ἰουδαῖοι οἵτινες περιεστοίχιζον αὐτόν, ἀναχωρήσαντες, ὡς τοῦτο ἄλλως τε ἦτο ἀναπόφευκτον, ἀπὸ τῆς πίστεως εἰς αὐτόν ὡς Μεσίου, ἀνυψοῦνται βαθμυδὸν εἰς γνῶσιν ἀνωτέραν· ὁ Ναθαναὴλ ὁμολογεῖ ὡς ἐξῆς τὴν νεοσύστατον πίστιν του: «Ραβδί, σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ». Ἡ συναίσθησις περὶ μυστηριώδους σχέσεως μεταξὺ τῆς προσωπικότητος τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις πρὸ ὀλίγου διεπέρασε τὸν Ναθαναὴλ ὡς δι' ἀστραπῆς παντογνωσίας, (1) καὶ τοῦ

1) Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν σκηνὴν εἰδόν σε· Ἰωάν. Α', 46.

(1) Ἰωάν. Η', 58.

2) Ἰωάν. ζ', 62.

3) Ἰωάν. Α', 18.

Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ὑπερῆκῃ παρὰ τῆ Ναθαναήλ τὴν πεποιθήσιν περὶ Μεσσιανικῆς τοῦ Ἰησοῦ ἀποστολῆς· ἡ ἀποστολὴ αὕτη, ὡς βασιλέως τοῦ Ἰσραήλ, λαμβάνει δευτέραν θέσιν ἐν τῇ ἐνθουσιῶδει αὐτοῦ ἀναφωνήσει.

Τὸ γεγονός τοῦτο τοσοῦτο καλῶς ἀποδεικνυόμενον, εἶναι σπουδαιότερος σοβαριότητης. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ συνείδησις ἦν ὁ Ἰησοῦς ἔσχε περὶ τῆς θείας αὐτοῦ οὐσίας δὲν ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα ἐξάρσεως βαθμιαίας, τεχνητῆς καὶ ἀνθρωπίνης. Ἡ συνείδησις αὕτη ὑπῆρχε παρ' αὐτῷ εἰς κατάστασιν στοιχειώδη ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. Καταστάσα διαυγεστέρα καὶ ἀπολύτως βεβαία διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τὴν ὅποιαν ἔλαβε κατὰ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, ὑπῆρξε ἡ συνείδησις αὕτη, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, ἡ βῆσις τῆς δημοσίας αὐτοῦ δράσεως. Ἡ συναίσθησις τῆς μοναδικῆς ταύτης σχέσεως εἶναι ἡ ἀνυψώσασα τοῦτον ὑπεράνω πασῶν τῶν στενῶν ἀντιλήψεων καὶ πασῶν τῶν φιλοδοξιῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ψευδομεσσιανισμοῦ. Ἡ συναίσθησις αὐτοῦ ὡς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπετύπωσε εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ τὸν ἀπολύτως θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν χαρακτήρα, ὃν ἔχει, καὶ τὸν ὅποιον οὐδεμία ἀνάμιξις αὐτοῦ μετὰ τῆς πολιτικῆς ἤλθε ποτὲ νὰ διαταράξῃ. Ἡ συνείδησις αὐτοῦ ὡς Υἱοῦ, δὲν ὑπῆρξε λοιπὸν, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Renan, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μέθης αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ του· ἡ συνείδησις αὐτοῦ ὡς Μεσσίου, ὑπῆρξε τοῦναντίον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς περιτετυλιγμένη ἐν τῇ συνείδησει αὐτοῦ ὡς Υἱοῦ, καθὼς τὸ πόρισμα περιέχεται ἐν τῇ ἀρχῇ. Ὡς πρὸς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ ὡς Υἱοῦ, αὕτη ἐπίγαγεν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐπαφῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς τελείας ἐπικοινωνίας του μετ' αὐτοῦ· ἡσθάνετο ἑαυτὸν Υἱὸν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Πατρὸς ἐκείνου, διότι ὁ Θεὸς ἀπεκαλύπτει τὸν Πατῆρα εἰς τὴν καρδίαν του ὡς Υἱοῦ. Τὸ Υἱκὸν ἀξίωμα τοῦ Ἰησοῦ ἔχει λοιπὸν ὡς ἐγγύησιν τὴν συνείδησιν ἣν αὐτὸς εἶχε περὶ τοῦτου, ὅπως ἐπίσης ἡ πίστις ἐπὶ τὴν θεότητά του ἐδράζεται, ἀπὸ ἠθικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἀπόψεως, ἐπὶ τῆς πλήρους ἀγιότητος, ἣτις συνώδεε τὴν μαρτυρίαν, τὴν ὅποιαν ὁ ἴδιος ἔδωκε περὶ τοῦ ἐνδομύχου τούτου γεγονότος.

III

Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ

Μέχρις ἐδῶ εἰμέναμεν ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς πίστεως, καὶ δὲν εἰσῆλθομεν οὐδὲ βῆμα ἐντὸς τοῦ πεδίου τῆς θεολογίας. Ἐφέραμεν εἰς φῶς καὶ ἐταξινομήσαμεν τὰ γεγονότα ἅτινα περιέχονται ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις καὶ ἐμελετήσαμεν τὰς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ περὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἐρευνῇ ὅμως ταύτῃ ἀνεκαλύφθημεν δύο τάξεις γεγονότων αἵτινες φαίνονται καταλήγουσαι εἰς ἐξαγόμενα ἀντιφατικά.

Ἴδου ταῦτα: Ἐάν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι προσωπικότης φύσεως θείας, πῶς δύναται νὰ εἶναι συγχρόνως ὁ τέλειος ἄνθρωπος, γεγονός ὅπερ ὑποθέτει ὅτι εἶναι οὗτος

γενήσιος ἄνθρωπος; Ἐάν πάλιν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι πράγματι ἄνθρωπος, πῶς δύναται νὰ συμβῆ ὥστε νὰ εἶναι οὗτος καταγωγῆς θείας καὶ φύσεως θείας;

Πνευματώδης τις γυνὴ εἶπε ποτὲ: «ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκεν ὕλικὸν ὥστε νὰ κατασκευάσωμεν τόξον, ἡμεῖς δὲ θέλομεν νὰ κατασκευάσωμεν μὲ τὸ ὕλικόν αὐτὸ δολόκληρον τὴν περιφέρειαν». Ἐν ἄλλαις λέξεσιν: «Ὁ Θεὸς ἔκρινε καλὸν νὰ θέσῃ ἐνώπιον ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γεγονότα τινὰ τὰ ὅποια φαίνονται ἀντιφατικά, ἡμεῖς δὲ ἔχομεν τὴν ἐσφαλμένην ἀξίωσιν νὰ συμμιθῶμεν αὐτὰ ἀρμονικῶς. Ἡ προσπάθεια ὅμως αὕτη τὴν ὅποιαν ἠθέλομεν κάμει θὰ ἦτο ὄντως ἀξιοκατάκριτος; Δὲν πιστεύομεν τοῦτο. Ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς ὅτι ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῆς ἐρεῦνης ταύτης ἐξερχόμεθα ἀπὸ τῆς σφαίρας τῆς πίστεως καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὴν σφαῖραν τῆς θεολογίας. Ἡ πίστις ἀποδέχεται τὰ ἀποκαλυφθέντα γεγονότα, τρέφεται ἐξ αὐτῶν, ζῆ δι' αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἀναζητήσῃ κατὰ τινὰ τρόπον τὰ γεγονότα ταῦτα ἐναρμονίζονται μετὰ τῶν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς διανοίας. Ἡ ἐπιστήμη ζητεῖ νὰ ἀποκαταστήσῃ μετὰ τῶν ἀντιφατικῶν τούτων ἐξαγομένον τὴν τελείαν ἀρμονίαν, μεταχειριζομένη ὑποθέσεις ὡς ὑπαγορεύουσιν αὐτῇ αὐτὰ τὰ γεγονότα σοβαρῶς μελετώμενα. Διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν μάλιστα ἀνάλογον εἰκόνα πρὸς τὰ λεγόμενα, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι ἡ ἐπιστήμη, ἐν τῇ προκειμένῃ ἐρευνῇ, ζητεῖ νὰ κατασκευάσῃ τὴν ἀψίδα τῆς γεφύρας, στηρίζουσα ταύτην ἐπὶ τῶν στύλων, δηλαδὴ τῶν γεγονότων, ἅτινα ἡ πίστις παρέχει εἰς αὐτήν. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἔνοχον. Ὁ κίνδυνος θὰ ἤρχιζε μόνον ἀφ' ἧς στιγμῆς ἠθέλομεν ἀποφασίσαι νὰ ἀρνηθῶμεν τὰ γεγονότα, ἐάν δὲν ἠθέλομεν κατορθῶσαι νὰ ἀνακαλύψωμεν τὴν συμφωνίαν αὐτῶν.

Ἐν τῇ περιπτώσει ἣτις εἰδικῶς θὰ ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς, τὰ δύο γεγονότα ἅτινα δέχεται ἡ πίστις ἐκ τῶν χειρῶν τῆς ἀποκαλύψεως καὶ τὰ ὅποια αὕτη παραδίδει εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κατεργασίαν, εἶναι ταῦτα: ἡ ἀληθῆς ἀνθρωπότης καὶ ἡ ἀληθῆς θεότης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐργασία τῆς ἐπιστήμης δὲν θὰ ἠδύνατο οὔτε νὰ ἐνισχύσῃ οὔτε νὰ ἐξασθενήσῃ τὰ γεγονότα ταῦτα, ἅτινα ἀποκτῶμεν διὰ τῆς πίστεως, στηριζομένης εἰς ἰδικούς της λόγους. Θὰ ἔχῃ μόνον ὡς σκοπὸν νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν φαινομενικὴν ἀντίφασιν μετὰ τῶν δύο τούτων θεμελιωδῶν δεδομένων τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ νὰ ἀποδείξῃ μάλιστα, εἰ δυνατόν, ὅτι ἐπικρατεῖ μετὰ τῶν βαθεῖα ἀρμονία. Παρακαλοῦμεν μόνον τὸν ἀναγνώστην νὰ μὴ λησμονήσῃ, καθ' ἣν ὄραν ἀναγινώσκει τὰς σελίδας ταύτας, ὅτι τὸ δοκίμιον λύσεως ἦν μέλλομεν νὰ προτείνωμεν ὑπάγεται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς θεολογικῆς θεωρίας οὐχὶ δὲ εἰς τὴν σφαῖραν τῆς πίστεως.

* *

Ἄνθρωπος! Θεός! ὅποια ἄβυσσος ἀνυπερπήδητος, ἐκ πρώτης ὄψεως, μετὰ τῶν δύο τούτων ὀνομάτων. Ἐν τούτοις, εἶναι χρήσιμον νὰ ἐνθυμηθῶμεν ἐδῶ δύο μεγάλας

ἀρχὰς τῆς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀποκαλύψεως. Ἡ πρώτη ἀρχὴ εἶναι: ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς δὲν διέπεται, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ δημιουργήμα, ὑπὸ φύσεως ἣτις ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὸν ἐξωθεν καὶ ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς ὁποίας εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὑπακούῃ. «Ἐγὼ εἶμι ὁ Ὄν», εἶπεν ὁ Ἰεχωβά πρὸς τὸν Μωϋσῆν, φράσιν ἣτις ἔχει ὡς συμπέρασμα τὸ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀνὰ πάσαν στιγμὴν ἕτι αὐτὸς θέλει νὰ εἶναι. Ἡ δευτέρα ἀρχὴ εἶναι: Ἡ ἐπιδεικτικότητα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τελειοποίησιν ἀπόλυτον. Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Δὲν εἶναι λοιπὸν καταδικασμένος, καθὼς τὰ κατώτερα ὄντα, νὰ στρέφηται ἀπαύστως ἐν τῷ αὐτῷ κύκλῳ ὑπάρξεως. Ἡ προοδευτικότητα αὐτοῦ ἔχει μόνον ὄριον τὸ ἀπόλυτον ἀγαθὸν ὅπερ οὗτος ἐπιποθεῖ, δηλαδὴ τὸν Θεόν. Τὸ σύμβολον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς δὲν εἶναι τροχιά κλειστή, κύκλος, ἀλλὰ τροχιά ἀπέραντος, ἐλιξ.

Εὐθὺς ὡς γίνωσιν ἀποδεκταὶ αἱ δύο αὗται ἀρχαί, τὸ πρόβλημα ὅπερ ἔχομεν ἐνώπιόν μας δὲν φαίνεται πλέον ἄλυτον. Τὸ πρόβλημα τοῦτο περιλαμβάνει δύο ζητήματα: Ἴον Πῶς ὄν τι θεῖον. ὁ Υἱός, ἠδυνήθη, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι Θεός, νὰ γείνη ἄνθρωπος καὶ νὰ ζῆσῃ ὡς ἄνθρωπος; 2ον Πῶς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἠδυνήθη, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἄνθρωπος, νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὴν τελειότητα τῆς θείας καταστάσεως;

Εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα ἀπαντᾷ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας τοῦ Θεοῦ, ἣν ἔχομεν ἀποδεχθῆ. Ἐάν ὁ Θεὸς εἶναι ἀπολύτως ἐλεύθερος δὲν εἶναι δεδεδεμένος ἀδιασπάστως μὲ τὴν θείαν κατάστασιν. Τίς πλοῦσιος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα, ἐάν εὕρισκῃ τοῦτο καλόν, νὰ γείνη πτωχός καὶ νὰ ζῆσῃ ὡς πέννης; τίς βασιλεύς, ὢν πράγματι ἐλεύθερος, δὲν δύναται νὰ καταθέσῃ τὸ στέμμα αὐτοῦ καὶ νὰ γείνη πολίτης ἀπλοῦς; Ἴδου πῶς ἐκφράζεται ὁ Ἅγιος Παῦλος: «Γνωρίζετε τὴν χάριν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅστις, ἂν καὶ ἦτο πλοῦσιος, ἐγένετο πτωχός, ἵνα διὰ τῆς πτωχείας ἐκείνου πλουτίσῃτε τῆς πίστεως (1)». Ὁ πλοῦτος αὐτοῦ, ἦτο ἡ δόξα τῆς θείας καταστάσεως· ἡ πτωχεία αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐνδεΐα καὶ ἡ ἐξάρτησις, χαρακτηριστικὰ τῆς ἀνθρωπίνης καταστάσεως. Ἀντήλλαξε τὸν πλοῦτον μὲ τὴν πτωχείαν, διότι ἡ ἀνταλλαγὴ αὕτη ἦτο τὸ μόνον μέσον νὰ ἀνυψώσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐνδεΐας μας εἰς τὸν πλοῦτον τῆς θείας καταστάσεως. Ἡ θεία αὐτοῦ κατάστασις θὰ ἦτο ἀραγε δι' αὐτὸν ἀληθῆς πλοῦτος, ἐάν, ἔταν ἡ ἀγάπη του προέτρεπε τοῦτον νὰ ἀπεκδυθῆ αὐτῆς διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ μᾶς ἀπλώσῃ τὴν χεῖρα, εὕρισκετο οὗτος ἀδιασπαστῶς συνδεδεμένος μὲ τὸν τρόπον ἐκείνον ὑπάρξεως καὶ δὲν ἠθελε δυνηθῆ νὰ λάβῃ τὴν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως τὴν ὅποιαν ἡ καρδία του παρεκίνη αὐτὸν νὰ ἀποδεχθῆ; Ἡ θεία κατάστασις, ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἀδυνάτου τούτου, θὰ καθίστατο δι' αὐτὸν ἄλυτος, κλειός, δουλεία. Δὲν θὰ ἦτο πλέον ὀλις ἠθελεν, ἐάν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ περιβληθῆ τὴν ἀνθρωπίνην ἡμῶν φύσιν.

Ἡ ἰδέα τῆς ἀπεκδύσεως (κενώσεως) ταύτης τῆς θείας καταστάσεως καὶ τῆς εἰσόδου εἰς τὰς συνθήκας τῆς ἀνθρωπίνης καταστάσεως ἐκφράζεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Παύλου σαφέστερον ἀκόμη ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς Φιλιππησίους Β', 6—8: «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἂν καὶ ὑπῆρχεν ἐν μορφῇ Θεοῦ δὲν ἐθεώρησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ κρατήσῃ σφικτὰ τὴν ἰσότητα ἐκείνην κατάστασιν ἀλλὰ τούναντίον ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφῇ δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος». Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης διατυπώνει ἐπίσης τὰ δύο ταῦτα γεγονότα, τῆς ἀπεκδύσεως τῆς θείας καταστάσεως καὶ τῆς ἐπενδύσεως τῆς ἀνθρωπίνης τοιαύτης, διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων: «ὁ Λόγος ἐγένετο σὰρξ».

Ἀπῆλαυε τῆς θείας παντοδυναμίας, — καὶ εἰσέρχεται εἰς μορφὴν ὑπάρξεως ἐν τῇ ὁποίᾳ, ἀντὶ νὰ διατάσῃ καὶ νὰ διδῆ, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ δέχεται, νὰ προσεύχεται, νὰ ὑπακούῃ· καὶ μόνον ἔταν ἐφθασεν εἰς τὸ τέρμα τῆς ἐπιγείου ταύτης ὑπάρξεως διακηρύττει, ὡς ὄλις πρόσφατον, τὸ γεγονός: «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς (2)».

Ἦτο μέτοχος τῆς θείας παντογνωσίας, — καὶ ἀποδέχεται κατάστασιν κατὰ τὴν ὅποιαν ὀφείλει πάντοτε νὰ ἐρωτᾷ, σταθερῶς νὰ μανθάνῃ, συχνάκις νὰ ἀγνοῇ· ὅπως ἔταν λέγει: «περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οὐδὲ ὁ Υἱός (3)».

Ἐπλήρου τὰ πάντα, μετέχων τῆς πανταχοῦ παρουσίας αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, — καὶ ἐγκλείεται ἐν σώματι ἀνθρωπίνῳ, περιωρισμένῳ ἐν χώρῳ, εἰς τρόπον ὥστε ἠδυνάτο τις νὰ τοῦ εἶπῃ: «Ἐάν ἦσο ἐδῶ, τὸ δεῖνα γεγονός δὲν θὰ συνέβαινε».

Ἐνῶκει ἐν αὐτῷ ἡ ἀναλλοίωτος ἀγιότης, — καὶ ἀποδέχεται ὑπαρξιν τῆς ὁποίας εἰς τῶν θεμελιωδῶν νόμων εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκλογῆς, τὸ δυνατόν τοῦ νὰ πειρασθῇ σοβαρῶς καὶ συνεπῶς ἡ ἱκανότης τοῦ ἀμαρτήσαι.

Ἡγάπα μὲ ὀλην τὴν δύναμιν τῆς τελείας ἀγάπης, τῆς ἀπείρου ἀγάπης, — καὶ ἀνταλλάσσει τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ ἀγαπᾶν μὲ ἄλλον ὅστις εἶναι δεκτικὸς προόδου καὶ κατ' ἔντασιν καὶ κατ' ἔκτασιν.

Ἐγνώριζεν ἑαυτὸν ὡς Υἱόν, μὲ τὴν αὐτὴν γνῶσιν μὲ τὴν ὅποιαν ὁ Πατὴρ ἐγνώριζεν αὐτὸν αἰώνως, καὶ (εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐγκτεῖται ἡ θεμελιώδης κένωσις ἐξ ἧς ἐξαρτῶνται πᾶσαι αἱ προηγούμεναι,) τὴν συνείδησιν ἐκείνην ὡς Υἱοῦ, ἣτις ἦτο τὸ φῶς αὐτοῦ) ἀφίνει ταύτην νὰ σθεσθῇ ἐντὸς αὐτοῦ διὰ νὰ κρατήσῃ τὴν ἀναλλοίωτον αὐτοῦ προσωπικότητα, τὸ ἐγὼ αὐτοῦ. πεπρωκτισμένον μὲ ἐλευθερίαν καὶ διάνοιαν ὡς πᾶν ἀνθρώπινον ἐγὼ· διότι ἡ προσωπικότης ἡμῶν ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα τῆς ἰδικῆς του. Δυνάμει ταύτης τῆς ταπεινώσεως δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἀνθρωπίνην ἀνάπτυξιν, τελείως ὅμοιον πρὸς τὴν ἰδικήν μας.

(1) Μοϋθ. ΚΗ', 18.

(2) Μάρκ. ΙΓ', 32.

(3) Β' Κορ. Η', 9.

Ίδου τὸ θαῦμα ἀγάπης, τὸ ὁποῖον πραγματοποιοῦσιν ἡ γέννησις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ ὁποῖον ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς ὁ λόγος ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Ἐάν τὸ θαῦμα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἐλευθερός καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ εἶναι περιορισμένη. Συνεπεία τίνος ἀρά γε σκοτεινῆς ἀρχῆς ἤθελε συμβῆ ἡ δέσμευσις αὐτῆ τοῦ Θεοῦ; Ὡς πρὸς ἐμέ, ἀγνοῶ τὴν ἀρχὴν ταύτην. Ἐχουσιν ὅμως τὴν ὑποχρέωσιν οἱ ἀρνούμενοι τὸ δυνατόν τῆς ἐνσαρκώσεως νὰ καταστήσωσιν εἰς ἡμᾶς ταύτην γνωστήν.

* *

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ζήτημα, τὸ πῶς δηλαδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἠδυνήθη νὰ ἀνυψωθῆ εἰς τὴν τελειότητα τῆς θείας καταστάσεως, χωρὶς νὰ ἐπενεχθῆ οὐδεμία βλάβη εἰς τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ φύσιν, εὐρίσκομεν τὴν λύσιν αὐτοῦ, ἐάν δὲν ἀπατώμεθα, εἰς τὴν δευτέραν ἀρχὴν ἣν ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς ἡ Βίβλος, ἣτοι τὴν ἐπιδεικτικότητα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τελειοποίησιν μέχρι τοῦ ἀπολύτου ἀγαθοῦ, ἕνεκα τῆς εἰκότος Θεοῦ καθ' ὁμοίωσιν τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη.

Ὅπρὸς διερεῦνθαι τὸν δευτέρον τοῦτου ζήτηματος, ἂς προσπαθῆσωμεν νὰ εἰσδύσωμεν, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐνσαρκώσεως αὐτοῦ. Ἡ στιγμή αὕτη ἂν καὶ εἶναι, ἀφ' ἑνός, στιγμή ταπεινώσεως ἀπὸ τῆς θείας καταστάσεως, γίνεται ἐξ ἄλλου, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως, ἀπετηρία νέας ἀνυψώσεως αὐτοῦ ἐν τῷ Θεῷ. Πράγματι, καθ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς ἀναπτύσσεται ὡς παιδίον, συνάπτεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ σχέσις φύσεως τὰ μάλιστα ἐγκαρδίου καὶ τρυφερᾶς, οἷαν εὐρίσκομεν ἐν ἀπομεικρυσμένη ἀναλογία ἐν τοῖς τέκνοις ἡμῶν. Ἡ σχέσις αὕτη καταλήγει εἰς τὴν αὐτόματον μόρφωσιν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τῆς ἐκφράσεως ταύτης: τοῦ πατρός μου, ἣτις, τοῦ ἐκφεύγει, οὕτως εἶπεῖν, εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν καὶ ἣτις προσενηὶ κατάπληξιν καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν μητέρα του. Καθ' ὅσον ἐξεκκολουθεῖ ὁ Ἰησοῦς νὰ ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ὑποταγῇ εἰς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, ἐν τῇ ἀφοσίωσι πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, ἐν τῇ προσηλωσίᾳ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς, καὶ ὑπὸ τὴν φωτοβολίαν τῶν Γραφῶν, προαίσθάνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὅτι ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ εἶναι ἐξαιρετικὴ. Τὸ προαίσθημα τοῦτο γεννᾶται ἐν τῇ καρδίᾳ του ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀντιθέσεως τὴν ὁποίαν παρατηρεῖ μεταξὺ τῆς ἰδικῆς του καταστάσεως, ἐξ ἐπόψεως θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς, καὶ τῆς ἀμαρτωλῆς καταπτώσεως, ἣν μετὰ πόνου ἀνακαλύπτει εἰς ὅλα τὰ περιστοιχοῦντα αὐτὸν πρόσωπα, καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ μᾶλλον ἐξεύχοντα. Ὁ μοναδικὸς χαρακτήρ τοῦ προσώπου αὐτοῦ καθίσταται δι' αὐτὸν μέγα πρόβλημα θεωρητικὸν καὶ πρακτικόν: Τίς εἰμαι ἐγώ; Τί ἔχω νὰ κάμω ἐπὶ τῆς γῆς; Ἐγώ, ὁ μόνος υἱὸς ἐν μέσῳ ἀσθενοῦς οἰκογενείας, δὲν θὰ εἶχον ἀποστολὴν νὰ γείνω ὁ πατὴρ αὐτῆς;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ προαίσθημα τοῦτο ἐδόθη εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν ὄραν τοῦ βαπτίσματός του: «Σὺ εἶσαι ὁ

Υἱός μου! Σὲ ἔδωκα εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ σώσῃς αὐτόν». Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὁ Ἰησοῦς γνωρίζει ἑαυτὸν ὡς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ὄντος ὅπερ εἶναι ἀντικείμενον αἰωνίου ἀγάπης τοῦ Πατρὸς καὶ ἔχει ἀποστολὴν νὰ ζωογονήσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἡ ἀποκάλυψις ὅμως αὕτη οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐπιφέρει εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ κατάστασιν. Εἶναι δι' αὐτὸν γεγονός συνειδήσεως μόνον. Ἐξακολουθεῖ οὐχ ἥττον νὰ εἶναι ὑποταγμένος εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ πάσας τὰς φυσικὰς ἀδυναμίας τῆς ἐπιγείου ὑπάρξεως.

Ἀκριβῶς δὲ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Σατάν εὐρίσκει ἐν τῇ ἐρήμῳ εὐκαιρίαν νὰ πειράξῃ αὐτόν. Προσπαθεῖ νὰ ἐκτροχιάσῃ αὐτὸν φέρων ἐνώπιόν του τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῆς ἐξωτερικῆς του καταστάσεως καὶ τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀξιωματοῦ ἑαυτοῦ ὡς Υἱοῦ, συνειδήσεως νεωστὶ ἀπακηθείσης: «Ἐάν σὺ εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, κάμε τοὺς λίθους τούτους ἄρτους... Ἐάν σὺ εἶσαι Υἱός, ῥίψον σε αὐτὸν κάτω...» Προκαλεῖ τοῦτον νὰ ἀνυψωθῆ ἀμέσως τὴν ἐπίγειον αὐτοῦ κατάστασιν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ὅμως τὸ ἀντιλαμβάνεται καλῶς· μία τοιαύτη τάσις αὐτοῦ θὰ ἀπετέλει ἀρνησιν τῆς ἐνσαρκώσεώς του καθ' ἣν ὄραν ἀκριβῶς πρὸ ὀλίγου εἶχε λάβει συνειδήσιν αὐτῆς. Ἡ ἀρνησις τὴν ὁποίαν ἀντιτάσσει εἰς τὰς ὑποβολὰς ταύτας τοῦ πειράζοντος ἔχει τὴν ἐξῆς ἐννοίαν: «Γνωρίζω τί εἰμαι δικαίωματι· οὐχ ἥττον μένω ὅτι εἰμαι πρᾶγματι, μέχρις οὗ φανῆ ἄρεστον εἰς αὐτόν τὸν Θεὸν νὰ ἀνυψωθῆ τὴν νῦν κατάστασίν μου εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ δικαιοῦματός μου». Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἡ ἐνσαρκώσις καθίσταται, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε, πρᾶξις μόνιμος καὶ ἐλευθέρη παρὰ τῷ Υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις τώρα γνωρίζει τί θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ εἶναι.

Ὁ Ἰησοῦς μάλιστα, ἀφ' ἣς ἔλαβε συνειδήσιν τοῦ προσωπικοῦ αὐτοῦ μεγαλείου, εὐρήκεν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐλατήριον διὰ νὰ ταπεινωθῆ εἰς βαθύτερον, ἀφ' ὅσον εἶχε κάμει προηγουμένως. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Ἰωάννου (II', 3): «Γνωρίζων δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ Πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δειπνοῦ, ἀποθέτει τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λαθὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν· εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν...», ὁ λόγος οὗτος ἐκφράζει τὸ συναίσθημα τοῦ Ἰησοῦ, ὅπερ ὑπεργόρευεν εἰς αὐτὸν τὴν συμπεριφορὰν ἣν ἔδειξε καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν διακονίαν. Τὸ συναίσθημα τοῦτο πηγάζει ἐκ τῆς συνειδήσεως, ἣν ὁ Ἰησοῦς ἔχει, ὅτι ἐξῆλθεν ἀπὸ Θεοῦ. Ὅσα περισσότερον γνωρίζει τὸν ἑαυτόν του μέγαν, τοσοῦτον μᾶλλον ἀντιλαμβάνεται ὅτι αὐτὸς ὀφείλει νὰ δώσῃ τὸ ὑπόδειγμα τῆς βαθυτέρας ταπεινώσεως, διὰ νὰ παρακινήσῃ οὕτω πάντας τοὺς ἰδικούς του, ἀνεξαιρέτως, εἰς τὴν αὐταπάρνησιν ἐκείνην τῆς ἀγάπης, ἣτις εἶναι ἡ οὐσία τῆς βασιλείας ἣν ἦλθε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ.

Ἐκαστον τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἔργων ὑπακοῆς καὶ ἀγάπης, εἶναι ἐν βῆμα πρὸς βαθυτέραν ὑποταγήν, πρὸς

θεσίαν τοῦ ἑαυτοῦ του μᾶλλον ἀπόλυτον. Ἀπογυμνοῦται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὡς ἄνθρωπος, καθὼς εἶχεν ἀπογυμνωθῆ ὡς Θεός, μέχρις οὗ τέλος, φθάσας εἰς τὸ τέρμα, ἀντὶ νὰ ἐπωφεληθῆ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοῆς του καὶ νὰ ἀπακηθῆ τὸ ἐνδοξον τέλος, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὸν δίκαιον, ἀναλαμβάνει ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ τὴν τιμωρίαν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ θυσιάζει ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ ζωὴν, ὅπως διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως ἐθυσίασε τὴν θεῖαν ζωὴν του. Ἡ θυσία τοῦ σταυροῦ εἶναι τὸ συμπλήρωμα τῆς θυσίας τῆς ἐνσαρκώσεως. Τώρα, ἐν τῷ σταυρῷ, ἐφθάσεν εἰς τὸν πυθμένα τῆς ἀδύσου, ἣν ἤρχισε νὰ διανοίγῃ ὁ ἴδιος ὑπὸ τοὺς πόδας του, ἀφ' ἣς στιγμῆς ἐγένετο ἄνθρωπος.

Τώρα ὅμως ἐπίσης, ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἀδύσου ἐκείνης, ἀρχεται ἡ ἀνύψωσις τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν του κατάστασιν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη εἶναι συμπλήρωσις τῆς ἀνυψώσεως, ἣτις ἐγένετο ἐν τῇ συνειδήσει του, κατὰ τὴν ὄραν τοῦ βαπτίσματος. Περιπτύχθεις ἐν ταῖς ἀγκάλαις τοῦ Πατρὸς, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδᾶνου, ἠσθάνθη ἑαυτὸν καὶ ἀνεγνώρισεν ἑαυτὸν Υἱόν. Ἄμα τῇ πραγματοποιήσει τῆς ἐσχάτης θυσίας ἑαυτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀρχεται δι' αὐτὸν ἡ ἀνύψωσις του πρὸς τὸ ἐπίπεδον θείας καταστάσεως, ὅποθεν κατῆλθε, διὰ νὰ γείνη Υἱὸς ἀνθρώπου. Ἀρχεται ἡ ἀνύψωσις αὐτοῦ εἰς τὰς συνθήκας ὑπάρξεως, τὰς ἰδιαζούσας τῇ θεῷ καταστάσει Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἀνυψώσεως ταύτης, εἶναι ἡ Ἀνάστασις, ἣτις, οὕτω ἀντίρροπος τοῦ θανάτου, ἀποδίδει τῷ Ἰησοῦ ὑπὸ μορφὴν ἐνδοξον τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν του, ἣν ἐκόσωσε ἐθυσίασε. Τὸ ἕτερον εἶναι ἡ εἰς οὐρανὸς Ἀνάληξις αὐτοῦ, ἣτις οὕτω ἀντίρροπος τῆς ἐνσαρκώσεως, ἀποδίδει ἐκ νέου εἰς αὐτὸν τὴν θεῖαν κατάστασιν, ἣν, ἐκουσίως πάλιν, ὁ ἴδιος ἐγκατέλιπε. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονήσωμεν ὅτι τὴν θεῖαν ταύτην κατάστασιν ἀνακτᾷ χωρὶς πρὸς τοῦτο νὰ παραιτηθῆ τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ ὑπάρξεως. Τὴν ζωὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ κατέχει τοῦ λοιποῦ ὡς Υἱὸς ἀνθρώπου. Πῶς εἶναι τοῦτο δυνατόν; Ἡ θεῖα δόξα δύναται νὰ ἐγκλεισθῆ ἐν τῇ μορφῇ τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, χωρὶς νὰ διαρρηξῆ ταύτην πανταχόθεν; «Πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικεῖ ἐν αὐτῷ ΣΩΜΑΤΙΚΩΣ», ἀπαντᾷ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις εἶχε θεωρήσει τὸν δεδοξασμένον Κύριον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Δαμασκῶ κατ' ἀρχάς, καὶ κατόπιν ἐν τῷ τρίτῳ Οὐρανῷ ἐνθα ἠρπάγη, — ἐν σώματι ὃν ὁ Παῦλος ἦ ἐκτὸς τοῦ σώματος; — ἠγγόνει τοῦτο καὶ ὁ ἴδιος. Δὲν δύναται νὰ μετρηθῆ ὁ πλοῦτος θεῖος ζωῆς ὃν δύναται νὰ περιλάβῃ ἐν σώμα πνευματικόν.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχει, διατὶ νὰ μὴ κάμωμεν τὴν σκέψιν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, πλασθεῖσα κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἦτο προωρισμένη ἅμα τῇ δημιουργίᾳ αὐτῆς, νὰ καταστῆ τὸ ἐλεύθερον ὄργανον τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ, ὁ παράγων τῆς παντοδυναμίας αὐτοῦ, τὸ μέσον τῆς ὑπερτάτης δράσεως τῆς ἀγάπης του; Ἐν τῇ περιπτύσει ταύτῃ ὁ Θεάνθρωπος [ἄνθρωπος—Θεός] εἶναι ὁ γνήσιος

ἄνθρωπος, δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος οἷον ὁ Θεός εἶχεν αἰωνίως συλλάβει τοῦτον ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐν τῇ θελήσει αὐτοῦ. Δὲν εἶναι αὕτη ἡ ἔννοια τῆς θαυμασίας ταύτης φράσεως τοῦ Ἁγίου Παύλου; «Οὗς ὁ Θεὸς προέγνω [ὡς ἰδικούς του διὰ τῆς πίστεως] τούτους καὶ προώρισεν ὅπως φορέσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, διὰ νὰ εἶναι ὁ Υἱὸς πρωτότοκος μεταξὺ πολλῶν ἀδελφῶν». (1) Τὸ πρόβλημα τῆς ἁρμονίας μεταξὺ τῶν δύο φύσεων, ἀνθρωπίνης καὶ θείας, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ προέκυπτεν ἐν τῇ περιπτύσει ταύτῃ λελυμένον; Τίς ἀντίφασις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὃν ὁ Θεός εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὁ ἰδεώδης ἄνθρωπος, ἦτο ὁ Θεάνθρωπος [ἄνθρωπος—Θεός];

Τὸ σχέδιον τοῦτο περὶ ἀποθεώσεως τοῦ ἀνθρώπου [ἀνυψώσεως αὐτοῦ εἰς ἄνθρωπον—Θεόν] εἶχε συλληφθῆ ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸ καταβολῆς κόσμου. Ὁ τρόπος ὅμως, καθ' ὃν θὰ ἐνηργεῖ ὁ Θεός ἐν καιρῷ ὅπως πραγματοποιήσῃ τὴν ἀποθεώσιν ταύτην, ἐξηρητάτο ὁ τρόπος οὗτος ἐκ τῆς στάσεως ἣν θὰ ἐτήρει τὸ ἐλεύθερον δημιουργήμα ἀπέναντι τοῦ δημιουργοῦ, (παρακοῆς ἢ ὑπακοῆς). Ἐάν ἡ πτώσις τοῦ ἀνθρώπου, ἀπέλεσμα τῆς παρακοῆς του, δὲν συνέβαινε, θὰ ἤρκει ἴσως βροχὴ τις Πνεύματος Ἁγίου ἐπιχεομένη ἐπὶ τῆς εὐπειθοῦς ἀνθρωπότητος, μία Πεντηκοστή, διὰ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὴν τὴν τελείαν ἀγιότητα ἣτις εἶναι ὁ ὅρος τῆς ἀνυψώσεως εἰς τὴν δόξαν. Ἡ, ἐάν ἡ ἐνσαρκώσις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἦτο καὶ ἐν τῇ περιπτύσει ἀκόμη καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἐπιπτε, τὸ μέσον ὅπερ ἤθελε νὰ μεταχειρισθῆ ὁ Θεός ἵνα ἀνυψωθῆ ἡμᾶς εἰς τὴν θεῖαν κατάστασιν, ἡ ἐνσαρκώσις ἐκείνη δὲν ἤθελε περιβληθῆ τὸν ὀδυνηρὸν χαρακτήρα τῆς διὰ τοῦ σταυροῦ ἀπολυτρώσεως. Θὰ ἦτο πανηγυρισμὸς τις ὅλος μοναδικός, ἡ ἐορτὴ τῶν μακαρίων γάμων τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐν τοῖς πράγμασις ὅμως συνέβη ἡ παρακοή, τὸ θλιβερόν ἐπεισόδιον τῆς πτώσεως. Τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ περὶ ἀνυψώσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον—Θεὸν μένει καὶ ἐν τῇ περιπτύσει ταύτῃ ἀναλλοίωτον, οἷον εἶχε καταστρωθῆ πρὸ καταβολῆς κόσμου. Ὁ τρόπος ὅμως τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ σχεδίου τοῦτου μεταβάλλεται. Ἡ πεπτωκυῖα ἀνθρωπότης ἐκεῖτο παράλυτος χαμαί, ἀνίκανος νὰ ἐγερθῆ διὰ τῶν ἰδίων της δυνάμεων καὶ νὰ τρέξῃ πρὸς τὸν ὕψιστον προορισμὸν της. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰδὼν αὐτὴν ἐν τῇ ἀθλίᾳ ἐκείνῃ καταστάσει Ἐθεώρησεν αὐτὴν «κυλιομένην ἐν τῷ αἵματι αὐτῆς» καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ οἴκτου εἶπε πρὸς αὐτήν: «Ἀνάλαβε ζωὴν (2)». Περιεβλήθη τότε αὐτὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἐκείνην φύσιν οἷα ἐξῆλθε τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, ἣν ἡ ἀμαρτία εἶχε τόσον βαθέως ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἀνθρωπότητος διαφθείρει. Ἀποκατέστησεν αὐτὴν εἰς τὸ ὕψος της ἀπὸ τοῦ πρώτου βήματος τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς· ἐζῆσε καὶ ἔδρασεν ἐν αὐτῇ συμ-

1) Ρωμ. Η', 29.
2) Ἰεσ. Ιε', 6.

φώνως πρὸς ὄλους τοὺς νόμους τῆς ἀναπτύξεώς της, καὶ ἔδειξεν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τὴν τελειότητα εἰς ἣν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ ὑψωθῇ. Ἐπραγματοποίησεν οὕτως ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ζωῇ, κατὰ τρόπον τέλειον, τὴν ὀλοσχερῆ καθιέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν· ἐν τῷ θανάτῳ δὲ αὐτοῦ τὴν ἐξιλέωσιν τῆς ἀνταρσίας τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἀφοῦ κατέλαβε διὰ τὸν ἑαυτόν του τὴν θείαν κατάστασιν εἰς ἣν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἦτο προωρισμένη, ἐνεργεῖ νῦν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς μαθητῶν του. Ἐργάζεται διὰ τοῦ Πνεύματός του διὰ νὰ παραγάγῃ ἐν αὐτοῖς τὸ θαῦμα τοῦ ἁγιασμοῦ, ὅπερ αὐτὸς πρῶτος ἐπραγματοποίησεν ἐν τῷ προσώπῳ του, καὶ προετοιμάζει διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὴν ἀνύψωσιν τῶν ἰδικῶν του μίαν ἡμέραν εἰς τὴν θέσιν ἣν σήμερον κατέχει αὐτὸς ἐν τῇ δόξῃ. Τότε ὁ Θεὸς θὰ ἔχῃ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν τῇ δόξῃ οὐχὶ τὸν Χριστὸν μόνον, ἀλλ' οἰκογένειαν πολυαριθμῶν υἱῶν, ἀντιτύπων τοῦ μονογενοῦς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Θεὸς θὰ εἶναι τὰ πάντα ἐν πᾶσιν (!).

Οὕτως, ἀπαξ γενομένων ἀποδεκτῶν τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐπιδεικτικότητος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τελειοποίησιν ἀπόλυτον, δὲν βλέπομεν τὸ ἐμπόδιον ὅπερ ἀντιτάσσεται εἰς τὴν κατὰ τὴν Γραφὴν ἐκδοχὴν τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, ἐκείνην ἣν τσοῦτο σαφῶς αὐτὸς δὲ ἴδιος ἐξήγγειλε. Τὸ μόνον ἐμπόδιον εἶναι ἡ δυσκολία τοῦ νὰ ἐννοήσωμεν ἀγάπην ἣτις ὑπερβαίνει πᾶν ὅ,τι ἡ πτωχή μας καρδίᾳ δύναται νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ συλλάβῃ. Ὁ Θεὸς ὁμοῦ, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης, «εἶναι μεγαλειότερος τῆς καρδίας μας (!)».

Ἡκολούθησαμεν τὸν Ἰησοῦν κατὰ τὸ ἐπίγειον αὐτοῦ στάδιον. Συνοδεύσαντες τοῦτον βῆμα πρὸς βῆμα, ἀνεγνωρίσαμεν ἐν αὐτῷ ἀληθῆ ἀνθρώπον καὶ συγχρόνως τὸν Ἰδεώδη ἀνθρώπον, ἀνταποκρινόμενον πλήρως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐν τῷ τελείῳ ἐκείνῳ ἀνθρώπῳ, διεκρίναμεν χαρακτῆρα θεῖον, τὴν ἐμφάνισιν τοῦ αἰωνίου Υἱοῦ, ἐλθόντος ὁπωσδήποτε ἐπραγματοποίησιν αὐτὸς οὗτος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἡμῶν φύσει τὴν ἀποστολὴν ἣν οὐδεὶς ἀνθρώπος εἶχε ποτὲ ἐπιτελέσει, οὐδὲ ἠδύνατο εἰς τὸ μέλλον νὰ πραγματοποιήσῃ, καὶ ὅστις, ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἀνεβίβασε τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸν ὕψιστον αὐτοῦ προορισμόν.

Ἡνωμένοι μετὰ τοιοῦτου ὄντος, καὶ μετὰ τὴν προσδοκίαν νὰ ὁμοιάσωμεν πρὸς τὴν θείαν αὐτοῦ μορφὴν, ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ζήσωμεν, νὰ ἀγωνισθῶμεν τὸν καλὸν ἀγῶνα, νὰ πάθωμεν, νὰ ἀποθάνωμεν ὡς ὑπάρξεις ἀνθρώπινοι. Τὸ νὰ εἶναι ἡ ζωὴ μας ὁδὸς ὁδουνηρᾶ, διερχομένη διὰ τῆς Γεθσημανῆ καὶ τοῦ Γολγοθᾶ, τί πειράζει, ἀφοῦ αὕτη καταλήγει εἰς τὸ ὅρος τῶν Ἐλαιῶν καὶ εἰς τὴν Ἀνάληψιν!

(1) Α'. Κορ. ΙΕ', 28.

(2) Α'. Ἰωάν. Γ', 20.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΑ

Ἦθελα νὰ γίνω ἰσχυρὸς καὶ μεγάλος γιὰ νὰ ὠφελήσω τοὺς ἐχθρούς μου καὶ νὰ βλάψω τοὺς φίλους μου.

Ἐγεννήθηκα, ἔζησα καὶ φεύγω ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀφήνοντας τοὺς ἄλλους νὰ μετανοιῶνουν γιὰ ὅσα μοῦ ἔκαναν.

ΑΝΘΙΜΟΣ ΧΛΩΜΟΣ

ΠΑΛΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ

Ἡ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ. — Μετὰ τὰς τελευταίας κομμουνιστικὰς κινήσεις καὶ τὰς ἐξωθεν ἐκδηλώσεις περὶ ὠρισμένων παραχωρήσεων ἐν Μακεδονίᾳ, ἦτις κατέστη τὸ κέντρον πάσης ἀναρχικῆς υποθάλψεως καὶ τάσεως, φρόνιμον θὰ ἦτο νὰ γίνῃ ἡ μεταφορὰ τῆς πρωτεύουσας τοῦ Κράτους εἰς Θεσσαλονίκην, ἵνα δύναται ἀφ' ἑνὸς ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ ἀγρύπνως νὰ παρακολουθῇ ἡ Κυβέρνησις τὴν κατάστασιν καὶ ἀφ' ἑτέρου αἰ δικαιολογημέναι ἀνησυχίαι τῶν πολιτῶν νὰ ἐκλείψωσι. Δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο ἢ μόνον ὀλίγον θάρρος καὶ θυσία τις οἰκονομικὴ διὰ τὴν μεταφορὰν. Ἐκτὸς ἂς πάλιν πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὴν ἄδειαν τῶν ἀσπόνδων φίλων, οἵτινες μᾶς κατέστρεψαν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, μᾶς ἐπῆραν ὄλας τὰς οἰκονομίας μας ἀπὸ τὰ μπαρούτια τοῦ βίᾳ μᾶς ἐπέβαλον νὰ ἀγοράζωμεν καὶ τώρα, κύριος οἶδε, ἐν αὐτοῖς οἱ περιδῶνται ἀσπονδοὶ φίλοι μας δὲν ὑποκινεῖν τὴν κατάστασιν ἐν Μακεδονίᾳ. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ὁ κ. Μιχαλακόπουλος θὰ ἐννοήσῃ ὅτι πρέπει νὰ φανῇ καὶ ὀλίγον πατριότις!

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ — Ἰδρυθεῖσα τῷ 1918
 Ἔδρα ἐν Ἀθήναις. — Ὑποκαταστήματα ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Σύμφ.
 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ καταβληθὲν Δρ. 10,000,000
 ΚΕΦΑΛΑΙΑ ἀποθεματικά Δρ. 2,087,802.95
 Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου: Παντελῆς Τσιτοεκληῆς
 Σύμβουλοι Διευθυνταί: Δ. Μιαούλης καὶ Ἀν. Σπουργίτης.
 Τραπεζικαὶ ἐργασίαι παντὸς εἴδους
 Καταθέσεις εἰς Δραχμὰς καὶ Σένα νομίσματα ὑπὸ τοῖς ἐννοικωτέροις ὅροις.

ΤΑ ΣΑΤΥΡΙΚΑ ΜΑΣ ΥΠΟ "VESPER"

Καὶ τὴν ὥρα πού με πίνει
 κάποιον μένος φλογερό,
 νάσου καὶ περνᾷ ἕνα ἀλάτι
 καὶ μοῦ πίνει τὸ νερό.

ΕΛΙΕΣ

Τις ἐλιές σου στὸ δροσάτο προσωπάκι,
 πού τριαντάφυλλα τ' Ἀπρίλη λές καὶ κλεῖ,
 μὴν πουλεῖς με τόση φτήνια στὸν κοσμάκη,
 παραμᾶνα λατρευτὴ τοῦ Μερακλή.

Ἄχ! σὲ μένα πούλησέ τις, πρὶν κακίωσω,
 παραμᾶνα με τὸ κλάψικο παιδί.
 Πούλησέ μου τις καὶ δίνω σου ὄσο κι' ὄσο,
 κι' ἂς σὲ ποῦνε — τί σὲ μέλει, — αἰσχροκερδῆ.

ΠΟΛΕΛΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ

Στρατηγὸς τοῦ Ζαχαράτου
 με τομπέ κι' ἀναίδεια,
 σκύφτω καὶ σιὰ μάρμαρά του
 μολυβῶνω σχέδια.

Κάνω θρίαμβους μεγάλους
 σ' ὅ,τι θὰ μοῦ κόψει ὁ τοῦς.
 Νίκησα ἄλλοτε τοὺς Γάλλους
 κι' ὕστερα τοὺς Γερμανούς.

Τώρα πάλι μιὰ παρῆα
 κι' ἀπ' τὰ δυὸ τὰ κόμματα
 με χτυπᾷ με τὰ βαρέα
 μέσα σιὰ προχώματα.

Τὸ μολύβι δὲ με σώνει
 καὶ φωνάζω δυνατὰ
 καὶ θυμῶνει τὸ γκαροῦνι
 κι' ὄλο με στραβοκοιτᾷ.

Βγάξω λόγο ὅπως τὸν θέλω,
 βλαστημῶ τὸν αἴτιο
 μὰ μοῦ πέφτει τὸ καπέλλο
 μ' ἕνα σκέρτισο τέτιο.

ΣΤΑ ΚΙΤΡΙΝΑ ΚΟΛΟΚΥΘΙΑ

Εὐρῆκατε περίσσια καὶ ξεπροβάλατε καὶ σεις.
 τὰ πρόσιχα, σιτὴν ἀγορὰ μ' ἀριστοκράτου πόζα
 Ἔτσι περνοῦν πολλές φορὲς μετ' ἀναίδειας πε-
 [ρισσῆς
 κ' οἱ κολοκυνθοκέφαλοι γιὰ πνεύματα σπιρτόζα.

ΣΤΟΥΣ ΜΟΛΥΒΔΟΣΩΛΗΝΕΣ

Οἱ λωποδύτες μας συχνὰ σᾶς κλέβουν καὶ σᾶς
 [φτιάνουνε
 φράγκα ἀργυρᾶ — καθὼς μοῦ λέν — σὲ τοῦτο τὸν
 [καιρό.
 Κι' ὁ κόσμος σᾶς προώρισε, νομίζω, γιὰ νερό.
 Μ' ἀφοῦ δὲ φέροντε νερό, τότε... καλὰ σᾶς κάνουμε.

Ο ΚΛΗΡΩΤΟΣ

Προὶ προὶ βαρεῖ καὶ με ἐμπᾶ ἡ διάνα
 ποῦσαι, καημένη πρωινή μου τεμπελιά!
 Στὸ χέρι κόβω μιὰ γωνιά ἀπ' τὴν κουραμᾶνα
 καὶ δρόμο σιὰ γυμνάσια, δρόμο σιὰ δουλειά.

Τὸ πανταλόνι μου, τὰμπέχανο, ἔχουν χάλι
 μακρὸν τὸ πρῶτο καὶ τὸ δεύτερο στενό.
 Χοροπηδᾷ στὸ ξυρισμένο μου κεφάλι
 φαρδὸν πηλίκιο με σχῆμα σκαληνό.

Τὸ πόδι μου πληγώνει ἀσῆκωτη ἀρβύλα.
 Ποῦ νάστε τώρα, σκαρπινάκια τοῦ χοροῦ!
 Τὸν κάθε ἀνώτερο κοιτῶ μ' ἀνατριχίλα
 κι' ὄλους τοὺς χαιρετῶ κλαρίνο κουτουροῦ.

Μὲ σπερώχουν οἱ συνάδελφοι σὰ νᾶμουν τόπι,
 με καμπανίζουνε καὶ στέκω σὰν χαζό.
 Κ' ἐκεῖ πού μ' ἀγγαρεύουν... σιτὴν κερὰ Καλ-
 [λιόπη,
 ὁ κὺρ ἐπιλοχίας με φωνάζει «ζῶ».

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ — ΤΕΧΝΟΚΡΙΤΙΚΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΚΑΖΑΜΙΑΣ ΤΟΥ 1925

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Ο κ. Σπεράντζας αυτοκτονεί από Διευθυντής της "Υλης του «Παντογνώστου» κατατών τρεις «Μπάρον».

— Προμηνύεται κατά τὸ ἔτος τοῦτο μεγάλη λογοτεχνική παραγωγή. Τὰ ἔργα τοῦ κ. Ρώμου Φιλλύρα προηγορήσαν.

— Ο Ἐκδοτικός Οἶκος Μ. Ζηγάκη ἀκολουθῶν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μετὰ τοὺς «Πρίγκηπας» ἐκδίδει τοὺς «Δημοκράτας».

— Ἐορτὴ τῶν Φώτων, πανηγυρίζουν εἰς Πειραιᾶ κατὰ τὴν κατάδυσιν εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Σιαυροῦ ὅλοι οἱ Ἕλληνες κριτικοί. Ο κ. Φωτάκης δὲν δέχεται ἐπισκέψεις.

— Ἡ Ἀστυνομία τῶν Ἡθῶν ἀπαγορεύει τὸ παίξιμον τοῦ «Ἀγαπητικοῦ τῆς Βασκοπούλας» καὶ τοῦ «Συρανοῦ ντὲ Μπερζεράκ» ὡς αἰσχρῶν. Ἡ «Γκιρσὸν» σημειώνει μεγάλας πιένας.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ο σατυρικός συνεργάτης τοῦ «Παντογνώστου» Vesper διορίζεται πρόεδρος τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ἀπόκρουσ. Ἡ ἐπιτυχία προμηνύεται πλήρης. Συμπολιταὶ παρακολουθήσαντες τὸν ἐορτασμὸν ἀπέθανον ἐκ τοῦ παγετώσος. Ο ἔκδοτικός Οἶκος Γ. Βασιλείου διανέμει δωρεάν εἰς τοὺς ἐορταστάς φυλλάδια τοῦ «Νουμά», καὶ τῶν «Νέων Γραμμάτων».

— Ο κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου ἐκδίδει τὸ 1001ον φυλλάδιον τῶν «Παλαιῶν Ἀθηνῶν».

— Προκηρύσσεται νέος διαγωνισμὸς μυθιστορημάτων ἐξ ἀναριθμητῶν σελίδων. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀποτελεσθεῖσα ἐκ δωδεκάδους... κριτικογράφων τηρεῖται μυστική.

— Εἰς πολλὰ ὑπόγεια τῆς Ὁμοιοῖας ἀναβιβάζονται νέα ὀπερέττα.

— Ἡ «Κάτια ἡ χορεύτρια» κατόπιν τοῦ μεγάλου ζήλου τῶν ἠθοποιῶν μετονομάζεται εἰς «Σακάτια ἡ χορεύτρια».

— Ο κ. Ἀγγελόπουλος δίδει ἀσφαλῶς τὴν τελευταίαν παράστασιν τοῦ «Ριγολέττου», καὶ ἔπειτα συνέχεια.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Μεγάλη ποιητικὴ παραγωγή παρατηρεῖται κατὰ τὴν ἀνοιξιν ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας οἱ ἀνθοπῶλαι ὑπερτιμοῦν τὰ τριαντάφυλλα καὶ τοὺς κρίνους καὶ οἱ κοκόττες τὰ τριανταφυλλένια χεῖλη! Γνωστὸς ποιητὴς ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ φυσικοῦ εἰς τὸν Βασιλικὸν Κήπον, καθ' ἣν στιγμὴν στιχογραφεῖ τὴν τελευταίαν στροφὴν τοῦ 25973ου στίχου, πληγνύεται καίρως εἰς τὴν καρδίαν ἀπὸ τὰ ἐρωτικά βέλη θελκτικῆς καὶ γαλακτοφόρου... παραμάνας. Οἱ ποιητὰι συνεργάται τοῦ «Παντογνώστου» κατόπιν τοῦ ἀνωτέρου δημοσιευομένου, ἀρνούνται διαρκῆ τὴν συνεργασίαν τους, ἐξαιρεῖται ὁ παναγοραῖος φήμης ποιητὴς κ. Κλεάνθης, ἐφ' ᾧ καὶ τὸν εὐχαριστοῦμεν.

— Ο κ. Ἀθαν. Κυριαξῆς διὰ τηλεγραφήματό; του, δὲν ἀποδέχεται τὴν ἐκλογὴν του ὡς Ἀκαδημαϊκοῦ εἰς τὴν ἀρτισύστατον μετ' ἐπαναστατικῆν Ἀκαδημίαν Κορνησιῶν καὶ Περιχώρων. Ο κ. Ρήγας Γκόλφης ἐνεκολλῶθη τὴν στάσιν τοῦ μεγάλου στερεολλαδίτου ποιητοῦ!

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως, τὸ Φρενοκομεῖον Κερκύρας ἐψήφισε σημαντικὸν κοινδύλιον διὰ τὴν ἀγορὰν ποιητικῶν συλλογῶν πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τῶν τροφίμων του.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ἰδρῖεται ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ Μακαριωτάτου Ἀκαδημία. Πρῶτοι ἀκαδημαϊκοὶ ἐκλέγονται παμψηφεῖ οἱ κ. κ. Πέτρος Χάρος, Πέτρος Πικρός, Ἀθανάσιος Μίχος, Ρώμος Φιλλύρας, Θράσος Καστανάκης, Ἀγγελος Δόξας, Ἄλκις Θρούλλος καὶ Κώστας Καραμούζης ἢ Ἀθάνατος ἢ τοῦμπάλιν.

— Ο κ. Γρηγόριος Ξενοπούλος κατόπιν τούτου αυτοκτονεῖ συμπαρασύρων εἰς τὸν τάφον του καὶ τὴν... ἀθανάσιαν! ἐνῶ ὁ κ. Βουτυρᾶς παρηγορεῖται θύων εἰς τὸν Διόνυσον!

— Ἡ 500ῆ ἐκδοσις τοῦ βιβλίου τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ θανάτου ἐκυκλοφόρησε πανηγυρικῶς.

— Ἰδρῖεται νέος λογοτεχνικὸς Σύνδεσμος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Βουτυρᾶ. Ο κ. Βουτιερίδης, κατόπιν τούτου ἀπειλεῖ νὰ ὑποβάλῃ παραίτησιν ἀπὸ λογοτέχνης.

— Ο Ταναγραῶν—μπεῆς περατῶνει τὴν 128ην διάλεξιν του περὶ Ἐλευσινίων Μυστηρίων.

— Αἱ ὑπόγειοι ὀπερέττα κατεβίβασαν... τὰς τιμάς, λόγῳ τῆς Μ. Ἑβδομάδος. Ο κ. Δράμαλης συλλομβάνεται ἐπ' αὐτοφῶρῳ θεατῆς εἰς τινα τῶν ἀνωτέρω ὀπερεττῶν.

ΜΑΪΟΣ

Ἀνάπαυλα λογοτεχνικῆς παραγωγῆς. Ὅλοι οἱ λογοτέχνη διανύουν τὸν μῆνα τοῦ μέλιτος, πλὴν τοῦ κ. Καμπούρογλου, ὁ ὁποῖος ἐνθυμεῖται οἱ κάποτε διήνυσε τὸν μῆνα αὐτόν!

ΙΟΥΝΙΟΣ

Λόγῳ τοῦ ἀπροόπτως ἐπελθόντος καύσωνος, ὁ Ὑμηττός (κοινῶς Τρελλός) κατελήφθη ὑπὸ ταγματῶν λογοτεχνῶν. Τὰ λοιπὰ διὰ τὸν ἐπόμενον μῆνα.

ΙΟΥΛΙΟΣ

Ο κ. Σπύρος Μελάς δραματίζεται τὸν Ἴψεν.

— Ο κ. Παῦλος Νιρβάνας θεάται συνοδευὸν κυρίας.

— Ο κ. Κωστὴς Παλαμάς; Ἡ Ἐταιρία Ψυχικῶν Ἐρευνῶν ἄς ἀπαντήσῃ.

— Ο κ. Θ. Βελιανίτης ἀναχωρεῖ διὰ τὴν γενετείραν του Κέρκυραν, ὅπου μονίμως ἐγκαθίσταται.

— Ο κ. Ζαχαρίας Παπαντωνίου, Ζαχαρώνει.

— Ο κ. Διονύσιος Κόκκινος δὲν κοκκινίζει γράφοντας.

— Ο κ. Δροσίνης δὲν ἀναχωρεῖ δι' ἔξοχην.

— Ο κ. Βουτιερίδης συμφιλιωθείς μετὰ τοῦ κ. Βουτυρᾶ ἀναχωροῦν εἰς Βουτυροῦν (παρὰ τὸ Καρπενήσιον).

— Ο κ. Καμπούρογλου προσπαθεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ ἂν αὐτὸς ἐγεννήθη πρῶτος ἢ πρότερον αὐτοῦ ἐκτίσθη ἢ Ἀκρόπολις.

— Ο κ. Ν. Πετιμεζᾶς δὲν συλλαμβάνεται, ἐγενεῖ φωτιά καὶ Λαύρα.

— Ο κ. Σπαταλᾶς ἀποπλευσᾶς δι' Ἰταλίαν ἐπόδισεν εἰς Κέρκυραν.

— Μεγίστη συγκίνησις παρὰ τοῖς θεατρικοῖς κύκλοις. Ὁ θίασος Παπαϊωάννου ἀναβιβάζει τὴν νέαν ὀπερέτταν «Ἡ Πριγκίπισσα τῆς Τζάρδας».

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Πρωτότης ἐργασία παρατηρεῖται εἰς τὰ τυπογραφεῖα. Ἐκ-

ΑΠΟ ΤΙΣ «ΣΤΙΓΜΕΣ».

ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΚΑΝΤΗΛΙ

... Καὶ θὰ σὲ πάρει καὶ νά!
σὲ πῆρε μὲς σι' ἄδεια τῆς δίχτυα,
καντήλι, ἡ σκέψη μου ἡ χριστιανική.
— Στὸ φῶς σου δλόγῳρα χορὸν ἔστησε,
χορὸ γυρνᾷ
σὸν πεταλούδα νόχτια
κ' ἄς ἔπεφτε, ἄς ἔπεφτε μέσα σου νὰ σβῆσει ἐκεῖ.

Μιά, εἰδωλολάτρισσα μάϊσσα
καρδιά, ἡ καρδιά μου ἡ δολερή,
τῆς πίστης τὰ ὄνειρα πνίγει καὶ θάβει
τὸ θεῖο φανέρωμα καρτερεῖ.
— ὄνειρων ὄνειρο: τὸ χεῖρ ποῦ ἔρχεται;
καντήλι, ποῦ ἔρχεται καὶ σ' ἀνάβει.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΧΝΙΑ

Σὰν τὴν ἀγῆ τὰ πέπλα τῆς τὰ τριανταφυλλιά
ἡ Κόρη σὶς βουνοκορφὲς δὲ βγῆ ν' ἀπλώσῃ,
μὲς στὰ δικά τῆς τὰ σταχυὰ θάχῃ διπλώσῃ
ἡ Καταχνιά κατανικρὸν τὴν ὄργια ἀκορογαλιά.

Κρούβουν τὰ πέπλα ἀπ' τὶς ματιές, τὶς θεῖες τὶς λαλιές
σειρήνες ποῦ τὰ κύματα, τὶς φέρονον στὸν ἀφρὸ τους,
ποῦ γέρονον μὲ χαμόγελο, καὶ σιῦγουνε δυὸ δυὸ τους
ἐνῶ στὸν ἄμο καρτεροῦν οἱ θεῖες ἀγκαλιές.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ

ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ τοῦ κ. Σπαταλά, ξεπηδήσαντος ἐκ Κερκύρας.

— Ο κ. Σωτήρης Σκέπης ἐνακήπτε ἐκ Παρισίων κομίζων ὑπὸ μάλης νέας ποιητικὰς συλλογὰς γραμμένας εἰς ἀμπετον ἑλληνογαλλικῆν.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Ὅλοι οἱ φιλολογικοὶ κριτικοὶ τῶν ἐφημερίδων περιέρονται τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ λαμβάνουν σημειώσεις περὶ τῶν ἐκδοθέντων βιβλίων καθ' ὅλον τὸ λήγον ἔτος πρὸς συρραφὴν.

... τῆς ἐτησίης καμπάνιας.

— Ἀναγγέλλεται ἡ ἐκδοσις 58673 φιλολογικῶν καὶ τεχνολογικῶν περιοδικῶν δια τὸ προσεχὲς ἔτος.

— Κατόπιν τῆς τεραστίας κυκλοφορίας τοῦ «Παντογνώστου» καὶ τῆς μεγίστης προμυθίας τῶν συνδρομητῶν νὰ ἐμβάσωσι τὰς συνδρομὰς των ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ κ. Γ. Ἰωάννου θεάται ψάλλον τὰ κάλαντα, κτυπῶν ἀντὶ τὸ τοῦμπανο, τὸ κεφάλι του!

ΦΑΙΔΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

τυποῦται ἡ νέα ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Κυριαξῆ ὑπὸ τὸν τίτλον «Νῆσαι κατὰ τὸν Αὐγουστο, ποῖνα παχὲς ἡ μύγες».

— Ὁσαύτως τὸ λυρικὸν ἰντερμέδιον τοῦ κ. Μαλακάση «Ζῆσε Μαῦρε μου νὰ φᾶς τριφύλλι, καὶ τὸν Αὐγουστο σταφύλι».

— Σωρεῖα ἀνταποκρίσεων καταφθάνει ἐκ Παρισίων τοῦ ἐν Ἀθήναις διαμένουτος κ. Κώστα Ἀθανάτου ἢ Καραμούζη.

— Ἐπὶ τέλους ὁ κ. Τέλλος Ἄγρας ἀγγεῖει στίχους ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ τοὺς ἀποδίδει θαυμασίως εἰς τὴν ἀρχαίαν νεοελληνικὴν δημοτικὴν διάλεκτον.

— Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω διὰ τὸ μὴ ἔχειν τι ἄλλο ποιῆσαι ὁ κ. Φῶτος Ἰοφύλλης ἐπανεκδίδει τὸν «Πολιτισμὸν» καὶ ἐπανερχεται δριμύτερος.

— Καθ' ὅλον τὸν Αὐγουστον καὶ πρὸς τιμὴν του παίζεται εἰς τὸ Θέατρον Κοτοπούλῃ ἡ «Ἰσπανικὴ Μῦθα» ἡ ὁποία λόγῳ τῆς πρωταγωνιστοῦσος κ. Χρῆσας Καλὸ μετονομάζεται εἰς «Χρυσόμυγαν».

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Ἐπὶ τέλους ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα λαμβάνει τὴν φυσικὴν αὐτῆς μορφήν χάρις εἰς τὴν γενομένην ἀποκαθάρσιν ὑπὸ τῆς κατ' Ἀπρίλιον μῆνα ἰδρυθείσης Ἀκαδημίας. Ἀμφισβητεῖται μόνον ἐὰν τὸ καὶ πρέπει νὰ γράφεται μετ' ἐμφίλον ἢ μετ' ἀλφαῖωτα. Ο κ. Ψυχᾶρης ἀποκλίνει καὶ εἰς τὰς δύο ὁρθογραφίας.

— Ἐκδίδονται πλείοστα γραμματικὰ τῆς εἰσαχθείσης εἰς τὰ Σχολεῖα δημοτικῆς γλώσσης.

— Διορίζεται καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου ἐν τῇ ἔδρῳ τῆς δημοτικῆς γλώσσης ὁ κ. Φιλήντας. Πρὸς τιμὴν του οἱ φοιτητὰι κἀμουν μνημόσυνον εἰς τὸν ἀείμνηστον Μιστριώτην.

— Κατὰ τὴν τιμητικὴν τῆς Κας Μαρίας Κοτοπούλῃ προσφέρεται εἰς ἄριστος.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Μὲ τὰ πρῶτα φύχη καταρτίζονται ὅλα τὰ προγράμματα τῶν φιλολογικῶν συγκεντρώσεων καὶ θεατρικῶν παραστάσεων.

— Ο κ. Κλέων Παράσχος ἀρχίζει διὰ πρότην... φορὰν σειρὰν διαλέξεων περὶ Μιαντελαίρο καὶ Ἰωνος Δραγοῦμη.

— Ἀκολουθεῖ ὁ κ. Ἄλκις Θρούλλος μετ' ὁ πρωτότυπον τροπᾶριον «Ὁ Κωστὴς Παλαμάς».

— Ο ἀδιάλλακτος... κ. Φῶτος Πολίτης ἐξακολουθεῖ νὰ παριστᾶν τὸν κριτικόν.

— Ἡ φιλολογικὴ ὁμάς τοῦ καφενεῖου «Ἀθήναιον» ἐνισχύεται ὑπὸ νέων μελῶν μετὰ τῶν ὁποίων διακρίνεται ἡ ἐπιβλητικὴ φυσιογνωμία τοῦ φιλοσόφου καὶ στοχαστικοῦ κοινωνιολόγου (φασίστα) κ. Χαριλάου Παπαντωνίου.

— Ο κ. Κωστ. Φωτάκης ἐμπνεόμενος ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τοῦ ναργιλέ συγγράφει νέον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀποπ...» (παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης νὰ συμπληρώσῃ κατὰ βούλησιν τὸν τίτλον).

— Ο κ. Ἀ. Παπαδήμας συναγωνιζόμενος τὸν κ. Φωτάκην ἐκδίδει ῥομάντζον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Κλεισμένος Βύθρος»!

— Εἰς τὸ Κυβέλειον ἀναβιβάζεται νέον ἔργον τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Ἀρσάκειον» ἀκατάλληλον διὰ δεσποινίδας.

— Ἀναγγέλλεται τὸ νέον θεατρικὸν ἔργον τοῦ κ. Σπύρου Μελά «Τὸ κίτρινον καὶ μελέ».

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Ἡ κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἀρξαμένη διάλεξις τοῦ κ. Ἄλκις Θρούλου περὶ Κωστὴ Παλαμά ἐξακολουθεῖ εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσοῦ» διασκευασθεῖσαν καταλλήλως ὥστε νὰ περιλαμβάνῃ καὶ κλίνας, χάριν τῶν ἀκροατῶν.

— Ο κ. Βουτυρᾶς ἀκολουθεῖ τὸ πολαιὸν ἡμερολόγιον τὴν 7 τρέχοντος (26 Ὀκτωβρίου—Ἀγ. Δημητρίου π. ἡ.) κυκλοφορεῖ τὸ νέον ῥομάντζον του «Τὸ Κοκκινέλι».

— Τηλεγραφικῶς ἀγγέλλεται ἐκ Ρώμης ὅτι ἐγένετο αὐτοῦ!

ΕΝΑΣ ΔΥΝΑΤΟΣ

Εκείνοι που μπορούν δε θέλουν, κι' αυτοί που θέλουν δε μπορούν... Φάε, δυστυχισμένε άνθρωπε! Φάε και πιε και γλέντησε! Τέτοια χαρά δε θα την ξαναδής ποτέ! Τοῦ γιουῦ σου οἱ ἄνθρωποι σούφεραν ἀπ' ὄλα. Ποιὸς τάστειλε; Τί θα κερδίσης κι' ἂν τὸ μάθης! Ἐσὺ μπορείς νὰ φᾶς και νὰ γλεντίσης, κι' αὐτὸ γιὰ σένα εἶναι ἀρκετό. Ἀπ' τὸ τραπέζι του τὸ πλούσιο θὰ περσέφουν τόσα φαγιά, κι' ἀπ' αὐτὰ θὰ χορτάση ἕνας δλόκληρος φτωγόκοσμος. Μ' αὐτοὺς κ' ἐσὺ. Ἐπειτα μιὰ νύχτα εἶν' αὐτὰ. Αὐριο... ποιὸς ξέρει αὐριο!...

Μὰ γιατί με κυττάτε ἔτσι, καλότυχοι; Τί ζητάτε ἀπὸ μένα; Σὰν τί θέλετε νὰ σᾶς πῶ; Σᾶς βεβαίω, πῶς τίποτε περισσότερο ἀπὸ ὅτι εἶδατε δὲν ξέρω. Μὰ τίποτε... τίποτε... τίποτε! Μήπως σᾶς ἔκαμε κακὴ ἐντύπωση τὸ ὅτι...; Μὰ ὄχι, παιδιά μου, ὄχι! Ὅτι ἔγινε, ἦταν ἕνα τυχαῖο περιστατικό, και γι' αὐτὸ, ἐκτὸς ἀπὸ μένα, κανένας ἄλλος δὲν ἔφταιγε. Ἐγὼ μονάχα, ποῦ δὲν εἶχα φροντίσει νὰ μοῦ κρατήσουν θέσι. Ἐπειτα ἐκεῖ ποῦ ἔκανε νὰ περάση κάποιος, ... μὰ σᾶς βεβαίω, χωρίς νὰ τὸ θέλη, κ' ἔτσι βρέθηκα, ὅπως εἶδατε, ὅς' ἀπ' τὸ σπῆτι μου. Μὰ ὄχι ἐπιτήδες. Ἐπιμένω και τὸ λέω νὰ τ' ἀκούσουν ὄλοι, νὰ πάη ἡ φωνή μου ὡς ἐκεῖ πάνω ποῦ μένει ὁ γυὸς μου: ὄχι ἐπιτήδες. Θεληματικὰ κανένας δὲ ζήτησε νὰ μοῦ κἀνη κακό. Τὸ παιδάκι μου λυπήθηκε τόσο! Κι' οἱ ἄλλοι πολὺ λυπηθήκανε. Ναι, ναι! τὸ εἶδα στὰ μάτια τους, στὴν ὄψη

κρή, πῶς δὲν ἤθελε νὰ ξυπνήση με τὰ τσιμπιμάτά της...

Και τώρα ποῦ σοῦ διηγίωμαι αὐτὰ, ἀγαπημένε μου φίλε, ἔχουνε περάσει δύο δλόκερα χρόνια ἀπὸ τότες.

Ἡ Μάρκη εἶναι λυωμένη πειὰ στὸ χῶμα.

Ἡ Μάννα της βρῖσκεται σ' ἕνα στενὸ συγγενὴ στὴν Ἀθήνα και περνᾷ τὸν καιρὸ της ἀπαρηγόρητη.

Ἡ δυστυχισμένη ἡ Λουλούκα βρῖσκεται ἀκόμα δῶ πέρα. Τὴ μέρα γυρίζει πάνω ἀπ' τὸν ἀνθοστόλιστο τάφο της φιλενάδας της και τσιμπάει, φτερουγίζοντας ἀπάνου του, τὰ ὄμορφα πολύχρωμα λουλούδια, λὲς και τσιμπάει τὸ χέρι της γιὰ νὰ ξυπνήση και τὴ νύχτα-δλη τὴ νύχτα, φτερουγίζοντας ἀδιάκοπα μὲς' στὸ ἔρμο αὐτὸ σπῆτι, φωνάζει σπαραχτικὰ, βγάζοντας αὐτὲς τὲς κραυγὲς π' ἀκούσ ἀπὸ τόσην ὥρα, ποῦ χαλοῦνε τὴ νυχτερινὴ σιγαλὰ τῆς γειτονιάς κι' ἀναστατώνουν παληὲς ἀνάμνησες στὴν ψυχὴ κεινῶν-ποῦζήσαν μιὰ φορὰ στὲς εὐτυχισμένες μέρες, ποῦ τὸ χαῦμό τους κλαίει ἀδιάκοπα ἡ ἔρμη καρακάξα.

— Κρά., α.. α., κρά.. α.. α., κρά.. α.. α..

Απὸ τὲς Ἀνθρώπινες στιγμὲς

ΧΡ. ΚΥΡΟΥΣΗΣ

τους. Ὁ κόσμος εἶναι τόσο καλός! Διαφορετικὰ θὰ εἶχα πεθάνει ἀπὸ τὴν πείνα. Και τὸ παιδάκι μου καλὸ εἶναι, μὰ τί νὰ μοῦ κἀνη τὸ καῦμένο! Ξέρω καλά, πῶς θέλει νὰ με βοηθήση, μὰ δὲν ἔχει τὴ δύναμη. Πρέπει νὰ ρωτήση τὴ μάννα του, νὰ δῆ ἂν τοῦ περσεύουν, κι' ἀπ' αὐριο... ἤθελε νὰ πῆ γιὰ τὴ γυναίκα του, γιὰ τὴν πεθερά του, γιὰ τοὺς δικούς του. Μὰ αὐριο... ποιὸς ξέρει αὐριο!...

Ἀκόμα δὲν κουραστήκατε, καλοὶ μου ἄνθρωποι; δὲν βαρεθήκατε ἀκόμη νὰ μ' ἀκούτε; Ἐγὼ σᾶς λυπᾶμαι ποῦ ὑποφέρετε γιὰ χατήρι μου. Και λυπᾶμαι ἀκόμα, ποῦ σὲ τίποτε χρήσιμος νὰ σᾶς φανῶ δὲ θὰ μπορέσω, ἔστω κι' ἂν μιλῶ ὡς ποῦ νὰ ξεμερώση, γιατί τίποτε σπουδαῖο δὲν ἔχω νὰ σᾶς πῶ. Ἄν μ' ἔλ' αὐτὰ, ἐπιμένετε νὰ μιλήσω, θὰ τὸ κάμω. Κι' ἂν μιλήσω χωρίς νὰ πῶ τίποτε, θὰ πάη ἡ ὥρα σας χαμένη. Κι' αὐτὸ εἶναι κακό, γιατί κανένας τὴν ὥρα τὴν πολυτιμὴ δὲν πρέπει νὰ τὴν χάνη ἔτσι. Βλέπετ' ἐμὲ τὸ γέρω; Ἐγὼ δὲν ἀφίσα στιγμὴ ἀπ' τὴ ζωὴ μου νὰ πάη χαμένη. Ἀπὸ μικρὸ παιδί ἔμεινα ὄρφανός, ξενοδουλεύοντας, γιὰ νὰ ζήσω, και νὰ μὴν ἀφήσω νὰ πευνάση σὲ ξένα χέρια μιὰ μακρυνή μου συγγένισσα ποῦ, ἐκτὸς ἀπὸ μένα, κανέναν ἄλλον δὲν εἶχε σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Και τὰ κατάφερα μιὰ χαρά, ὡς ποῦ ἐκείνη παντρεύτηκε και δὲ χρειάζότανε οὔτε τὴ βοήθειά μου, ἀλλ' οὔτε και τὴ συντροφιά μου. Ὅμως μ' ἀγαποῦσε, και γι' αὐτὸ ἤμουν α βέβαιος, γιατί ὅταν ἔπειτα ἀπὸ κάμποσα χρόνια χήρεψε κ' ἔμεινε στοὺς πέντε δρόμους, χωρίς καμμιά περιουσία και καμμιά ὑποστήριξη, με ξαναθυμήθηκε και με πῆρε πάλι στὸ σπῆτι της. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἤμουν πιὰ δούλος. Εἶχα δική μου δουλειά. Στὸν τόπο μου ὄλοι μ' ἀγαποῦσαν, γιατί κανένα δὲν εἶχα βλάψει. Και με τὴν ὑποστήριξη τοῦ κοσμάκη εἶχα γίνει κι' ἐγὼ καὶ. Εἶχα μιὰ δουλειά ποῦ μ' ἄφινε τόσα κέρδη, ὅσα μοῦ φτάνανε νὰ θρέψω και τὴ μακρυνή μου συγγένισσα και τὸ μικρὸ της τὸ παιδάκι, ποῦ τῆς εἶχε ἀφίσει ὁ μακαρίτης. Κ' εἶχα γι' αὐτὸ μιὰ χαρά! Νόμιζα πῶς πιὸ εὐτυχισμένος στὸν τόπο μου δὲν ἦταν ἄλλος. Δημιουργοῦσα... δημιουργοῦσα καὶ πολὺ μεγάλο γιὰ μένα, και ἤθελα τὸ δημιούργημά μου νὰ γίνη τέλειο. Ἐδῶνα μιὰ ξένη φιλία, μὰ ἦταν γιὰ μένα τὸ ἴδιο σὰν νὰ δούλευα γιὰ τὴ δική μου. Γιατί, ἡ δική σου εἶναι καὶ ποῦ δημιουργεῖς, ἡ ξένη, πάντα γιὰ δικό σου τὸ παίρνεις, και ἴδια χαίρεσαι με τὸν πραγματικὸ του ἰδιοκτήτη. Τέτοια ἰδέα ἔχω. Τὸ δημιούργημά σου μπορεί νὰ μὴ καταλαβαίνη πῶς εἶναι δικό σου, κ' ἐσεῖς μπορεί νὰ μὴ συμφωνεῖτε μαζί μου, μὰ γιὰ μένα, κάθε τι ποῦ δημιουργῶ, εἶναι δικό μου. Ἐτσι κι' αὐτὸ τὸ παιδί, κ' ἡ γιορτὴ αὐτὴ ποῦ βλέπετε σήμερα, και ὄλα ὅσα ἔχουν σχέση μ' ἐκεῖνο, μ' αὐτούς, εἶναι δικό μου, ἔχοντας μέσα τους καὶ ἀπὸ τὸ εἶναι μου, ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς μου... Κανένας δὲν ξέρει τί γυρεύει. Νομίζοντας πῶς θαῦρης τὴν εὐτυχία σου, καταστρέφεται, και πηγαίνοντας στὸν γκρεμὸ καμμιάφορὰ βρῖσκει τὴ σωτηρία σου. Ζητήσατε νὰ μ' ἀκούστε, νομίζοντας πῶς ἔχω νὰ σᾶς πῶ εὐχάριστα πράγ-

ματα. Τώρα βλέπω πῶς εἶσατε πολὺ μετανοιωμένοι γι' αὐτὸ. Σᾶς λύπησα, μὰ δὲ φταίω ἐγὼ. Σᾶς εἶπα νὰ φύγετε, μὰ δὲ με πιστέψατε. Τώρα τελείωσε. Τίποτε ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σᾶς πῶ. Ἀφήστε με. Μὴ χάνετε τὴν ὥρα σας. Μὴ χάνετε τὸν ὕπνο σας. Μὴ λυπᾶστε και παθαίνετε γιὰ ξένες ἔγνοιες. Ἐγὼ σιτὴ θέσι σας ἀπὸ ὦρα θὰ εἶχα φύγει. Μὰ τώρα δὲν μπορῶ νὰ τὸ κάμω. Παντρεύεται ὁ γυιὸς μου και πρέπει νὰ χαρῶ. Ἐπειτα μιὰ νύχτα εἶν' αὐτὴ. Αὐριο... ποιὸς ξέρει αὐριο....

Ἀκόμα μπροστά μου σᾶς βλέπω! Μὰ δὲ βλέπετε ποῦ βρέχει; Τίποτε δὲ βλέπετε ἀπόψε; Τίποτε... τίποτε... τίποτε! Τί κακό ποῦ με βρήκε ἀπ' τὴν καλωσύνη σας! Τί ἦτανε νὰ δῆτε τὸ πάθιμά μου! Μὰ θὰ κρυθώτε, παιδιά μου, παίζοντας με τὴ βροχή! Δὲν εἶναι πάντα τόσο καλὴ, ὅσο τὴ νομίζετε. Φυλαχθεῖτε, γιατί οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ σᾶς, εἶσατε παιδιά, και σὰν βραχῆτε θὰ κρυθώτε. Μὴ κυττάτε ἐμένα! Ἐγὼ εἶμαι συνηθισμένος. Στὴν ἡλικία σας ὅμως κ' ἐγὼ φυλαγόμενα. Κάποτε, ποῦ εἶχα πεποίθησι στὰ γιάτα μου—θᾶμουνα τότε σφράντα χρόνων πάνω-κάτω—και στὴν κρίσι μου, κι' ἀδιαφόρησα ἕνα βρέξιμο σὰν αὐτὸ ποῦ θεληματικὰ παθαίνετε σεις ἀπόψε, πλήρωσα ἀκριβὰ τὴν ἀμυαλιά μου. Ἐμεινα τότε στὸ κρεβδάτι τρεῖς δλόκληρους μῆνες. Περιποίησι εἶχα ἀπὸ τὴ μακρυνή μου συγγένισσα, και λεφτὰ εἶχα ἔπ' τὴ δουλίτσα μου, ποῦ πῆγαινε κείνη τὴν ἐποχὴ θαυμασία. Ὅταν καλλιτέρεψα και σηκώθηκα ἀπὸ τὸ κρεβδάτι, εἶχα πάθει φοβερὴ ἐξάντλησι. Κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος, βλέποντας τὴ φάτσα μου στὸ καθρέφτη, φοδόμουνα. Ἡμουνα ὁμοῖος με φάντασμα, ἀπὸ κείνα ποῦ δὲν εἶχα ποτέ, μὰ ποῦ ὄλοι ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ τὰ ξέρουμε ἀπ' τὴς διηγήσεις τῶν πιὸ μεγάλων. Μᾶς τὸ λένε γιὰ φοβέρα, κ' ἐμεῖς ἔπειτα στοὺς μικρότερους γιὰ φοβέρα τὸ λέμε, και καμμιά φορὰ γινόμεστε πραγματικὰ τέτοια, φόβητρα τῶν ἄλλων. Μονάχα οἱ γιατροὶ εἶναι ἀφοβοὶ και δὲ λένε λόγια σὰν τὸν κόσμο, ἀλλὰ φροντίζουν πῶς νὰ μᾶς κάμουν καλά. Κ' οἱ γιατροὶ ἐμένα τότε μοῦ εἶπανε νὰ μὴ δουλέψω ἀμέσως, ἀλλὰ νὰ πάω σὲ μιὰν ἐξοχὴ γιὰ κάμποσο καιρὸ. Στὴν ἀρχὴ τοὺς ἄκουσα και δυνάμωσα λιγάκι, μὰ τὰ πολλὰ ἔξοδα μ' ἀναγκάσανε νὰ πουλήσω τὸ μαγαζάκι μου, και νὰ φάω ὄλα μου τὰ λεφτὰ. Εἶκοσι χρόνων κόπους τοὺς ἔχασα ὄλους γιὰ λίγους μῆνες, κερδίζοντας ἔτσι κάμποσων χρόνων ζήση ἀκόμη. Τί ἀστεῖο! Πάλι μούρχεται στὸ στόμα νὰ πῶ πῶς κανένας δὲν ξέρει τί γυρεύει. Ἄς εἶναι! Τώρα εἶχαμε μείνει τρεῖς στοὺς πέντε δρόμους: Ἐκείνη, τὸ παιδάκι της κ' ἐγὼ. Οὔτε στὴν ἐξοχὴ μποροῦσα νὰ μείνω ἄλλο, οὔτε στὸ σπῆτι μου χωρίς δουλειά. Ἐπρεπε νὰ δουλέψω γιὰ τὴ φιλία μου... Νά το! Πάλι τὸ καλό μου τὸ κορίτσι ποῦ με θυμήθηκε. Γλυκά... φροῦτα... και κρασάκι! Μπράβο, μικροῦλα μου! Λίγο κρασάκι τὸ τραβοῦσε πολὺ ἡ ψυχὴ μου ἀπόψε. Τώρα τὸ ξέρω πῶς ὁ γυιὸς μου σ' ἔστειλε νὰ μοῦ τὸ φέρης, μ' ἂν ἤθελες μποροῦσες νὰ μὴ τὸν ἀκούσης. Δὲν τόκαμες ὅμως, γιατί τὸ λυπᾶσαι τὸ καῦμένο τὸ γερντάκι... ἀλλὰ τί λέω! Ὅχι, δὲν τὸ εἶπα

καλά. Και γιατί νὰ με λυπηθῆς; Μήπως εἶμαι κανένας ἀξιολύπητος; Ὅχι, δὲ με λυπᾶσαι, μ' ἀγαπᾶς. Ναι, ναι! τὸ ξέρω καλά, και γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ θὰ δῆς τί θὰ κάμω γιὰ σένα. Αὐριο θὰ πῶ στὸ γυιὸ μου νὰ σοῦ κάμη ἕνα φέρεμα και καινούργια παπούτσια νὰ σοῦ πάρη, και καπέλλο καινούργιο νὰ σοῦ παραγγεῖλη. Και ὄλ' αὐτὰ νὰ ξέρης καλά, πῶς θὰ στὰ πάρη τὸ παιδάκι μου σὰν τοῦ τὸ πῶ ἐγὼ, γιατί μ' ἀκούει, και μ' ἀγαπάει, και χατήρι ποτέ δὲ χάλασε στὸν πατεράκι του. Κ' ἔτσι ἀπὸ αὐριο δὲ θὰ μοιάζης πιὰ γιὰ δούλα τοῦ γυιὸς μου, ἀλλὰ γιὰ κυρὰ θὰ φαντάζης στὰ μάτια τοῦ κόσμου. Κυρὰ τέτοια, ποῦ ἀπὸ καιρὸ πολὺ ἔπρεπε νὰ σοῦνα, γιατί εἶσαι τόσο καλὴ!..

Φάε δυστυχισμένε άνθρωπε! φάε και πιε και γλέντησε! Κανένας ἄλλος σιτὴ θέσι σου δὲ θὰ μποροῦσε νὰ πνίξῃ τὸν πόνο του. Ἐσὺ κι' αὐτὸ τὸ κάνεις, κι' ὅτι καλλίτερο μποροῦσε νὰ γίνη. Εἶσαι καὶ, και δὲν εἶσαι τίποτε! Ζεῖς κι' ἀπὸ καιρὸ μαῦρο σκοτάδι τὴν ὄψη σου ἔχει σκεπάσει! Εἶσαι ἄνθρωπος! Εἶσαι σκιά! Εἶσαι καὶ κι' ἀπὸ τὰ δύο! Ποιὸς ξέρει! Πάντα ὅμως καὶ μεγάλο πρέπει νᾶσαι. Μὰ ὡς ἂν κάνουμε λάθος, τί σημασία ἔχει! ἀπόψε μπορείς νὰ ζήσης με τὸ δνειρὸ σου, κι' αὐριο... ποιὸς ξέρει αὐριο!...

Λίγα πράγματα ἀκόμη θὰ σᾶς πῶ, κι' ἔπειτα θὰ σᾶς ἀφίσω και θὰ πάω ἐπάνω, γιατί με φώναξε τὸ παιδάκι μου και δὲ μπορῶ νὰ κάμω διαφορετικὰ. Τοῦχω μιὰν ἀγάπη αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ, ποῦ χατήρι ἔξ μπορῶ νὰ τοῦ χαλάσω ποτέ. Μὰ τοῦ ἀξίζει ὅμως, γιατί κι' ἐκεῖνο πολὺ μ' ἀγαπάει. Κι' ὄχι μονάχα τώρα, μὰ κι' ἀπὸ πάντα. Ἦτανε μικρὸ παιδάκι, ὅταν κάποτε μοῦ πρότεινε κάποιος φίλος μου, ποῦ εἶχε ἐργοστάσιο, ν' ἀναλόθω νὰ τοῦ προμηθεύω τὸ νερό. Ἡ μακρυνή μου συγγένισσα δέχτηκε, κι' εὑρίσκει πῶς ἦτανε πρώτης τάξεως δουλειά. Κι' ἐγὼ στὴν ἀπελπισία μου πῆγα. Μὰ τὸ παιδάκι, σὰν εἶδε τὴ δουλειά ἔκανα, πολὺ λυπήθηκε, κι' ἔπεφτε στὰ πόδια μου και με παρακαλοῦσε νὰ τὴν ἀφίσω και νὰ βρῶ καμμιάν ἄλλη πιὸ ξεκούραστη και πιὸ εὐγενικὰ—ὅπως ἔλεγε. Κι' ἐγὼ ὄλο τὸ βεβαίωνα πῶς θὰ τὸ κάμω, κι' ὄλο τὸ γελοῦσα, γιατί ἦτανε πολὺ δύσκολο νὰ βρῆ κανεὶς, κείνον τὸν καιρὸ, στὸν τόπο μου, δουλειά ποῦ νὰ κερδίξῃ τόσα, ὅσα κέρδιζα ἐγὼ. Κι' ὄχι μονάχ' αὐτὸ, μὰ ἔπρεπε νὰ περιμένω κι' ὄλας ὡς ποῦ νὰ βρεθῆ τέτοια δουλειά ποῦ ἤθελα. Και καιρὸ νὰ περιμένω δὲν εἶχα, γιατί αὐτὸ ποῦ σᾶς λέω ἔγινε τὴν ἐποχὴ ποῦ σηκώθηκα ἀπὸ κείνη τὴν ἀναθεματισμένη ἀρρώστεια, ἀδέκαρος νὰ μ' ἕνα σωρὸ ὑποχρεώσεις. Ποῦ τὰ καταλάβαινε ὅμως αὐτὸ τὸ παιδάκι μου στὴν ἡλικία ποῦ ἦτανε!—ἀκόμα δὲν εἶχε πατήσει τὰ ὀκτώ του χρόνια. Ἡ μάννα του ὅμως, ποῦ καταλάβαινε τὴ θέσι μας, ἦτανε πολὺ εὐχαριστήμενη ἀπὸ τὴ νέα μου δουλειά. Κι' ἐγὼ τὸ ἴδιο, ὄχι γιατί μ' ἄρεσε, ἀλλὰ γιατί ἔτσι μποροῦσα νὰ φχαριστήσω τὴν ψυχὴ μου, και νὰ μὴ δῶ τὴ συγγένισσα μου νὰ δουλεύη και νὰ περιφρονεῖται γιὰ ν' ἀναθρέψῃ τὸ παιδάκι της, τὸ ἀγαπημένο μου τὸ παιδάκι, ποῦ βλέποντας πῶς ὄλο τοῦδινὰ τὸ

λόγο μου πώς θα βρω άλλη δουλειά, και πώς έλο τὸ γελοῦσα, βαρέθηκε πιά κάποτε κι' ἀποφάσισε νὰ δουλεύη κι' ἐκεῖνο μαζύ μου. Ἐγὼ δὲν ἤθελα, μὰ γιὰ νὰ μὴ τοῦ χαλάσω τὸ χατήρι καὶ τὸ λυπήσω, τὸ ἀφίνα νᾶρχεται, φροντίζοντας πάντα νὰ μὴ τ' ἀφίσω νὰ κουραστή, καὶ νὰ μὴ λείψη κι' ἀπὸ τὸ σχολεῖο του. Καὶ τὰ καταφέρναμε μιά χαρὰ οἱ δύο μας! Ἐκεῖνο φαριστιότανε νὰ δουλεύη μὲ τὸν πατεράκι του, κι' ἐγὼ πάλι καταλάβαινα κάποια ξεκούραση ἀπ' τὴ βοήθεια του. Γι' αὐτό, ἔταν, σὲ δύο—τρία χρόνια, μὰ εἶπε ἡ μάνα του, πὼς τὸ μασχαναθρεμμένο της παιδάκι, ἦτανε ντροπὴ νὰ δουλεύη σὲ μιά πρόστυχη δουλειὰ σὰν αὐτὴ ποῦκανα, μὲ κάκοφάνηκε. Στὴν ἀρχὴ δὲ μπορούσα νὰ καταλάβω πὼς σκεφτότανε. Τὶ διάβολο!—ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου—τώρα κατάλαβε αὐτὴ τί δουλειὰ κάνω; Γιατί δὲν ἔλεγε τὰ ἴδια ἔταν μὲ παρακαλοῦσε τὸ παιδάκι μου νὰ βρῶ καμμιάν ἄλλη δουλειὰ πὶὸ καλὴ, ἀλλ' ἦταν ἐνθουσιασμένη κι' ἔλεγε πὼς εἶμαστε τυχεροὶ ποῦ τὴ βρήκαμε; Περίεργο! Μὰ πάλι τί μὲ νοιάζει ἐμένα πὼς σκέφτεται ἢ συγγένισσα μου! Μπορῶ νὰ τῆς κάμω τὸ χατήρι; Μπορῶ, κι' αὐτὸ μὲ φτάνει. Εἶμαι τόσο καλὰ! Θέλεις ἢ τύχη τους πές, θέλεις ἢ δική μου, καταλάβαινα τόσο καλὰ τὸν ἑαυτὸ μου κείνη τὴν ἐποχὴ, ποῦ καὶ καλλίτερα ποτὲ δὲ θυμόμουνα. Τὰ ρούχα μου βρεχότανε κι' ἐστὲγνωναν πάνω μου δέκα φορές τὴν ἡμέρα, μὰ τὸ σῶμα μου εἶχε συνήθει. Ὅταν βραχῆς μιά φορά μπορεῖ νὰ πάθῃς τὸ πὶὸ μεγάλο κακό, μὰ σὰν βρέχεσαι κάθε μέρα, καὶ πολλές φορές τὴν ἡμέρα μάλιστα, κανένα κακό δὲ σὲ βρίσκει. Γιατί νὰ γίνετ' ἔτσι δὲν ξέρω, μὰ ξέρω καλὰ πὼς ἔτσι εἶναι.

Τὸ παιδάκι μου πολὺ στενοχωρήθηκε ἔταν τοῦ εἶπε ἡ μάνα του νὰ μὴ ξανάρθῃ μαζὶ μου, μὰ διαφορετικὰ δὲ μπορούσε νὰ κάμῃ. Λυπότανε ποῦ μ' ἔβλεπε νὰ κουράζωμαι γι' αὐτὸ καὶ γιὰ τὴ μάνα του τόσο, καὶ τακτικὰ μὲ τῶλεγε, καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα πότε νὰ τελειώσῃ τὸ σχολεῖο του, γιὰ νὰ δουλέψῃ κι' ἐκεῖνο γιὰ μένα. Μέρα δὲν περνοῦσε ποῦ νὰ μὴ μὲ τὸ πῆ. Σὰν πῆγαινα τὸ βράδυ στὸ σπίτι, ἔτρεχε στὴν ἀγκαλιά μου καὶ ροῦκανε τόσα χάρδια! καὶ μὲ γέμιζε μὲ τόσα φιλιὰ! ποῦ γλήγορα λησμονοῦσα τὴν κούραση μου. Κι' ἡ μάνα του τὸ ἴδιο μὲ εἶχε κατασκλαδωμένον μὲ τίς περιποιήσεις της. Πολλὲς φορές ρώτοῦσα τὸν ἑαυτὸ μου: Μὰ μὲ ἀξίζουν ὅσα κάνουν κι' οἱ δύο τε; γιὰ μένα; ... Τὶ εὐτυχισμένος ποῦ ἤμουνα τότε! Δέκα πέντε δλόκληρα χρόνια πέρασαν ἔτσι, μὰ σὰς βεβαιῶ, πὼς καμμιά κούραση δὲν κατάλαβα. Μ' ἔφτανε ποῦ ἔβλεπα πὼς οἱ κόποι μου δὲν πῆγαιναν χαμένοι. Εἶχα τὴ δύναμη νὰ δουλέψω πολὺ ἀκόμη γιὰ τὴ φαμίλια μου. Καὶ σήμερα ἀκόμα μὲ χαρὰ μου θὰ δούλευα στὴν ἴδια βαρειά δουλειά, μ' ἔλα μου τὰ ἑβδομήντα χρόνια ποῦ ἔχω στὴ βράχη, ἂν ἡ μακρυνή μου συγγένισσα καὶ τὸ παιδάκι μου δὲ μὲ δυσκόλευαν νὰ τὸ κάμω. Πέντ' ἔξη χρόνια τώρα δὲν κάνω τίποτα. Καὶ μὲ τὸ δίκιο τους δὲ μ' ἀφίνουν νὰ δουλέψω, γιατί ὁ γυιός μου σήμερα εἶναι μεγάλος στὴν κοινωνία καὶ δὲν κάνει ὁ κό-

σμος νὰ βλέπῃ τὸν πατέρα του νὰ κουβαλῇ νερό. Ἐπειτα—σοῦ λένε—μήπως σοῦ λείπει τίποτα! Μιά μπουκιὰ ψωμί ποῦ σοῦ χρειάζεται, κάποιος θὰ βρεθῇ νὰ σοῦ τὴ δώσῃ, καὶ μιά ὀργυιὰ τόπο γιὰ νὰ κοιμηθῆς, κανένας Δήμαρχος δὲ θὰ στὴν ἀρνηθῇ. Μοῦχει μιάν ἀγάπη τὸ καλὸ μου τὸ παιδάκι! Ἄν μ' ἔβλεπε νὰ πέθαινα, κι' ἐγὼ δὲν ξέρω πόσο θὰ τοῦ κόστιζε. Μὰ μιά ποῦ ζῶ, τί περισσότερο μοῦ χρειάζεται; Μήπως τόσα χρόνια ποῦ δούλευα ὄνειρεύτηκα τίποτε περισσότερο; Ἐπειτα ὅπως σκέφτεται τὸ παιδάκι μου, δὲ μπορεῖ παρὰ ἔτσι πρέπει νάναί, γιατί ἔχει μάθει πολλὰ γράμματα. Πάρα πολλὰ. Τόσα, ποῦ πολὺ λίγοι τὰ ξέρουν. Εἶναι σοφός, κι' εἶμαστε μπροστά του ἐμεῖς τόσο μικροὶ!... τόσο μικροὶ!... Τώρα μὴν ἐπιμένετε νὰ μιλήσω ἄλλο. Δὲ θὰ τὸ κάμω, γιατί δὲν ἔχω τὴ δύναμη νὰ τὸ κάμω. Πρέπει νὰ πάω ἐπάνω ποῦ μὲ περιμένει τὸ παιδί μου. Φαίνεται κάποια θέσι θὰ βρήκαν καὶ γιὰ μένα. Ἀπόψε θὰ χαρῶ. Ὁ γυιός μου παντρεύεται. Ἄς τρέχει ὅσο θέλει! Τίποτα πιά δὲ φοβάμαι, γιατί δὲ θὰ κοιμηθῶ στὸ δρόμο. Ἐπειτα μιά νύχτα εἰν' αὐτὴ. Ἐκ πέραση ὅπως πέρασαν τόσα χρόνια, κι' αὔριο... ποῖός ξέρει αὔριο!

Φάε δυστυχισμένε ἄνθρωπε! φάε καὶ πιὲ καὶ γλέντησε! Δὲ σὲ λησμόνησαν ἔλοι. Κάποιος σὲ θυμήθηκε, κι' ἂν μπορούσε.... Μὰ ἔτσι γίνεται πάντα. Ἐκεῖνοι ποῦ μπορούνε δὲ θέλουνε, κι' αὐτοὶ ποῦ θέλουν δὲ μπορούνε....

ΣΠΥΡΟΣ Π. ΔΕΣΣΑΛΕΡΜΟΣ

Κ. Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

Δηλώσατε παρακαλοῦμεν, ἂν θέλετε ν' ἀνανεώσετε τὴν συνδρομὴν σας διὰ τὸ 1925.

(Ἐκ τοῦ «Παντογνώστου»).

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΟΙ ΠΡΟΓΚΗΠΕΣ.—Μυθιστόρημα τοῦ Ἐραίου Καστανάκη, βραβευθὲν εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦ 1924, τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Μ. Ζηκάκη, ἐξεδόθη εἰς πολὺ καλὴν ἔκδοσιν καὶ πωλεῖται εἰς ἅπαντα τὰ βιβλιοπωλεῖα ἀντὶ δρχ. 20 ἄδεται καὶ δρχ. 27 δεμένον. Ὡς εἶναι γνωστόν, ὁ ἀνωτέρω Ἐκδοτικὸς Οἶκος ἴδρυσεν ἀπὸ τοῦ 1924 ἐτήσιον διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφήν μυθιστορημάτων. Τὴν 28 Νοεμβρίου, εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός», ἀνεγνώσθη ἡ κρίσις τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κ. κ. Π. Νιρβάνου, Ἡλία Βουτιερίδου καὶ Ρήγα Γκόλφου. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐβράβευσε τὸν κ. Καστανάκη διὰ τοῦς «Προγκηπας», ἐπήνεσε δὲ τὸ ἔργον τοῦ κ. Κ. Φαλάιτις «Ὁ Χαρίλαος Φαρέλης», ὁπερ ἴλιαν προσεχῶς θὰ ἐκδώσῃ ὁ ἀνωτέρω Ἐκδοτικὸς Οἶκος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Μ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ.—Μονογραφία ὑπὸ Σπυρ. Γ. Κοντοῦ, καθηγητοῦ. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ κ. Κοντὸς περιγράφει μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας τὴν ζωὴν, τὸν χαρακτήρα καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου Ἑλληνοσολογίου. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Κοντοῦ, λίαν ἐπισημειωμένη, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα διὰ παρομοίας φύσεως μελέτας.

ΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΘΥΜΑ ὑπὸ Στεγνέβιτις (μετάφρασις Γιάννη Κοτσίκου) ἐξεδόθη εἰς τὴν σειρὰν τῶν «Μικρῶν Ἀριστοῦργων»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'

Στὸ νησί.

Ὁ Μηνᾶς μὲ τὸν Ἰερώνυμο ἀνεχώρησαν τώρα γιὰ τὸ νησί· ἀπεχαιρέτησαν τὴν Πελαγία στὸ σχολεῖον της ἐπῆγαν δὲ καὶ στὸ σπίτι τοῦ Αὐγουστῆ καὶ τὸν ἀπεχαιρέτησαν. Αὐτὸ τὸ ἐπρότεινε ὁ ἴδιος ὁ Μηνᾶς.

Ἐμεινε δὲ κατευχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα, τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ σπιτιοῦ. Προσῆλθε δὲ καὶ εἰς τὴν Τράπεζαν καὶ τοῦ ἠῤῥησε τὴν ἐπιχορήγησιν κατὰ ἑκατὸν ἀκόμη δραχμὰς τὸν μῆνα.

Στὸ νησί ὁ Μηνᾶς ὠδήγησε τὸν Ἰερώνυμο, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ πρῶην γραμματικοῦ του, τοῦ Θανάση καὶ τῆς Σμαρῶς, νὰ τακτοποιήσῃ τῆς οἰκογενειακῆς τῶν δουλειῆς.

Στὸν θεῖο καὶ στὴν θεῖα τῆς Πελαγίας εἶπε νὰ τακτοποιήσουν τὸ σπιτικό των γιατί ἅμα γυρῆσιν ἀπὸ τὴν Ὀδυσσοῦ θὰ ἀποκατασταθοῦν στὰς Ἀθήνας ἐρχόμενοι ὁπόταν θέλουν νὰ βλέπουν τοὺς δικούς των καὶ στὸν τόπο των. Τὸ ἐδέχθησαν φυσικὰ εὐχαριστῶς. Ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία ποῦ εἶχεν ἀναθεσθῆ εἰς τὰ συγχωρηθέντα ἀπὸ τὸν Μηνᾶν ἠλίθιον ἀνεμῶν του, τοῦ νὰ ἐπιμελεῖται τοὺς τάφους τοῦ ἀδελφοῦ του Λεωνίδα καὶ τῆς μητέρας τῆς Πελαγίας, ἔμεινε εὐχαριστημένος καὶ πλὴν τῶν μισθῶν του ποῦ τοῦ προεπλήρωσε γιὰ ἓνα χρόνον, τὸν ἐφιλοδώρησε κι' ὅλας.

Τὸν Θανάση θὰ τὸν πάρῃ μαζί του στὸ ταξεῖδι γιὰ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ σὲ μεγάλες καὶ καλὲς δουλειὰς ποῦ θὰ κἀνῃ κατόπιν μὲ τὴν χρηματικὴν του βοήθειαν.

Μετὰ τὴν Ὀδυσσοῦ θὰ ἐπανέλθῃ στὰς Ἀθήνας νὰ τακτοποιήσῃ τὸ ὄραϊο σπίτι τῆς Πελαγίας καὶ νὰ

μάτων» τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Χ. Γανιάρη καὶ πωλεῖται ἀντὶ δρχ. 6.

ΜΕΤΑ ΤΟ ΧΟΡΟ ὑπὸ Α. Τολστόη (μετάφρασις Κοραλλίας Μακρῆ) ἐξεδόθη ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω Ἐκδοτικοῦ Οἴκου καὶ πωλεῖται ἀντὶ δρχ. 6.

Ὁ ΨΑΡΑΣ ΚΑΙ Ἡ ΨΥΧΗ ΤΟΥ ὑπὸ Ὁσκάρ Οὐάιλντ (μετάφρασις Κ. Τρικογλίδου) ἐξεδόθη ὡσαύτως καὶ πωλεῖται ἀντὶ δρχ. 6.

ΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ ὑπὸ Ὀνορέ ντε Μπαλζάκ (μετάφρασις Λήδας Γ. ...) ἐξεδόθη ὁμοίως καὶ πωλεῖται ἀντὶ δρχ. 6.

ΚΛΕΙΣΜΕΝΗ ΖΩΗ συλλογὴ ἐκλεκτῶν διηγημάτων ὑπὸ τοῦ κ. Α. Παπαδήμα, λίαν προσεχῶς ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Μ. Ζηκάκη.

ΤΟ ΑΠΟΠΑΙΔΟ.—Μετὰ τινὰς ἡμέρας κυκλοφορεῖ τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον προαναγγελθὲν μυθιστόρημα τοῦ κ. Κ. Α. Φωτάκη, ἐκδόσεως «Παντογνώστου». Δόγῳ προβλεπομένης ἀμέσως ἐξαντλήσεως τοῦ «Αποπαίδου», παρακαλοῦνται οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις βιβλιοπῶλαι καὶ ἀνατοκορταί μας νὰ δηλώσουν ἀμέσως περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀντιτύπων, ὧν ἔχουσιν ἀνάγκην, ἄλλως οὐδεμίαν εὐθύνην ἀναλαμβάνομεν.

φροντίσῃ γιὰ τὸν γάμο της μὲ ἐξέχουσαν προσωπικότητα. Ἐχεῖ δύο τρεῖς ἀπὸ τώρα στὸ μᾶτι.

Καὶ τέλος θὰ ἐπιστρέψῃ στὸ νησί νὰ μείνῃ μὲ τὴν ἀδελφὴν τὴν Σμαρῶ ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς της.

Ἐτσι θὰ βρίσκειται καὶ κοντὰ στὸν τάφο τῆς μητέρας τῆς Πελαγίας.

Ὅσο γιὰ τὸ δάσκαλο θὰ μείνῃ κι' αὐτὸς στὰς Ἀθήνας τὸν χειμῶνα χάριν τῶν μελετῶν του, τὸ καλοκαίρι ἔκτεινόμενον ἀπὸ τὸν Μάρτη ἕως τὸν Ὀκτώβρην δλόκληρον—θὰ πηγαίνῃ στὸ νησί νὰ μείνῃ μὲ τὸ φίλο του τὸν Μηνᾶ.

**

Εἶναι πάλιν Σάββατο καὶ ὁ Μηνᾶς μὲ τὸν Ἰερώνυμο θὰ φάνε στοῦ Θανάση γιὰ νὰ ἐνθυμηθοῦν τὰ παλιὰ των: τὴν πρώτη γνωριμία των ἰδίως.

Ἐκάθησαν σ' ἓνα τραπέζακι τῆς παραλίας περιμένοντας νὰ ἐτοιμασθῇ τὸ φαγητόν.

Ἐξαφνα βλέπει ὁ Μηνᾶς μερικὸς νησιῶτες νὰ τρέχουν κατὰ τὸ μέρος του καὶ νὰ φωνάζουν πρὸς αὐτόν: «ἦρθε! ἦρθε!».

Πεπάχηκε ἔξαφνα τότε ἀπ' τὴ θέση του. Ἐνόμισε ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν Στάθη τοῦ ὁποίου εἶναι πολὺς καιρὸς τώρα ποῦ εἶχεν ἀναγγελθῇ ὁ θάνατος.

«ἦρθε! ἔφτασε!» ἔξακολουθοῦσαν νὰ τοῦ φωνάζουν.

—Ὡ! κάνει ὁ Μηνᾶς καὶ πιάνει τὴν καρδιά του: Μιλᾶτε, πέστε γρήγορα ποῖός ἦρθε;!

—Ὁ Δημητρός, ὁ καπτάν—Δημήτρης!

Εἶναι ὁ ἀρραβωνιαστικὸς τῆς ἀδελφῆς σου τῆς Σμαρῶς ἓνα λαμπρὸ καὶ τίμιο παλληκάρι. Εἶχε φύγῃ πρὸ 20 ἐτῶν διὰ τὴν Αὐστραλία καὶ δὲν εἶχεν ἀκουσθῇ ἀπὸ τότε τίποτες γι' αὐτόν. Ὅλοι τὸν εἶχον γιὰ χαμένο. Κ' ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μηνᾶ ἡ Σμαρῶ, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη καὶ νὰ ἀρραβωνιαστῇ μὲ ἄλλον.

«Αὐτὸς ἦτον τῆς Μοίρας μου. Ἄλλον δὲν παίρνω, εἶπε. Θὰ μείνω ἀνύπαντρη».

Εἶχε τὸν χαρακτήρα τὸν ἀλύγιστον καὶ πιστόν τοῦ ἀδελφοῦ της τοῦ Μηνᾶ.

Κάνει δύο τρία βήματα ὁ Μηνᾶς θέλοντας νὰ σπεύσῃ γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχθῇ καὶ νὰ ἀναγγεῖλῃ καὶ στὴν ἀδελφὴν τὴν ἀπροσδόκητη χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ του, ἀλλὰ νοιώθει τὰ γόνατά του νὰ λυγίζουν.

—Δὲν εἶμαι καλὰ λέγει στὸν Ἰερώνυμο καὶ στὸν Θανάση τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐκάλεσε νὰ πλησιάσῃ.

—Δὲν εἶμαι δλόλου καλὰ... Νοιώθω, φίλε μου, πὼς θὰ πάθω μεγάλο κακό. Ἴσως καὶ νὰ πεθάνω.

—Ὁ Μηνᾶς πέφτει τώρα στὴν ἀγκαλιά τοῦ Ἰερώνυμου. Ἰερώνυμε... φίλε μου... πεθαίνω... τόσο ἦτον... Ὅλοι τρέχουν τώρα νὰ φωνάζουν τὴ Σμαρῶ ποῦ μόλις εἶχεν ὑποδεχθῇ τὸν Μῆτσο.

—Ὁ τάφος μου εἶναι κοντὰ στὴν μητέρα τῆς Πελαγίας. Τὸν ἔχω διαλέξῃ πρὸ πολλοῦ... Πρόσεξε! ἐκεῖ... ἐκεῖ νὰ μείνω... ἐκεῖ νὰ κοιμηθῶ... Τὴ Πελαγία μου... ἄς τὴν πάρῃ... ὁ Αὐγουστῆς.

Καὶ πεθαίνει.

**

Ὁ θεῖος τῆς Πελαγίας τώρα πάλι, αὐτὸς ποῦ τὴν εἶχε

πάρη ακριβώς πρό δύο χρόνων απ' τὸ σχολεῖο τῶν Ἀθη-
νῶν γὰ νὰ τὴν φέρῃ στὸ νησί ἀγγέλλοντάς τῃς τὸν πνιγ-
μὸ τοῦ πατέρα τῆς· αὐτὸς πάλι θὰ πάῃ καὶ τώρα νὰ τῆς
ἀναγγείλῃ τὴ νέα συμφορὰ καὶ νὰ τῆ φέρῃ στὸ νησί.

Μὲ τὸ ἴδιο βλιπὸν ταξείδευε καὶ ὁ Αὐγουστῆς.
Στὰς Ἀθήνας τὸ Δικαστήριον ἀνοίξε καὶ διάβασε τὴ
διαθήκη τοῦ Μηναῦ.

Ἡ περιουσία του εἶναι πολὺ μεγάλη ὄλο μετρητὰ
κατατεθειμένα στὴν «Ἐθνικὴ Τράπεζα» καὶ σὲ ξένας τρα-
πέζας. Γενικὸς κληρονόμος του εἶναι ἡ Πελαγία.

Μεγάλο ποσὸν ἀφίνει στὴ Σμαρῶ ἄρκατὰ μεγάλο
στὸν Αὐγουστῆ Ἰσόβιον μισθὸν στὸν ἡλίθιο ἀνεψιὸν του.
Ἔνα ποσὸν γὰ τὴν ἐπιμέλεια τῶν τριῶν τάφων. Κλη-
ροδοτήματα γὰ τὴν ἴδυσιν Σχολεῖου στὸ νησί του καὶ
γηροκομεῖον γὰ τοὺς παθόντας πτωχοὺς ναυτικούς. Με-
γάλην μηνιαίαν ἐπιχορήγησιν, ἀφ' ὅρου ζωῆς στὸν Ἰε-
ρώνημον, 100 χιλιάδες δραχμὰς στὸ Θανάση, καὶ στὴν κο-
ρυφή τῆς ἀνηφορίας, πού ἐγένεν ἀπόπειρα τῆς ἀρπαγῆς
τῆς Πελαγίας καὶ ἐσώθη χάρις στὴν εἰδοποίησιν τοῦ Αὐ-
γουστῆ καὶ τῆ συνδρομῇ τοῦ Θανάση, ἀφίνει νὰ κτισθῇ
μιὰ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Σώστη—τὸν λόγον τῆς ἰδρύσεως
τὸν ἀπέκρυψε γὰ νὰ μὴ γίνῃ γνωστὸ τὸ ἐπιεσόδιο· πρό
πάντων ἡ συμπλοκὴ μὲ ἐγγειρίδια τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ
ἀνεψιοῦ. Τέλος ἀφίνει διάφορα μικρότερα κληροδοτήματα
στὸν γραμματικὸ του, στὴν ὑπηρετρία τῶν σπιτιῶν τῆς
Σμαρῶς, τοῦ Αὐγουστῆ καὶ τῆς Πελαγίας καὶ γενικῶς σὲ
κάθε ἕναν πού τὸν γνώρισε καὶ τοῦ ἄφησε καλὰς ἐντυ-
πώσεις.

Ἢταν ἔφθασαν στὸ νησί ἡ Πελαγία καὶ ὁ Αὐγου-
στῆς, ὁ δάσκαλος μὲ λυγμοὺς καὶ μὲ πραγματικὸν πόνο
διηγήθη τὰ τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ Μηναῦ καὶ τὴν
προφορικὴν του θέλησιν.

Ἡ μόνη ἐπιζῶσα συγγενὴς του στὸ νησί, ἡ δίδυμος
ἀδελφὴ του Σμαρῶ, ἐπιβεβαίωσε τὸ πρᾶγμα.

Καὶ τώρα τὸ ζεῦγος τοῦ μέλλοντος καὶ οἱ δύο γονατι-
στοὶ προσευχήθησαν ἐμπρὸς σὲ τρεῖς τάφους : τοῦ Μηναῦ,
τῆς μητέρας τῆς Πελαγίας καὶ τοῦ πατέρα τοῦ Αὐγουστῆ.

Ἦστερα κατέβηκαν στὴν ἐρημικὴ παραλία πού ἦτον
κοντὰ στὸ σπίτι τῆς Πελαγίας γονάτισαν, ἔσκυψαν καὶ
φίλησαν, καὶ ἡ Πελαγία καὶ ὁ Αὐγουστῆς, τὸ πρῶτο κύ-
μα πού τοὺς ἐπλησίασε.

Γιὰ τὸν πατέρα τῆς Πελαγίας ἡ θάλασσα ἦτον ὁ τά-
φος του.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΛΟΓΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑ

Καθὼς σήμερα κατήντησαν οἱ κριτικὲς γνώμες, πού
διαβάζουμε στὶς ἐφημερίδες καὶ στὰ περιοδικά, γὰ νέες
φιλολογικὲς ἐκδόσεις, πιστεύουμε, δι μόνου ἡ προσοπι-
κὴ φιλία καὶ τὸ συμφέρον διέπει αὐτὲς καὶ ὄχι ἡ εὐκρί-
νεια. Νέοι ἄσημοι ἀναγνωρίζονται ταλέντα. Ἔργα ὀψω-
δήποτε ἀξιόλογα ἀγνωοῦνται τελείως. Ἔτσι, κριτικοί

καὶ συγγραφεῖς, περιορισμένοι σ' ἕναν οἰκογενειακὸ φι-
λολογικὸ κύκλο, ἀλληλοθανυμάζονται κα' ἀναγορεύονται
συναμειψάξουσ μεγάλοι, ἢ βρίζονται, ἀνάλογα καθένας
τους μὲ τὶς προσωπικὲς, πού ἔχει, ἀφορμές. Ἐννοεῖται
ὁμως, δι τὸ σοβαρὸν κοινόν, τοὺς ἔχει ἀνυψηθῆ, μέχρι
τοῦ σημείου μάλιστα, νὰ προσέχει ἐκεῖνα τὰ ἔργα πού
βρίζονται, καὶ μόνου μιὰν ἀηδίανὰ ἀισθάνεται γι' αὐτὸν τὸν
ἐπεσεμὸ. Γιατὶ ἔχουμε τὴ γνώμη, δι κάθε ἔργο, διαν
εἶναι σοβαρὸ κ' ἱκανὸ νὰ ζήσει, κάθε θόρυβος ἐναντίον
τῆς ἀξίας του ἀπὸ διαφόρους κριτικογράφους, εἶνε κατα-
δικασμένος νὰ παρέλθῃ καὶ νὰ μείνῃ ἡ ἀγάπη κ' ἡ ἐκ-
τίμησις πρὸς αὐτὸ τοῦ κοινού. Διότι τὸ μεγαλύτερον κρι-
τήριον εἶναι τὸ κοινόν. Οἱ νεαροὶ λόγιοι ἄς θορυβοῦν ἐκ-
δηλώνοντας ἐπαίνους καὶ βροσιές, ἢ καὶ μένοντας ἱκανο-
ποιημένοι γὰ κριτικὲς γνώμες ἀκόμα καὶ σοβαρῶν ἡλι-
κιωμένων λογίων μας γὰ τὰ ἔργα τους. Διότι, δυστυχῶς,
κα' αὐτῶν οἱ γνώμες, πολλὰς φορὰς, δὲν ἐμπνέουν ἐμπι-
στοσύνη, ἀφοῦ μέχρι τοῦδε τὸ κοινόν ἐσυνήθισε ν' ἀνα-
γινώσκει μεγάλες προβλέψεις γὰ τὸν ἄλφα καὶ τὸν βῆτα
νέου φιλόλογο, χωρὶς ὁμως νὰ σηρίζωνται ἐπὶ τῶν πραγ-
μάτων.

Οἱ νέοι, ἐκεῖνο πού πρέπει ν' ἄχουνε ὑπ' ὄψει τους,
εἶναι τοῦτο· δι ὁ τεχνικὸς θόρυβος εἶναι προσωρινὸς καὶ
δὲν πρέπει ν' ἀναπαύωνται σ' αὐτόν, παρὰ μόνου στὰ ἔργα
τους καὶ στὶς δυνάμεις τους κα' δι ἡ ἀξία τοῦ συγγρα-
φέως δὲν παρέρχεται ἀπαρατήρητη ἀπ' τὸ κοινόν, πού
εἶναι ὁ μόνος κριτής.

Δυστυχῶς ὁμως, δι σοβαρὰ ἔργα σήμερα δὲν βλέπει
τὸ κοινόν. Καὶ τείνουμε νὰ παραδεχτοῦμε, πὼς βρισκό-
μαστε σὲ μιὰ μεταπολεμικὴ φιλολογικὴ κατάπτωση. Ἐδ-
χόμαστε ὁ νέος χρόνος πού ἐρχεται νὰ μᾶς διαφεύσῃ.

Κ. Α. ΦΩΤΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Τηλεγραφοῦν ἐκ Μαδρίτης, δι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰσπανοῦ μη-
χανικοῦ Τσιέρβα ἐφευρεθὲν νέον ἐλικόπτερον διέτρεξε 12 χιλι-
όμετρα εἰς 8 λεπτά εἰς ὕψος 100 μέτρων.

ΤΕΧΝΑΙ

Ἐκ Ρώμης ἀνηγγέλη ὁ θάνατος τοῦ μουσουργοῦ Πουτσίνι,
συνθέτου τῆς «Τόσκα» κλπ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ὁ κ. Τιερὴ Σάντρο, συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου περὶ Καθα-
τηρίου, καὶ ὁ κ. Σεβιλέτ, μεταφραστὴς τοῦ Ἀθηναίου, ἔλαβον
τὸ βραβεῖον Γκωνκούρ. Τὰ ἄλλα βραβεῖα ἔλαβον ὁ Κάρολος
ντὲ Ρὲν καὶ τινε; ἄλλοι.

—Τῆ 15ῃ Δεκεμβρίου θὰ παρασταθῇ πανηγυρικῶς εἰς τὰ
«Ὀλύμπια» ἢ «Γαλάτεια» τοῦ ἀειμνήστου Σπ. Βασιλειάδη,
ἐπὶ τῆ πεντηκοναετηρίδι του.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἀπονέμει 2.250.000 φράγκα εἰς 90
γαλλικὰς οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι ἀριθμοῦν πλεῖονα τῶν 9 ζών-
των τέκνων.

—Λέγεται, δι ὁ Καγιὼ θ' ἀμνηστευθῇ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς
Βουλῆς.

ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ἐν Βοστώνῃ ἡ τελευταία μόδα ἐπέβαλεν εἰς τὰς γυναῖκας
τὴν χρῆσιν τῆς πίπας διὰ τὸ κάπνισμα.

ΕΝΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ

ΕΚΤΥΠΟΥΤΑΙ

Κ. Α. ΦΩΤΑΚΗ

ΤΟ ΑΠΟΠΑΙΔΟ

ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΟ ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ

ΕΚΔΟΣΙΣ "ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΟΥ"

ΤΟ ΑΠΟΠΑΙΔΟ εἶνε τὸ ἔρ-
γ. πού θ' ἀφίση ἐποχὴ στὰ
χρονικά μας.

ΤΟ ΑΠΟΠΑΙΔΟ ὄλοι ὅσοι
τὸ διαβάσουν, θὰ δοκιμά-
σουν αἴσθημα βαθείας συγ-
κινήσεως.

ΤΟ ΑΠΟΠΑΙΔΟ θὰ προκα-
λέσῃ τὰ δάκρυα καὶ στοὺς
πιδ ψύχραιμους ἀναγνώ-
στας.

ΤΟ ΑΠΟΠΑΙΔΟ ξεφεύγε
ἀπ' τὰ σύνορα τῆς στενῆς
ἠθογραφικῆς πεζογραφίας,
γιὰ νὰ συναγωνισθῇ τὰ ἔρ-
γα τοῦ παγκοσμίου ἐνδια-
φέροντος.

ΤΟ ΑΠΟΠΑΙΔΟ ἐκτυλίσσε-
ται σὲ σκηνὲς ρεαλιστικῆς,
παρμένες μὲς ἀπ' τὸ βόρ-
βορο τῆς Ἀθηναϊκῆς κοι-
νωνίας, γιομάτες σκληρό-
τητα καὶ φρίκη, πού ἡ δυ-
νατὴ πέννα τοῦ συγγραφέ-
ως ἐπιτυχημένα ζωγραφί-
ει, παρουσιάζοντας μιὰ
κοινωνία φαύλη καὶ κολα-
σμένη, ἱκανὴ γὰ νὰ δημι-
ουργήσῃ ἕνα μεγάλο θῦμα.

πού εἶνε ὁ ἦρωας τοῦ μυθι-
στορήματος.

ΤΟ ΑΠΟΠΑΙΔΟ ὅσοι δια-
βάσουν, θὰ αἰσθανθοῦν
μὲς τὴ ψυχὴ τους ἕνα συν-
αρπαστικὸ ἐπαναστατικὸ ἄ-
νεμο ὑπὲρ τοῦ θύματος κ'
ἐναντία τῶν δασκάλων, γο-
νέων, τῶν ὀργάνων τῆς ἐ-
ξουσίας, πού συνήργησαν,
γιὰ νὰ καταστήσουν τὸ
πλάσμ' αὐτὸ δυστυχισμένο
κα' ἀξιοδάκρυτο στὸν κό-
σμο τοῦτο.

Ἔνα τέτοιο μεγαλόπνευ-
στο ἔργο ἀνέλαβε ὁ ἐκδοτικὸς
οἶκος «Παντογνώστης» νὰ
ἐκδόσῃ, μὲ τὴν στερεάν ἐπι-
δα, δι θὰ ἐξυπηρετήσῃ, ὄχι
μόνον τὸ πολὺ κοινόν, ἀλλὰ
καὶ γενικὰ μιὰν ἀνώτερη, αὐ-
στηρὴ ἀπαίτησις, περὶ ἀναδεί-
ξεως ἑνὸς φιλολογικοῦ ἔργου
ἱκανοῦ ν' ἀντιπροσωπεύσῃ καὶ
τιμῆσῃ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Τὸ Απόπαιδο ὑπεδύθη ὁ ἠθοποιὸς τοῦ θιάσου
Κοιοπούλη κ.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΙΑΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ ΤΟ "ΑΠΟΠΑΙΔΟ,"

ΤΟ ΑΓΝΟΤΕΡΟΝ ΓΑΛΛΑ

ΤΟ ΩΡΑΙΟΤΕΡΟΝ ΓΑΛΛΑ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ίδρυθείσα τῷ 1893

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ

Δρ. 72,000,000

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ

Δρ. 23,000,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ—Τηλ. Διευθ.: ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἀργίσιον, Αἴγιον, Ἀλεξανδρούπολις. (Δεδεαγίσι)
Ἀμφισσα, Ἄργος, Ἀργουστόλιον, Βόλος, Γύθειον,
Δημητσάνα, Δράμα, Ζάκυνθος, Ἡράκλειον, Θεσσα-
λονίκη, Ἰθάκη, Ἰωάννινα, Καβάλλα, Καλάμαι, Καρ-
πενήσιον, Καστορία, Κέρκυρα, Κάστρον (Ἀἴμος)
Κιάτον, Κοζάνη, Κόρινθος, Κυπαρισσία, Δαμία, Δά-
ρισσα, Δεβάχεια, Μεγαλόπολις, Μυτιλήνη, Ναύ-
πακος, Ξάνθη, Πάτραι, Πειραιεύς, Ποταμός (Κύ-
θηρα) Πρέβεζα, Πύργος, Ρέθυμνος, Σάμος (Βαθύ),
Σάμος (Καρόλβασι), Σπάρτη, Σῦρος, Τρίκαλα,
Τρίπολις, Χαλκίς, Χανία, Χίος.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

(Ἐν Ἀγγλίᾳ) Λονδίον, 22 Fenchurch Street, (Ἐν Κων-
σταντινουπόλει προσωρινῶς κλειστόν, (Ἐν Ἀμερικῇ) Νέα
Ἵορκη, 25 Pine Street, (Ἐν Αἰγύπτῳ) Ἀλεξάνδρεια, Κάι-
ρον, Πόρτ-Σάϊδ, (Ἐν Σμύρῃ) (προσωρινῶς κλειστόν), (Ἐν
Κύπρῳ) Λεμεσός, Λευκωσία.

Ἀνταποκρίται καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰς κυριωτέ-
ρας πόλεις τοῦ Κόσμου.

Ἐκτελεῖ πᾶσαν Τραπεζιτικὴν ἐργασίαν.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΓΡΑΜΜΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ — ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

ἐκτελουμένη διὰ τῶν γνωστῶν πολυτελῶν καὶ ταχέων ὑπερωκεανίων της.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΓΡΑΜΜΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-Θ/ΝΙΚΗΣ—ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ—ΚΩΝΣΤΑΝ-
ΤΖΗΣ—ΒΑΡΝΗΣ—ΠΕΙΡΑΙΩΣ—ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ

ἐκτελουμένη διὰ τοῦ ταχυτάτου ὑπερωκεανίου της «ΠΑΤΡΙΣ» καὶ τοῦ γνωστοῦ πολυτελοῦς
θαλαμηγοῦ «ΑΝΔΡΟΣ»

Μηνιαία γραμμή Πειραιῶς—Χίου—Μιτυλήνης—Θ/νίκης—Βόλου—Πειραιῶς—Πατρῶν—Μασσαλίας
ἐκτελουμένη διὰ τῆς πολυτελοῦς θαλαμηγοῦ «ΝΑΞΟΣ».

Γραμμαὶ δε' ὅλους τοὺς ἐλληνικοὺς λιμένας.

Πληροφορίαι: Ἐν Πειραιεὶ ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ, Μέγαρον Βάτη, 1ον πάτωμα τηλ. 3 - 64

Ἐν Ἀθήναις, Ἀπελλοῦ 1 Τηλ. 6-44.

ΤΥΠΟΙΣ: ΜΙΧ. ΜΑΡΤΖΕΒΒΛΑΚΗ Ὁδὸς Μιλτιάδου 7—ΑΘΗΝΑΙ